

1063

208.2

U-72

1313

208.2

5-66

ԳՈՐԾՔ ԱՌԱՔԵԼՈՑ

«Գնացեք այսունհտե, աշակեր-
տեցեք զամենայն հեթանոսս, միլտե-
ցեք զնոսա յանուն Հօր և Որդւոյ և
Հոգւոյն Սրբոյ»:

(Մատթ. 28 զլ. 19 համար).

Կազմեց

Արշակ քահանայ Մինասեանց
Կրօնուսույց Ներսիսեան և Յովնանեան զպրոցներէ.

72

Թ Ի Յ Լ Ի Ս

Տպարան «Էսպերանսո», Նիիզ. փողոց № 17

1913

208.2
V-72

1007
32393
16571-58

ԳՈՐԾՔ ԱՌԱՔԵԼՈՑ

«Գնացե՛ք այսուհետև, աշակեր-
տեցե՛ք զամենայն հեթանոսս, մկրտե-
ցե՛ք զնոսա յանուն Հօր և Որդւոյ և
Հոգւոյն Սրբոյ»:
(Մատթ. 28 գլ. 19 համար).

Կազմեց
Արշակ քահանայ Մինասեանց
Կրօնուսոյց ներսիսեան և Յովնանեան զպրոցների.

2012

Թ Ի Ֆ Լ Ի Ս
Տպարան «Էսպիրանսո», Երկր. փողոց № 17
1913

463

20 01

Որդիական խորին ակնածութեամբ
 նուիրում եմ Գերապատիւ հանգու-
 ցեալ Գարեգին Արք—եպիսկոպոս Սա-
 թուհեանի յիշատակին.

12012

Հ Ր Ա Մ Ա Ն Ա Ի

Տ. Տ. ԳԷՈՐԳԱՅ Ե.

Սրբազնագոյն Կաթողիկոսի Ամենայն
Հայոց.

1-ն Մայիսի 1912 թ. Ս. Էջմիածին.

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ.

ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԱԿԵՏԱՐԱՆԻ ՏԱՐԱԾՈՒՄՆ ԱՌԱՔԵԱԼՆԵՐԻ ՄԻ-
ՋՈՑՈՎ:

ԱՌԱՋԻՆ ՇՐՋԱՆ.

ՔՐԻՍՏՈՆԵԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑՈՒ ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՐԻՆԵՐԸ
ՊԵՏՐՈՍ ԱՌԱՔԵԱԼԻ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹԵԱՆ ՇՐՋԱՆՈՒՄ.

1) ՅԻՍՈՒՍ ՔՐԻՍՏՈՍԻ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԸ

(Մարկ. 16 գլ. Դուկ. 24 Գործք. առաք. 1, 1—14).

ա) Յիսուսի վերջին խօսքերը. Յիսուս Քրիս-
տոս իւր յարութիւնից յետոյ՝ քառասուն օր
գարձեալ մնաց աշխարհիս վրայ և շարու-
նակ աշակերտներին երևալով՝ խօսեց Աս-
տուծոյ արքայութեան մասին և նոցա պատուի-
րեց Երուսաղէմ քաղաքից չը հեռանալ, սպասել
ս. Հոգու աւետիքին: «Յովհաննէս Մկրտիչը մը-
կրտեց ջրով, իսկ դուք կարճ միջոցից յետոյ կը
մկրտուէք ս. Հոգով»: Այդ ժամանակ աշակերտ-
ներն ասացին. «Տէր, այդ միջոցումն ես վերա-
կանգնեցնելու Իսրայէլի թագաւորութիւնը»: Յի-
սուս պատասխանեց. «Ձեր գործը չէ իմանալ

այդ բանը: Ս. Հոգին ձեզ վրայ գալով դուք զօրութիւն կը ստանաք և կը գնաք իմ մասին կը քարոզէք Երուսաղէմում, բոլոր Հրէաստանում, Սամարիայում և աշխարհիս զանազան կողմերում»:

բ) Յիսուսի համբառնալը. Մի օր էլ երբ Յիսուս այսպէս խօսում էր իւր աշակերտներին հետ գնաց բարձրացաւ Ձիթենեաց լեռուր և ձեռքերը վերև բարձրացնելով օրհնեց նրանց: Այն ժամանակ մի ամպ եկաւ ծածկեց Յիսուսին և նա անհետացաւ աշակերտներին աչքերից: Եւ երբ աշակերտներն այս բանը տեսան և զարմացած նայում էին դէպի երկինք, ահա այդ միջոցին երկու մարդիկ սպիտակ շորերով երևացին նոցա ու ասացին. «Ո՛վ Գալիլեացիներ, ի՞նչու էք կանգնել և զարմացած դէպի երկինքն էք նայում. այն Յիսուսը, որն երկինք բարձրացաւ, նորից գալու է»:

Այս խօսքերից յետոյ Յիսուսի տասն և մի աշակերտները՝ Սիմօն-Պետրոսը, Յակովբոսը, Յովհաննէսը, Անդրէասը, Փիլիպպոսը, Թովմասը, Բարդուղիմէոսը, Մատթէոսը, Յակովբոս Աւփեան, Սիմէօն (Շմաւոն) Նախանձայոյզն և Յուդա Յակովբեանը Ձիթենեաց լեռից իջնելով վերադարձան Երուսաղէմ և բոլորէքեան միասին մի տան մէջ ապրելով աղօթում էին և անհամբեր սպասում ս. Հոգու գալուն:

«Երթամ պատրաստեմ ձեզ տեղի: Եւ եթէ երթամ պատրաստեմ ձեզ տեղի դար-

ձեալ գամ և առնում զձեզ առ իս. զի ուր են իցեմ և դուք անդ իցէք»: Յովհ. 14₃.

«Բայց յորժամ եկեսցէ Մխիթարիչն զոր ես առաքեցից ձեզ ի Հօրէ, զՀոգին ճշմարտութեան, որ ի Հօրէ ելանէ, նա վկայեսցէ վասն իմ»: Յովհ. 15₂₆.

2) ՄԱՏԱԹԻԱՅԻ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ

(Գործք. առաք. 1, 15—26).

ա) Պետրոս առաքեալի խօսքերը. Մի օր երբ հարիւր քսան հաւատացեալներ մի տեղ հաւաքուած էին, Պետրոս առաքեալն ասաց. «Ա՛րք եղբարք, պէտք է կատարուի այն մարգարէութիւնը, որն առաջուց ս. Հոգին ասել է Դաւիթ մարգարէի բերանով Յուդա Իսկարիով տացու մասին, որ «Նա կուրացած դրամից՝ Յիսուսին պէտք է մատնի թշնամիների ձեռքը և անիրաւութեան վարձով մի ագարակ պէտք է ձեռք բերի, որը կոչուելու է «ագարակ արեան»։ Սաղմոսաց գրքում էլ գրուած է թէ Նրա տունը և բնակութիւնը պէտք է աւերակ դառնայ»: Արդ, այժմ ժամանակն է, որ մենք մեր միջի հաւատացեալներից մէկին, որին լաւ ենք ճանաչում, ընտրենք այն անձի տեղը, որն իր անարժան գործերի պատճառաւ մեզանից բոլորովին հեռացաւ»:

բ) Մատաթիային ընտրում են. Պետրոս առաքեալի այս խօսքերից յետոյ ներկայ եղող

հաւատացեալներն իրանց միջից երկու մարդ ընտրեցին այն է՝ 1) Յովսէփին, որին Բարսաբա էին անուանում և յետոյ Յուստոս կոչուեցաւ և 2) Մատաթիային: Աղօթք անելուց յետոյ այդ երկուսի մէջ վիճակ ձգեցին. ընտրուեց Մատաթիան և դրանով լրացաւ տաան և երկու առաքեալներ թիւը:

3) Ս. ՀՈԳՈՒ ԳԱԼՈՒՍՏԸ

(Գործք. առաք. 2, 1—40).

ա) Հոգեգալստեան հրաշք. Յիսուսի համբարձումից տաան օր յետոյ, որ կոչուում էր Պէնտէկոստէ (նշանակում է Զատիկից 50 օր յետոյ) բոլոր աշակերտները միասին հաւաքուած աղօթում էին, յանկարծ երկնքից մի զօրեղ ձայն լսուեց և սաստիկ քամու նման լցուեց այն տունը, ուր նոքա նստած էին: Ս. Հոգին կրակէ լեզուների նման իջաւ նոցա վրայ, շնորհք և զօրութիւն տուեց: Առաքեալներն էլ ս. Հոգու շնորհքն ստանալով առանց երկիւղի սկսեցին զանազան լեզուներով խօսել և քարոզել Յիսուս Բրիստոսի վարդապետութիւնը:

Այդ ժամանակ հրէաների մեծ մօտ լինելով, աշխարհիս զանազան կողմերից բարեպաշտ և երկիւղած հրէաներն եկել էին Երուսաղէմ ուխտի: Նւ երբ նոքա երկնքից եկող այդ զօրեղ ձայնը լսեցին, ամենքն էլ վազելով եկան առաքեալներ ղ մօտ և չափազանց զարմացան, երբ տեսան

որ բոլորեքեան զանազան լեզուներով են խօսում: Այսպէս մէկը՝ պարսկերէն, միւսը մարերէն, երրորդն՝ արաբերէն, չորրորդն եգիպտական լեզուով, հինգերորդը՝ հռովմէական...: Ներկայ եղողներն այս բաները տեսնելով զարմացած միմեանց ասացին. «Այս ի՞նչ պէտք է լինի. չէ որ սոքա բոլորն էլ գալիլեացիներ են և այդ ի՞նչպէս է, որ դոքա մեզ հասկանալի լեզուներով են խօսում և պատմում Աստուծոյ մեծ գործերը»: Ոմանք էլ ծաղրելով ասում էին. «Դոքա բոլորեքեան հարբած են»:

բ) Պետրոս առաքեալի քարոզը հոգեգալստեան ժամանակ. Պետրոս առաքեալը, որ Յիսուսի տաան և երկու առաքեալներից մէկն էր և ազդու ու գեղեցիկ քարոզիչ, երբ հրէաների այդ կասկածելի ընթացքը տեսաւ, ասաց. «Ո՛վ Իսրայէլացիներ, լաւ լսեցէք ասածներս. մենք հարբած չենք. այժմ դեռ առաւօտեան ժամի երեքն է (մեր հաշուով ժամի 9-ը) և ո՛չ մի մարդ այդ ժամին գինի չի խմի: Այն Յիսուսը, որին Աստուած աշխարհ ուղարկեց և որը ձեր մէջ անթիւ հրաշքներ գործելով ապացուցեց, որ ինքը մարգարէների գուշակած ճշմարեւ Մեսսիան է, սակայն դուք նրան չը հաւատալով փայտի վրայ խաչեցիք, Աստուած նրան յարութիւն տուեց և երբ նա երկինք համբարձաւ ս. Հոգին ուղարկեց մեզ վրայ և նա մեզ ոյժ, կարողութիւն և շնորհք տուեց»: Ներկայ եղող ժողովուրդը Պետրոս առաքեալի այս

խօսքերը լսելով շատ զարմացաւ և հաւատաց Յիսուս Քրիստոսին: Շատերն էլ գալով Պետրոսի և միւս առաքեալների մօտ ասում էին. «Եղբայրներ, ի՞նչ անենք, որ մենք էլ ս. Հոգու շնորհն ստանանք»: Այն ժամանակ Պետրոս առաքեալն ասաց. «Ապաշխարեցէք, հաւատացէք աւետարանին և մկրտուեցէք Յիսուս Քրիստոսի անունով»:

դ) Առաջին քրիստոնեայ համայնքն Նրուսադէմում. Պետրոս առաքեալի այդ ազդու քարոզից յետոյ 3,000 հոգի զղջալով իրանց մեղքերը, եկան մկրտուեցին Յիսուսի անունով և վաճառելով իրանց կայքերն, ամեն բան հասարակաց դարձրին: Այնուհետև նորահաւատացեալները չէին հեռանում տաճարից և շարունակ լսում էին առաքեալների քարոզները. և իբրև մի ընտանիք, մի գերդաստան դարձած, բոլորեքեան միասին էին հաց ուտում, ապրում և աղօթում: Նոցա մէջ իմ ու քո ասած բանը գոյութիւն չունէր և ամեն բան ընդհանրութեան էր պատկանում: Հարուստ մարդիկ սիրով ծախում էին իրանց ունեցածները և նրանց արժէքով-դրամով հոգում էին թէ իրանց և թէ աղքատների պէտքերը: Առաքեալների և բարեպաշտ հաւատացեալների աստուածահաճոյ այս գեղեցիկ գործերը տեսնելով ժողովուրդը, սիրում, յարգում էր նոցա և այդպիսով հաւատացեալների նորանոր խմբեր կազմւում:

«Ես մկրտեմ զձեզ ջրով. բայց դայ զօրագոյն քան զիս, զորոյ չեմ բաւական բառնալ զկօշիկս, նա մկրտեացէ զձեզ հոգւով սրբով և հրով»: Դուկ. 3¹⁶.

«Որ հաւատայ և մկրտեցի կեցցէ և որ ոչն հաւատայ դատապարտեցի»: Մարկ. 16¹⁶.

«Եւ ես աղաչեցից զՀայր և այլ Մխիթարիչ տացէ ձեզ. զի ընդ ձեզ բնակեացէ ի յաւիտեան»: Յովհ. 14¹⁶.

4. ՊԵՏՐՈՍ ԱՌԱՔԵԱԼԻ ԿԱՏԱՐԱԾ ԱՌԱՋԻՆ ՀՐԱՇՔԸ.

(Գործք առ. 3, 1—20).

ա) Ի ծնէ կաղի բժշկութիւնը. Մի անգամ Յիսուսի աշակերտներից երկուսը՝ Պետրոսն ու Յովհաննէսը ժամի իննին գնում էին տաճարն աղօթելու: Այն ժամանակ Երուսաղէմի տաճարի այն դրան առաջ, որ կոչւում էր գեղեցիկ նստած էր ի ծնէ մի կաղ մարդ և անց ու դարձ անողներից ողորմութիւն էր խնդրում: Սա տեսնելով Պետրոս և Յովհաննէս առաքեալներին ողորմութիւն խնդրեց. առաքեալները նրան նայելով ասացին. «Մեզ նայիր». Կաղը նրանց նայեց և յոյս ունէր մի բան ստանալ: Այն ժամանակ Պետրոսն ասաց.

«Ես արծաթ և ոսկի չունեմ, որ քեզ տամ. բայց ինչ որ ունեմ, այն քեզ կ'տամ. Նազովրեցի Յիսուս Քրիստոսի անունով ասում եմ քեզ, վեր կաց և գնա», և բռնելով նրա աջ ձեռքից բարձրացրեց: Կաղն իսկոյն բժշկուեցաւ և առաքեալների հետ տաճար մտնելով աղօթեց և փառք տուեց Աստուծուն:

բ) Պետրոսի խօսակցութիւնը ժողովրդի հետ. Աղօթելուց յետոյ կաղը տաճարից դուրս եկաւ առաքեալների հետ և գնաց արտաքին գաւիթը, որ կոչւում էր Սողոմոնի սրահ: Այդ տեղ գտնուող ժողովուրդը տեսնելով իրանց ծանօթ կաղին առողջացած, հաւաքուեց նրա շուրջը և կասկածելի դիրք բռնեց: Պետրոս առաքեալն նրանց այդ վարմունքը տեսնելով ասաց. «Ով Իսրայէլացիներ, ի՞նչու էք կասկածանքով մեզ նայում. կարծում էք, որ մենք մեր զօրութիւնով և կամ քաջութիւնով ենք արել, որ այս կաղը ման է գալիս. ո՛չ: Մեր պապերի՝ Աբրահամի, Իսահակի և Յակովբի Աստուածը փառաւորեց իր Որդի Յիսուս Քրիստոսին և ձեզ մօտ ուղարկեց, սակայն դուք նրան մատնեցիք և ուրացաք Պիղատոսի առաջ: Պիղատոսը քննելով նրան արդար գտաւ և կամեցաւ արձակել, բայց դուք այդ արդար սրբին ուրացաք և Պիղատոսին խնդրեցիք, որ նրա տեղը մի մահապարտի կեանք շնորհի, իսկ Յիսուսին ի խաչ հանի և այդ ձեւով դուք հասաք ձեր չար նպատակին և ձեր

կեանքի ճշմարիտ առաջնորդին սպանեցիք, բայց Աստուած նրան յարութիւն տուաւ և մենք վկայ եղանք այդ բանին: Եւ այն հաւատը, որ դուք ունէիք պէպի Յիսուս Քրիստոսը, որ նա է Իսրայէլի Փրկիչը, Մեսիան, այսօր այդ ձեռնաչած կաղի բժշկութեամբ հաստատուեց: Գիտեմ Յիսուսին հասցրած ձեր չարութիւնները շատ անգթութեամբ են կատարուել, բայց Աստուած, որ առաջուց մարգարէների բերանով յայտնել էր թէ Յիսուսը պէտք է չարչարուի, խաչուի, թաղուի, բոլորն էլ կատարուեց: Ուրեմն որպէս զի ձեր գործած մեղքերը ջնջուին, խոստովանուեցէք մաքուր սրտով, դարձի եկէք և հաւատացէք Աստուծոյ ճշմարիտ Որդի Յիսուս Քրիստոսին»:

«Ամենայն, որ խոստովանեսցի յիս առաջի մարդկան, խոստովանեցից և ես զնմանէ առաջի Հօր իմոյ, որ յերկինս է: Եւ որ ուրասցի զիս առաջի մարդկան, ուրացայց և ես զնա առաջի Հօր իմոյ, որ յերկինսն է»: Մատթ. 10^{32, 33}.

5. ՀԱՆՄԱՏԱՆՔ ԱՌԱՔԵԱԼՆԵՐԻ ԴԷՄ

(Գործք առ. 4, 1-31.)

ա) Պետրոս ու Յովհաննէս առաքեալները քանդարկելը. Պետրոս և Յովհաննէս առաքեալները դեռ իրանց խօսքերը չէին վերջացրել, որ վրահա-

սան քահանայապետները, տաճարի իշխանները և սագուկեցիները:

Սոքա լսեցին թէ ինչպէս առաքեալները քարոզում էին մեռելներից յարութիւն առած Յիսուսի մասին, ուստի երկուսին էլ բռնեցին և մինչև առաւօտ բանդում պահեցին: (Երեկոյ էր և դատել չէր կարելի): Առաքեալների քարոզի հետեանքն այն եղաւ, որ այդ օրը 5,000 հոգի հաւատալով Յիսուս Քրիստոսին քրիստոնեայ դարձան:

բ) Առաքեալները քարճրագոյն ատեանում. Առաւօտեան ժողովրդեան ծերերը, տաճարի իշխանները, դպիրները և Աննա քահանայապետը ժողով կազմելով բանդարկուած առաքեալներին ատեան բերել տուին և սկսեցին հարցնել, թէ ո՞ւմ զօրութիւնով և կամ իշխանութիւնով այդ կադին առողջացրին:

Այն ժամանակ Պետրոս առաքեալն ասաց. «Դ՛նք ժողովրդի իշխաններ և Իսրայէլի ծերեր, այսօր մեզ մեղադրում էք միայն այն պատճառով, որ մենք մի հիւանդ մարդու բարիք անելով խաչուած և յարութիւն առած Յիսուս Քրիստոսի անունով բժշկեցինք: Այն Յիսուսին, որին դուք խաչեցիք, Աստուած նրան յարութիւն տալով իր բոլոր արարածների վրայ գլուխ կարգեց և առանց նրան մարդս չի կարող փրկութեան գտնել»:

Հրէից իշխաններն ու մեծամեծները լսե-

լով Պետրոսի և Յովհաննէսի այս խորիմաստ ու համարձակ խօսքերը, զայրացան և միևնոյն ժամանակ զարմացան, որովհետև նոցա ճանաչում էին որպէս տգէտ և անուս մարդիկ, որոնք ամեն օր Յիսուսի հետ շրջում էին:

Միւս կողմից էլ տեսնելով բժշկուած կադին իրանց մօտ կանգնած, ոչ մի խօսք չ'ասացին առաքեալներին, միայն հրամայեցին, որ ատեանից դուրս գնան: Ատեանի անդամները խորհուրդ անելով ասացին. «Ի՞նչ անենք այս մարդկանցը. Երուսաղէմում ապրող բոլոր մարդիկն էլ զիտեն թէ սոքա ի՞նչպիսի հրաշք գործեցին. այդ բանը նոյն իսկ մենք էլ չենք կարող ուրանալ. և որպէս զի նրանց կատարած հրաշքի լուրը ժողովրդի մէջ աւելի չ'տարածուի, լաւ կ'լինի, որ մենք նրանց կանչենք և պատուէր տալով հրամայենք, որ Յիսուսի մասին այլ ևս ոչ մի խօսք չ'ասեն»:

Այնուհետև դատաւորները ներս կանչեցին առաքեալներին ու խստիւ պատուիրեցին, որ այլ ևս Յիսուսի մասին ոչ մի տեղ չ'խօսեն և չքարոզեն:

Այս պատուէրից յետոյ Պետրոսը ու Յովհաննէսը պատասխանեցին. «Դուք ինքներդ դատեցէք. մի՞թէ կարելի է Աստուծոյ պատուէրը թողնել և ձեր հրամանը կատարել. ոչ, մենք չենք կարող մեր տեսածը և կամ լսածը չքարոզել և չտարածել»:

Հրէից ծերերը և մեծամեծները տեսնելով թէ ինչպէս 40 տարեկան կաղը բժշկուեց, անկարող եղան առաքեալներին պատժել. ուստի ճարհատուած ստիպուած եղան նոցա արձակել: Առաքեալներն էլ գնացին իրանց ընկեր հաւատացեալների մօտ և ամեն բան պատմեցին նոցա: Հաւատացեալներն ուրախացած աղօթք անելով փառք տուին Աստծուն և խնդրեցին, որ իրանց ոյժ և կարողութիւն տայ Յիսուս Քրիստոսի կեանքն ու վարդապետութիւնն աւելի համարձակութեամբ քարոզելու և տարածելու:

«Ծնունդը իժից, զի ամբողջ կարիցէք բարիս խօսել որ Հարբէ էք. բանդի ՚ի յաւելուածոյ սրտի խօսի բերան»:

Մատթ. 12³⁴.

«Եթէ Աստուած ի մեր կոյս է, ո՞վ իցէ մեր հակառակ»: Թուղթ առ Հոովմ. 8³¹:

6. ԱՆԱՆԻԱ ԵՒ ՍԱՓԻՐԱ

(Գործք առ. 4₃₂₋₃₇ 5₁₋₁₁).

Առաքեալների կազմած նորահաւատացեալ քրիստոնէաները միասին ապրելով կազմեցին մի մեծ ընտանիք կամ համայնք, որոնք միասին աղօթում, ապրում և հաց էին ուտում: Նոցա մէջ իմ կամ քո ասած բանը գոյութիւն չունէր, այլ ամեն բան հասարակաց էր՝ այսինքն ընդհանուրին էր պատկանում: Հարուստները ծախում էին իրանց կայքը կամ ունեցածը և նրանց

արժէքը սիրով բերում և յանձնում էին առաքեալներին: Այսպէս օրինակ Յովսէփ անունով մի հաւատացեալ, որը յետոյ առաքեալ դառնալով Բառնարոս անուանուեցաւ (նշանակում է մխիթարութեան որդի), մի զիւղ ունէր. այդ զիւղը ծախեց և նրա ամբողջ զինը սիրով բերեց յանձնեց առաքեալներին:

Իսկ մի ուրիշ մարդ Անանիա անունով իւր Սափիրա կնոջ հետ ծախելով իւր ագարակը, կնոջ զիտութեամբ նրա գնի մի մասը պահեց իրա մօտ, իսկ միւս մասը տարաւ յանձնեց առաքեալներին: Պետրոս առաքեալն այդ բանն իմանալով ասաց նրան. «Անանիա, ի՞նչու դու սատանային լսեցիր ու Ս. Հոգուն խաբեցիր և քո ծախած ագարակի գնի մի մասը քեզ մօտ պահեցիր. լաւ իմացիր, որ դու քո այդ ընթացքով ոչ թէ մի մարդու ես խաբում, այլ Աստծուն»:

Անանիան երբ այս խօսքերը լսեց, ստացաւ իւր արժանի պատիժը, վայր ընկաւ ու մեռաւ: Այս դէպքը հաւատացեալներին մեծ երկիւղի մէջ ձգեց. եկան ծառաները ու Անանիայի մարմինը տարան թաղեցին:

Այդ դէպքից մօտ երեք ժամ յետոյ առաքեալների մօտ եկաւ Անանիայի կին Սափիրան. սա դեռ չ'զիտէր թէ ի՞նչ է պատահել իւր ամուսնու հետ: Պետրոս առաքեալը նրան տեսնելով ասաց. «Սափիրա, ասա ինձ, ճշմարիտը,

1007 / 16571-58
32393

որ դուք ձեր ագարակն այնքանով վաճառեցիք»։ Սափիրան պատասխանեց. «Այո, այդքանով»։ Այն ժամանակ Պետրոսն ասաց. «Ի՞նչու էք դուք երկուսով էլ Ս. Հոգուն փորձում. տես այն մարդկանց որոնք քո մարդուն տարան թաղեցին. հաստատ իմացիր, որ քեզ էլ այնտեղ կ'ըտանեն, կ'թաղեն»։ Այս խօսքերից յետոյ Սափիրան յանկարծակի վայր ընկաւ, մեռաւ. նրան էլ տարան իւր ամուսնու մօտ թաղեցին։

Այս դէպքը մեծ երկիւղ ու ահ ձգեց բոլոր տեսնողների վրայ։

«Զի արմատ ամենայն չարեաց արծաթսիրութիւն է»։

Ա. թուղթ Տիմօթ. 6₁₀։

«Աստուած հատուցանէ իւրաքանչիւր ըստ գործս իւրեանց»։

Թուղթ առ Հռովմ. 2₆։

7. ԱՌԱՔԵԱՂՆԵՐԸ ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ԱՏԵԱՆՈՒՄ.

(Գործք առ. 5. 12—42)։

ա) Ժողովրդի վերադարձումը. Քրիստոսի աշակերտներն օրէց օր իրանց մաքուր քարոզութեամբ ժողովրդի մէջ զանազան հրաշքներ էին կատարում և հաւատացեալների խմբեր կազմում։ Այդ խմբի մէջ մտնում էին շատ կանայք և մարդիկ. դոքա բոլորեքեան կազմում էին մի մաքուր միաբանութիւն, որի վերաբերմամբ

ժողովուրդը լաւ կարծիք ունէր։ Ժողովրդից շատերն իրանց հիւանդները դրած պատգարակների վրայ բերում դնում էին այն ճանապարհների վրայ, որտեղից պէտք է անցնէր Պետրոս առաքեալը, որպէսզի նրա շուաքն ընկնի հիւանդի վրայ և բժշկուի։ Շատ հրէաներ այս հրաշքները տեսնելով հաւատում էին Յիսուսին և յարգում առաքեալներին։

ը) Բահանայապետների և իշխանների վերադարձումը։ Առաքեալների այս գործերը տեսնելով քահանայապետները և սադուկեցիները շափազանց նախանձեցին և չ'կարողանալով այլևս համբերել, չարութեամբ լցուած բռնեցին առաքեալներին և տարան բանդը։ Սակայն Աստուծոյ հրեշտակը գիշերը բանդի դռները բաց անելով ազատեց նրանց ու ասաց. «Գնացէ՛ք տաճարը և ժողովրդին քարոզեցէ՛ք Աստուծոյ խօսքերը»։ Առաքեալները լսելով հրեշտակին, առաւօտեան գնացին տաճարը և սկսեցին ժողովրդին քարոզել։

Առաւօտեան շատ վաղ քահանայապետը հրէից ծերերի հետ ատեան կազմելով մարդիկ ուղարկեց, որ առաքեալներին բանդից հանեն և ատեան բերեն։ Սակայն երբ ծառաները բանդը գնալով այնտեղ ոչ մի մարդ չ'գտան, իսկոյն յետ դարձան և քահանայապետներին և տաճարի իշխաններին ասացին. «Մենք գնացինք բանդը և տեսանք բոլոր դռները փակէին և պահապան-

ներն ամենայն զգուշութեամբ հսկում էին դռներին մօտ ու երբ մենք բանդի դուռը բանալով ներս մտանք, ոչ մի մարդ չ'տեսանք այնտեղ»։ Երբ քահանայապետները և տաճարի իշխանները այս խօսքերը լսեցին, շատ զարմացան և ասացին. «Սա ի՞նչ պէտք է լինի»։ Ահա այդ ժամանակ մի մարդ եկաւ և յայտնեց, նրանց. «Ես տեսայ ձեր բանդարկած մարդիկ տաճարում կանգնած քարոզում էին ժողովրդին»։ Հրէից իշխաններից մէկն իսկոյն մի քանի սպասաւորների հետ գնաց տաճարը և առանց բռնութեան առաքեալներին ատեան բերեց (երկիւղ էին կրում ժողովրդից, որ կ'քարկոծեն իրանց)։

Այն ժամանակ քահանայապետը դառնալով առաքեալներին ասաց. «Մենք ձեզ չ'պատուիրեցի՞նք, որ այլևս Յիսուս Քրիստոսի անուանով չ'քարոզէք. իսկ այժմ դուք ամբողջ Երուսաղէմը ձեր աղանդին էք դարձրել և ցանկանում էք իզուր տեղը մեզ յանցաւոր դուրս բերել, որպէսզի այն մարդու արիւնը մեզ վրայ ձգէք»։

Պետրոս և միւս առաքեալներն այս խօսքերը լսելով պատասխանեցին. «Մարդս աւելի շուտ Աստծուն պէտք է լսի և հնազանդուի քան թէ մարդկանց։ Մեր հայրերի Աստուածն իւր որդի Յիսուսին, որին դուք չարչարեցիք, խաչեցիք, յարութիւն տուեց ու իւր աստուածային փառքին արժանացրեց։ Նրան առաջնորդ և փրկիչ

նշանակեց, որ Իսրայէլին ապաշխարութիւն քարոզի և մեղքերի թողութիւն տայ. մենք այդ բանի կենդանի վկաներն ենք»։

Այս և սրա նման շատ խօսքերով առաքեալները հրէաների սխալ վարմունքները ու գործերը քննելով երեսներին տուին և խայտառակեցին։ Նոքա էլ առաքեալների այս խօսքերից կատաղած որոշեցին բոլոր առաքեալներին սպանել։

զ) Գամաղիէլի կարծիքը. Այն տեղ դատաւորների մէջ մի փարիսեցի մարդ կար՝ Գամաղիէլ անունով, որը դպիր էր և մեծ յարգ ու պատիւ ունէր հրէաների մէջ. նա պատուիրեց առաքեալներին մի փոքր ժամանակով դուրս տանել և ինքը դառնալով ներկայ եղողներին ասաց. «Դուք իսրայէլացիներ, զգոյշ եղէք այդ մարդկանցից և նրանց ոչ մի վնաս մի տուէք, այլ արձակեցէք։ Եթէ նրանց քարոզութիւնը մարդկային է, ինքն իրան կ'ոչնչանայ, իսկ եթէ Աստուածանից է, հաստատ իմացէք, որ դուք ոչինչ չէք կարող անել։ Օրինակ, բիշ առաջ Դեթաս անունով մի մարդ իւր քարոզութեամբ չորս հարիւր մարդու գլխից հանելով իւր կողմը դարձրեց, սակայն յետոյ նրա այդ կողմնակիցներն երկպառակութեան մէջ ընկնելով ցիրուցան եղան վերջացան։ Նոյն ընթացքով գնաց Յուդա Գալիլեացին։ Բաւականին ժողովրդի ապստամբացրնելով ոտքի կանգնացրեց և իր յետևից տարաւ.

բայց քիչ ժամանակից յետոյ բոլորն էլ թողին նրան և ցիր ու ցան լինելով ոչնչացան»:

Դամադիէլի այդ խօսքերին ամենքը հաւանութիւն տուին. ուստի առաքեալներին յետ կանչելով ծեծեցին և միևնոյն ժամանակ պատուիրեցին, որ Յիսուս Քրիստոսի անունով այլևս չ'խօսեն, չ'քարոզեն և ապա բոլորին ազատ արձակեցին:

Առաքեալներն ատենից դուրս գալով ուրախացան, որ իրանք Յիսուսի պատճառով անարգանք կրեցին և այնուհետև սկսեցին աներկիւղ ամեն տեղ՝ թէ աներում և թէ տաճարում քարոզել և ուսուցանել Յիսուս Քրիստոսի մասին:

«Այլ յորժամ մատնեսցեն զձեզ, մի հոգայցէք թէ որպէս կամ զինչ խօսիցիք. զի տաքի ձեզ ի ժամուն յայնմիկ զինչ խօսիցիք: Զի ոչ եթէ դուք իցէք, որ խօսիցիքն, այլ Հոգին Հօր ձերոյ, որ խօսիցի ի ձեզ»:

Մարտ. 10¹⁹, 20:

8. ԵՕԹԸ ՍԱՐԿԱՒԱԳՆԵՐԻ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ.

(Գործք առ. 6¹⁻⁸):

Աղքատաց հոգաբարձութիւն. Քանի որ հաւատացեալների թիւը սակաւ էր, նոցա բոլոր պէտքերը հոգում էին իրանք առաքեալները. բայց երբ որ նոցա թիւը շատացաւ, այն ժամանակ առաքեալներն անկարող եղան բոլորի վրայ կանոնաւոր ուշք դարձնել և նոցա նիւթա-

կան պէտքերը հոգալ, ուստի տրտունջներ եղան, որ առաքեալները Պաղեստինում ապրող աղքատ հրէայ հաւատացեալների վրայ աւելի ուշադրութիւն են դարձնում քան զրաից եկող հելլենախօս աղքատ հրէաների վրայ:

Այդ պատճառաւ մի օր 12 առաքեալներն հաւատացեալներին ժողովի հրաւիրելով ասացին. «Մեզ վայել չէ, որ Աստուծոյ խօսքը թողած հացի սեղանին ծառայենք. աւելի լաւ է, եղբայրներ, ձեր միջից ընտրեցէք եօթն արժանաւոր մարդիկ, որոնք Ս. Հոգու իմաստութեամբ լրացուած լինեն, և թող նոքա աղքատների սեղանի հոգսը քաշեն, իսկ մենք աղօթենք և քարոզենք»:

Առաքեալների այս առաջարկութիւնը բոլոր հաւատացեալները սիրով ընդունեցին և իրանց միջից ընտրեցին եօթը վկայուած մարդկանց, որոնք են՝ 1) Ստեփանոսին, որը Ս. Հոգով լրացուած մարդ էր, 2) Փիլիպպոսին, 3) Պրոքորոսին, 4) Նիկանովրին, 5) Տիմոփին, 6) Պարմենային 7) Անտիոքացի նորահաւատ Նիկողայոսին: Սոցա կանգնացրին առաքեալների առաջ, որոնք աղօթելով և ձեռները դնելով նրանց գլխերին, իրաւունք տուին հոգ տանել հաւատացեալների վրայ: Այս բանից յետոյ Յիսուսի հետևող հաւատացեալների թիւը աւելացաւ երոսասողէմում. նոյնիսկ քահանաներից շատերը հաւատացին, որ Յիսուսն իրանց մարգարէների գուշակած «Մեսիան» է եղել:

9. Ս. ՍՏԵՓԱՆՈՍԻ ՔԱՐՈԶԸ ԵՒ ՄԱՐՏԻՐՈՍԱԿԱՆ ՄԱՀԸ.

(Գործք առ. 6⁸—15 7⁵¹—59):

Հաւատացեալների ընտրած եօթը սարկաւաղների մէջ ամենից գլխաւորը, ջերմեռանդը, բարին և հասկացողը համարուում էր Ս. Ստեփանոսը: Սա իւր ընդունակութիւններով և շնորհալի ձիրքերով աչքի էր ընկնում և իւր ազդու ու գեղեցիկ քարոզներով ու վիճաբանութիւններով պապանձեցնում էր իւր թշնամի հրէաներին, որոնք չար նախանձից զրդուած վիճում էին նրա հետ:

Ս. Ստեփանոսի հակառակորդները չ'կարողանալով մի առ մի պատասխանել այն բոլոր հարցերին, որոնք առաջարկւում էին Ստեփանոսի կողմից, սկսեցին զրպարտել և սուտ լուրեր տարածել, որպէս թէ իրանք լսեցին, որ նա հայհոյանքով էր խօսում Աստուծու և Մովսէս մարգարէի դէմ: Զրպարտողները բռնեցին Ս. Ստեփանոսին, տարան քահանայապետի մօտ և երկու սուտ վկաներ էլ բերին իրանց հետ, որոնք ատեանում ասացին. «Մենք լսեցինք, որ այս մարդը քարոզում էր թէ Յիսուս Նազովրեցին երուսաղէմի տաճարը պէտք է քանդի և Մովսիսի տուած օրէնքները փոխէ»: Այն ժամանակ քահանայապետը հարցրեց Ս. Ստեփանոսին. «Արդեօք, այն ինչոր քո մասին ասում են ճիշտ

է՞ն»: Ս. Ստեփանոսն առանց երկիւղի գեղեցիկ և շնորհալի խօսքերով ցոյց տուեց, որ իւր քարոզածները Յիսուս Քրիստոսի մասին միանգամայն ճիշտ են և իրաւացի ու հրէաների խստասրտութիւնն երեսներին տալով ասաց. «Դուք խստապարանոցներ, սրտով և սկանջով չ'թլփատուածներ, դուք էլ ձեր նախնիների նմա Ս. Հոգուն հակառակում էք: Ձեր հայրերը չէին, որ մարգարէներին հալածեցին ու սպանեցին. և այդ մարգարէներն էին, որոնք առաջուց ձեր պապերին յայտնեցին իրանց մարգարէութիւնների մէջ արդար Յիսուսի մասին, բայց դուք փոխանակ նրան հաւատալու, չարչարեցիք, մատնեցիք և վերջն էլ սպանեցիք»:

Հրէաներն այս խօսքերը լսելով սաստիկ զայրացան, իսկ Ս. Ստեփանոսը նայելով դէպի երկինքն Աստուծոյ փառքը տեսաւ և ասաց. «Ահա տեսնում եմ երկինքը բացուած և Մարդու Որդին Հայր Աստուծոյ աջ կողմը կանգնած»: Այս խօսքերից հրէաները կատաղած յարձակուեցան Ս. Ստեփանոսի վրայ ու քաղաքից դուրս տանելով սկսեցին քարկոծել:

Ս. Ստեփանոսի քարկոծմանը ներկայ էր Սաւուղ անունով մի հրէայ, որն այն աստիճան թշնամի էր քրիստոնեայ հաւատացեալներին, որ Նախավկայի նահատակողների վերարկունները պահում էր, որպէս զի նոքա աւելի ազատ կերպով քարկոծեն:

Քարկսծման ժամանակ Ս. Ստեփանոսն առանց վրդովուելու հանգիստ սրտով ասաց. «Տէր, Յիսուս, առ իմ հոգին». իսկ հոգին աւանդելու ժամանակ բարձրաձայն աղաղակեց. «Տէր, սրանց արածը մեղք մի համարիր», և հոգին աւանդեց:

«Լեր հաւատարիմ մինչև ի մահ և տաց քեզ զպսակն կենաց». Յովհ. յայտ. 2₁₀.

«Օրհնեցէք զհալածիչս ձեր. օրհնեցէք և մի՛ անիծանէք»: Թուղթ առ Հովմ. 12₁₃.

10. ՓԻԼԻՊՊՈՍԸ ԵՒ ԵԹՈՎՊՍՅԻ ՆԵՐՔԻՆԻՆ.

(Գործք առ. 8_{1-8, 26-40}).

ա) Հալածանք ընդդէմ քրիստոնեաների. Ս. Ստեփանոսի նահատակութիւնից յետոյ հրէայ ամբոխը կատաղած վերադառնալով Երուսաղէմ մեծ հալածանք սկսեց հաւատացեալ քրիստոնեաների դէմ. մտնում էին աղօթատները և բռնի ոյժով ցրում էին նոցա և անից տուն մանգալով այր մարդկանց և կանանց բռնելով բանդարկում էին: Հալածանքն այնքան խստացրին, որ Երուսաղէմում գտնուող բոլոր հաւատացեալ քրիստոնեաները բացի առաքեալներից ստիպուած եղան հրէաների երկիւղից փախչել Հրէաստանի և Սամարիայի կողմերը: Հրէայ ամբոխի կատաղութիւնն այն աստիճանի զօրեղ էր, որ նոյնիսկ հաւատացեալ քրիստոնեաները չ'վստահացան

Ս. Ստեփանոսի մարմինը վերցնել, տանել ու թաղել: Այդ բանը յանձն առան կատարելու Երուսաղէմում ապրող մի քանի ազնիւ և բարեպաշտ հրէաներ, որոնք շատ լաւ ճանաչում էին Ս. Ստեփանոսին

ը) Փիլիպպոսի քարոզութիւնը. Ահա այդ ժամանակներն էր, որ եօթն ընտրուած սարկաւազներից մէկը՝ Փիլիպպոսն եկաւ Սամարիայի քաղաքներից մէկում և քարոզելով Յիսուսի մասին շատ անդամալոյծների և կաղերի բժշկեց:

Այդ միջոցին տիրոջ հրեշտակն երևեցաւ Փիլիպպոսին և ասաց. «Գնա՛ Երուսաղէմից դէպի Գաղա տանող ճանապարհի վրայ, ուր անապատ է, այնտեղ քարոզիր»: Փիլիպպոսն իսկոյն վեր կացաւ և գնաց. ճանապարհին տեսաւ եթովպացի մի մարդու, որն եթովպայի Կանդակա թագուհու ներքինին էր և միևնոյն ժամամակ նրա գանձապետը: Սա գնացել էր Երուսաղէմ ուխտի և կառքով տուն էր վերադառնում: Նա կառքի մէջ նստած կարդում էր Նսայի մարգարէի գիրքը: Փիլիպպոսն այդ բանը տեսնելով հարցրեց նրան. «Արդեօք կարդացածդ հասկանում ես»:

Ներքինին պատասխանեց. «Ի՞նչպէս կարող եմ հասկանալ, մինչև որ մէկն ինձ չ'բացատրէ!»: և խնդրեց Փիլիպպոսին, որ բարձրանայ կառքը և նստի իւր կողքին:

Ներքինու կարդացածը Նսայի մարգարէի այն խօսքերն էին, որոնք վերաբերում էին Յի-

սուս Քրիստոսին: «Ոչխարի պէս մորթելու տա-
րան, գառան նման բուրդը խուզողի առաջ բե-
րանը բաց չ'արեց և ոչ մի ձայն չ'հանեց»: Ներ-
քինին հարցրեց Փիլիպպոսին. «Արդեօք մարդա-
րէն այդ խօսքերն ո՞ւմ համար է ասել, իրա
թէ ուրիշի»: Փիլիպպոսն այս գէպքից օգտուե-
լով սկսեց քարոզել Յիսուսի մասին և աշխատեց
ներքինուն քրիստոնէական հաւատի բերել:

գ) Ներքինին մկրտում է. Այսպէս նոքա
իրանց ճանապարհը շարունակելով հասան մի
ջրի ափին, ուր ներքինին ասաց. «Ահա ջուր,
ի՞նչն է արգելում ինձ, որ ես մկրտուեմ»: Փի-
լիպպոսը պատասխանեց. «Եթէ սրտով հաւա-
տում ես Յիսուս Քրիստոսին, կարող ես մկր-
տուել»: Ներքինին ասաց Փիլիպպոսին. «Օյո, ես
հաւատում եմ, որ Յիսուս Քրիստոսը ճշմարիտ
Աստուծոյ Որդին է»: Փիլիպպոսը հրամայեց, որ
կառքը կանգնի և երկուսն էլ իջան ջրի ափը, և
ներքինուն մկրտեց: Այնուհետև ներքինին ուրախ
սրտով շարունակեց իւր ճանապարհը, իսկ Փի-
լիպպոսը նրանից բաժանուելով գնաց Ազովտոսի
կողմերը և ամեն տեղ շրջելով քարոզում էր
Քրիստոսի աւետարանը:

«Քննեցէք զգիրս, զի դուք համարիք
նոքօք ունել զկեանս յաւիտեանականս. և
նոքին իսկ են, որ վկայեն վասն իմ, որովք
համարիք ունել կեանս»: Յովհ. 5₃₉.

«Իսկ զիմորդ կարդացեն՝ յոր ոչն հա-

ւատացին, զիարդ հաւատացեն որում ոչն
լուան, կամ զիմորդ լուիցեն առանց ուրուք
քարոզելոյ կամ զիմորդ քարոզեսցեն՝ եթէ ոչ
առաքեոցին»:

Թուղթ առ Հռովմ. 10₁₄₋₁₅.

11. ՊՕՂՈՍԻ ԴՄԻՋԸ.

(Գործք առ. 8₁₋₃ 9₁₋₃₁):

ա) Սաւուղը Դամասկոսի ծանապարհին. Ս.
Ստեփանոս Նախավկայի նահատակութեան ժա-
մանակ ներկայ էր Տարսոնացի Սաւուղը. սա
որքան որ հաւատարիմ էր Մովսիսական օրէն-
քին և պաշտում էր ամբողջ սրտով, նոյնքան
ատում էր Քրիստոսի աշակերտներին և ամեն
կերպ աշխատում էր նոցա հալածել: Սա իշխա-
նութեան պաշտօնեաների հետ մտնում էր հա-
ւատացեալների տները և կանանց ու տղամարդ-
կանց բռնելով բանդարկել էր տալիս: Նա դրա-
նով չբաւականացաւ. և երբ իմացաւ, որ հաւա-
տացեալների մեծ մասը փախել են Դամասկոս
քաղաքը, գնաց քահանայապետի մօտ և նրանից
հրաման առնելով ուղևորուեց Դամասկոս, որպէս-
զի այն տեղի քրիստոնեաներին կապած բերի
երուսաղէմ: Սակայն երբ նա Դամասկոս քաղա-
քին մօտեցաւ, յանկարծ երկնքից մի լոյս փայ-
լատակեց: Սաւուղն երկիւղից գետնի վրայ ըն-
կաւ և երկնքից մի ձայն եկաւ, որ ասում էր.
«Սաւուղ, Սաւուղ, ի՞նչու ես ինձ հալածում»:

Սաւուղն ասաց. «Տէր, ո՞վ ես դու»: Տէրն ասաց. «Ես այն Յիսուան եմ, որին դու հալածում ես. դժուար է քեզ խթանին քացի տալ»: Սաւուղը վախեցած դողդողալով ասաց. «Տէր, ի՞նչ ես կամենում, որ ես անեմ»: Տէրը պատասխանեց. «Վեր կաց և գնա Դամասկոս քաղաքը ու այն տեղ կ'ասես քեզ թէ ի՞նչ պէտք է անես»: Սաւուղի հետ եկած մարդիկն ապշած կանգնած էին. ձայնը լսում էին բայց ոչինչ չէին տեսնում և չէին իմանում թէ ո՞վ է խօսողը: Սաւուղը կուրացած ընկած տեղից վերկացաւ և հետը եկող մարդիկը նրա ձեռքից բռնած տարան Դամասկոս: Այդ դէպքն այնքան խորը տպաւորութիւն թողեց Սաւուղի վրայ, որ նա մի քանի օր շաբոնակ ոչ կարողանում էր մարդկանց տեսնել, ոչ հաց ուտել և ոչ էլ ջուր խմել:

բ) Սաւուղը և Անանիան Դամասկոսում: Այդ ժամանակ Դամասկոսում ապրում էր Յիսուսի աշակերտներից մէկն՝ Անանիա անունով:

Աստուած տեսելքում նրան երեւալով ասաց. «Անանիա». Անանիան պատասխանեց «Այստեղ եմ Տէր». Աստուած ասաց նրան. «Վեր կաց և գնա այն փողոցը, որ Ուղիղ է կոչւում. այն տեղ Յուդայի տանն ապրում է Տարսոնացի Սաւուղը և տես նա դեռ աղօթում է. ձեռքդ նրա գլուխին դիր, որ նա կարողանայ կրկին տեսնել»: Անանիան Սաւուղի անունը լսելով սարսափած ասաց. «Տէր, այդ մարդու մասին շատերից

լսել եմ, որ Երուսաղէմում շատ չարիքներ է հասցրել հաւատացեալներին. այժմ էլ քահանայապետից իրաւունք ստանալով եկել է Դամասկոս, որ Քեզ հաւատացողներին բռնի և կապած Երուսաղէմ ուղարկի»: Այն ժամանակ Աստուած ասաց Անանիային. «Գնա նրա մօտ. մի վախենար. ես այն մարդուն արգէն ընտրել եմ, որ գնայ և իմ անունը քարոզի հրէաների և հեթանոսների մէջ. նա ինձ համար շատ չարչարանքներ և նեղութիւններ պէտք է կրի: Անանիան իսկոյն վերկացաւ գնաց գտաւ այն տունը ուր ապրում էր Սաւուղը և ձեռքը նրա գլխին դնելով ասաց. «Սաւուղ եղբայր, վերև նայիր. այն Յիսուսը, որ քեզ Դամասկոսի ճանապարհին երևաց, նա ինձ ուղարկեց քեզ մօտ յայտնելու, որ քո փակուած աչքերը նորից կ'բացուեն և դու Ս. Հոգւով կ'լցուես»: Այս խօսքերից յետոյ Սաւուղի աչքերը բացուեցին և մկրտուելով քրիստոնեայ դարձաւ:

«Եւ մեք հաւատացաք և ծանեաք եթէ դու ես Քրիստոսն Որդի Աստուծոյ»:

Յովհ. 6₇₀:

«Աստուած դամենայն մարդիկ կամի զի կեցցեն և ի գիտութիւն ճշմարտութեան եկեսցեն»:

Ա. Թ. Տիմոթ. 2₄:

12. ՄԱՒՈՒՂԸ ԴԱՄԱՍԿՈՍՈՒՄ ԵՒ ԵՐՈՒՍԱ- ՂԵՄՈՒՄ.

(Գործք առ. 9_{20—31}):

Սաւուղը մկրտուելուց յետոյ մտաւ հաւա-
տացեալներին մէջ և սկսեց քարոզել Յիսուսի
մասին, որ նա է ճշմարիտ Մեսիան և Աստուծոյ
Որդին և ով որ լսում էր կամ տեսնում էր նրան,
զարմացած ասում էր. «Սա այն մարդը չէ՞, որ
Երուսաղէմում հալածում էր Քրիստոսի հաւա-
տացեալներին և նոյն իսկ այդ նպատակով էլ
քահանայապետից հրաման առաւ, որ գայ այս-
տեղ և հաւատացեալներին բռնելով կապած ու-
ղարկէ Երուսաղէմ»:

Հրէաները տեսնելով, որ Սաւուղն օրէց օր
աւելի զօրանալով իւր նոր հաւատի մէջ և մեծ
եռանդով քարոզում է, որ Քրիստոսը մարգարէ-
ների գուշակած Մեսիան է, ուստի կատաղեցին
նրա դէմ և քաղաքի ղռներին մօտ պահապաններ
նշանակեցին, որպէսզի գիշեր ցերեկ հսկեն — և
բռնեն նրան: Հրէաների այս չար միտքն իմա-
նալով հաւատացեալները գիշերով Սաւուղին
ղրին զամբիւղի մէջ և քաղաքի պարսպից կա-
խելով իջեցրին ու փախցրին, տաւան Երուսա-
ղէմ:

Սաւուղն Երուսաղէմ գնալով ցանկացաւ
մասնել այնտեղի քրիստոնեայ հաւատացեալներին
խմբի մէջ. սակայն նոքա առաջին անգամ եր-

կիւղ կրելով չ'հաւատացին, որ նա Յիսուսի ա-
շակերտ է դարձել. բայց երբ Բառնաբառը նրան
առաքեալների մօտ բերելով մանրամասն պատ-
մեց, թէ ինչպէս Յիսուս Քրիստոսը Դամասկոսի
ճանապարհին երևալով նրան հետը խօսել է և
թէ ինչպէս նա Դամասկոսում Քրիստոսին հաւա-
տալով համարձակ քարոզել է Յիսուսի մասին,
ահա այն ժամանակ միայն հաւատացին և Սա-
ւուղին ընդունեցին իրանց մէջ:

Սաւուղն Երուսաղէմումն էլ սկսեց ազա-
տօրէն քարոզել Յիսուսի մասին և վիճաբանել
հրէաների հետ:

Սաւուղի հետ այդ տեղ էլ նոյնը պատահեց
ինչ որ Դամասկոսում: Հրէաները լսելով նրա
ազգու և ոգևորուած քարոզները ու կարծիքները
Յիսուսի մասին, կատաղեցին և մտադրուեցան
նրան սպանել, սակայն հաւատացեալներն այդ
բանն իմանալով աշխատեցին նրան գիշերով
փախցնել Կեսարիայի վրայով դէպի Տարսոն
քաղաքը:

Սաւուղի դարձով քրիստոնէական եկեղեցին
սկսեց մի փոքր ազատ շունչ քաշել և խաղա-
ղութիւն վայելել թէ ամբողջ Հրէաստանում, թէ
Սամարիայում և թէ Գալիլիայում:

«Զի եկն Որդի մարդոյ կեցուցանել զը-
կորուսեալն»: Մատթ. 18₁₁:

«Ես եմ հովիւն քաջ. հովիւ քաջ զանձն
իւր զնէ ի վերայ ոչխարաց»: 10₁₁:

13. ԿՈՌՆԵԼԻՈՍ ՀԱՐԻԻՐԱՊԵՏԸ.

(Գործք առ. 10₁₋₄₈):

ա) Կոռնելիոս հարիւրապետը եւ Աստուծոյ հրեշտակը. Պաղեստինէի Կեսարիա քաղաքում ապրում էր Իտալացի կոչուած գնդի մի հարիւրապետ՝ Կոռնելիոս անունով, որը թէև հրէայ չէր այլ կռապաշտ, բայց մի ազնիւ, բարեպաշտ և Աստուածավախ մարդ լինելով ամենայն ժամանակ աղօթք էր անում և աղքատներին օգնում, ողորմութիւն տալիս: Մի անգամ էլ երբ առաւօտեան ժամի 9-ին աղօթք էր անում, Աստուծոյ հրեշտակն երևեցաւ նրան և ասաց. «Կոռնելիոս». Կոռնելիոսն էլ հրեշտակին տեսնելով վախեցած ասաց. «Ի՞նչ է Տէր»: Հրեշտակն ասաց. «Քո աղօթքը և տուած ողորմութիւնն Աստուծուն ընդունելի եղաւ. մարդ ուղարկիր Յոպպէ քաղաքը և կանչել տուր Սիմօն Պետրոս կոչուած առաքեալին, որը հիւր է մի կաշեգործ Սիմօնի մօտ, որի տունը ծովի մօտն է. նա կ'գայ և քեզ կ'ասի թէ ի՞նչ պէտք է անես»:

բ) Կոռնելիոսը կանչում է Պետրոսին. Հրեշտակի խօսքերից յետոյ Կոռնելիոսն իսկոյն կանչեց իւր ծառաներից երկուսին և ուղարկեց Յոպպէ քաղաքը Պետրոս առաքեալին կանչելու:

Հետեւեալ օրն երբ այդ մարդիկն Յոպպէ քաղաքին մօտեցան, այդ ժամանակ Պետրոս առաքեալը տան կտուրը բարձրացած աղօթում էր:

Ճաշի ժամանակ էր. առաքեալը քաղց զգալով կամենում էր ճաշել. յանկարծ տեսաւ երկինքը բացուեց և այնտեղից չորս ծայրերից բռնած մի կտաւ իջաւ իւր առաջը: Այդ կտաւի մէջ կային ամեն տեսակ չորքոտանի կենդանիներ, սողուններ, երկնքի թռչուններ և զազաններ: Այդ ժամանակ երկնքից մի ձայն լսուեց, որ ասում էր. «Պետրոս, վեր կաց, մորթիր և կեր»: Պետրոսն ասաց. «Քաւ լիցի, Տէր, ես երբեք պիղծ բան չեմ կերել». դարձեալ երկրորդ անգամ ձայն լսուեց, որ ասում էր. «Աստուծոյ սրբած բանը պիղծ մի համարիր»:

Այս խօսքերն երեք անգամ կրկնուելուց յետոյ կտաւը բարձրացաւ երկինք: Պետրոս առաքեալը զարմացած մտածում էր թէ ինչ է նշանակում այդ տեսիլը և ահա հէնց այդ ժամին Կոռնելիոս հարիւրապետի ուղարկած մարդիկը կաշեգործ Սիմօնի տունը փնտռելով կանգնեցին դրան մօտ և հարցրին. «Սիմօն—Պետրոս կոչուածն այստեղ է հիւր եկել»: Այդ ըսպէին Ս. Հոգին երևալով Պետրոսին ասաց. «Ահա երեք մարդիկ քեզ որոնում են. նրանց ես եմ ուղարկել քեզ մօտ և ոչ մի բանի վրայ մի կասկածիր»: Պետրոսը կտուրից ցած իջնելով ասաց Կոռնելիոսի ուղարկած մարդկանց. «Ես այն մարդն եմ, որին դուք որոնում էք. ի՞նչ էք կամենում»: Սպասաւորներն ասացին. «Մեր Կոռնելիոս հարիւրապետը մի աստուածավախ, ար-

դար մարդ է և հրէաների մէջ յայտնի է որպէս մի ազնիւ և բարի անձն. հրեշտակից հրաման ստացաւ, որ քեզ իւր մօտը կանչէ և դու նրան պէտք է ասես թէ ի՞նչ պէտք է անի, որ փրկուի»։ Պետրոս առաքեալն այդ սպասաւորներին ներս հրաւիրելով հիւրասիրեց և հետեւալ օրը մի քանի մարդկանց հետ ճանապարհ ընկաւ դէպի Կեսարիա։

գ) Պետրոսը քարոզում է Կոռնելիոսին և մկրտում։ Կոռնելիոս հարիւրապետն իմանալով Պետրոս առաքեալի գալը, հրաւիրեց իւր ազգականներին, բարեկամներին և սպասեց նրան. և երբ առաքեալը ներս մտաւ նրա տունը, Կոռնելիոսն առաջ գալով ընկաւ նրա ոտներն և երկրպագութիւն տուեց։ Այն ժամանակ Պետրոս առաքեալը նրա ձեռքից բռնելով կանգնացրեց և ասաց. «Վեր կաց, ես էլ քեզ նման մի մարդ եմ. զիտես, որ հրէաների օրէնքին հակառակ է օտար ազգերի մօտ գնալ և նրանց հետ խառնուել. բայց Աստուած ինձ տեսիլքով յայտնեց, որ այսուհետեւ ազգերի մէջ այդ խտրութիւնը չ'պէտք է լինի. դրա համար էլ եկել եմ քեզ մօտ. այժմ ասա, ի՞նչու ես ինձ կանչել»։ Կոռնելիոսը պատասխանեց. «Սրանից չորս օր առաջ ժամի 9-ին աղօթք էի անում, սպիտակ զգեստով մի մարդ կանգնեց առաջս և ասաց»։ Կոռնելիոս, քո աղօթքը և տուած ողորմութիւնն Աստուծոն ընդունելի եղաւ. մարդ ուղարկիր Յոպ-

պէ և կանչել տուր Սիմօն Պետրոսին, որը կաշուեգործ Սիմօնի տանը հիւր է. նա կ'գայ և քեզ կ'սովորեցնի թէ ի՞նչ պէտք է անես»։ «Ես էլ իսկոյն մարդ ուղարկեցի քեզ մօտ և դու լաւ ես արել, որ եկել ես. և ահա մենք բոլորս քո առաջը կանգնած ցանկանում ենք Աստուծոյ պատուէրները լսել»։

Այն ժամանակ Պետրոս առաքեալն ասաց. «Աստուած մարդկանց անձնաւորութեանը չի նայում, այլ ովոր երկիւղած է և արդար գործեր է կատարում, նա է Աստուծոյ առաջ ընդունելի համարում։ Դուք զիտէք, որ Աստուած խաղաղութիւն քարոզեց Յիսուս Քրիստոսի ձեռքով. զիտէք նոյն պէս թէ ի՞նչ պատահեց Հրէաստանում և թէ ինչպէս Աստուած Նազարէթցի Յիսուսին օծեց Ս. Հոգւով և մենք վկայ ենք այն բոլորին ինչոր Յիսուս գործեց Հրէաստանում և Երուսաղէմում. սակայն դուք նրան չ'հաւատարով հանդերձ չարչարեցիք, տանջեցիք, և փայտից կախելով սպանեցիք, բայց նա երեք օրից յետոյ յարութիւն առաւ և նա յայտնի եղաւ ոչ թէ միայն Ժողովրդին, այլ և մեզ աստուածանից ընտրուած վկաներիս։ Մենք նրա հետ կերանք, խմեցինք. նա մեզ պատուիրեց Ժողովրդին քարոզել և վկայել, որ Յիսուսն Աստուծոյ որդին է և կենդանիների ու մեռելների դատաւորը։ Բացի այդ բոլոր մարգարէները վը-

կայուժ են, որ Յիսուսին հաւատացողն իւր մեղքերից կ'ազատուի»:

Պետրոս առաքեալը դեռ իւր խօսքերը չէր վերջացրել, որ Ս. Հոգին եղաւ այդ տեղ գտնուող բոլոր ունկնդիրներին վրայ: Պետրոսի հետ եկող վեց հոգի հաւատացեալները շատ զարմացան, որ Ս. Հոգու պարգևը հեթանոսներին էլ շնորհեց և նոքա իրանց աչքերովը տեսան և ականջներովը լսեցին թէ ինչպէս Կոռնելիոսը և նրա մօտ հաւաքուած այլազգները (հեթանոս) իրանց բերանով փառաբանում էին Աստուծուն:

Ներկայ եղողներից շատերը հաւատացին Յիսուսին և Նրա անունով մկրտուեցին. իսկ Պետրոս առաքեալին էլ խնդրեցին, որ մի քանի օր մնայ իրանց մօտ:

«Որ հաւատայ և մկրտեցի, կեցցէ. և որ ոչն հաւատայ, դատապարտեցի»:

Մարկ. 16¹⁶:

«Եւ ասէր Յիսուս առ հրէայսն հաւատացեալս. Եթէ դուք կացջիւք ի բանին իմում, ճշմարիտ աշակերտք իմ էք. և ծանիջիք զճշմարտութիւնն և ճշմարտութիւնն ազատեցէ զձեզ»: Յովհ. 8^{31, 32}:

14. ՔՐԻՍՏՈՆԷԱԿԱՆ ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՄԱՅՆՔՆ ԱՆՏԻՈՔՈՒՄ.

(Գործք առաք. 11 գլ):

Այն առաքեալներն և հաւատացեալները որոնք Հրէաստանի զանազան կողմերումն էին

գտնուում, երբ լսեցին, որ հեթանոսներն էլ Աստուծոյ ճշմարիտ խօսքերը լսեցին և հաւատացեալ դարձան, շատ ուրախացան:

Եւ երբ Պետրոս առաքեալը Կեսարիայից Երուսաղէմ վերադարձաւ, թլպատութեան հետեւող հրէաները սկսեցին վիճել նրա հետ և ասել, որ նա անթլպատ մարդկանց հետ ընկեր դառնալով ման է գալիս նրանց հետ և հաց ուտում: Պետրոսը լաւ հասկանալով նոցա չար միտքը և նոցա մէջ եղած անտեղի կասկածները փարատելու համար, ստիպուած եղաւ մանրամասն պատմել այն դէպքը, որը պատահեց նրա հետ Յովպէ և Կեսարիա քաղաքներում: Այն ժամանակ նրա հակառակորդները լսեցին և փառաբանեցին Աստուծուն, որ հեթանոսներին ևս կեանքի փրկութիւն ուղարկեց:

Ս. Ստեփանոսի մահուանից յետոյ հաւատացեալներից շատերը հրէաների երկիւղից ստիպուած եղան այս ու այն կողմը փախչել. նրանցից ոմանք էլ փախան գնացին մինչև Փիւնիկէ, Կիպրոս և Ասորական Անդիոք քաղաքը, ուր Քրիստոսի աւետարանը քարոզելով հրէաների և յոյնների մէջ հաւատացեալների նորանոր խմբեր կազմեցին: Այս լուրը երբ Երուսաղէմ հասաւ, հաւատացեալներն իսկոյն Բառնաբաս առաքեալին ուղարկեցին Անտիոք: Եւ երբ Բառնաբասն Անտիոք եկաւ և տեսաւ Աստուծոյ շնորհը, շատ ուրախացաւ և սկսեց մեծ եռանդով քարոզել

որպէսզի հաւատացեալներն հոգևով սրտով միա-
նան միմիանց հետ և այդպիսով օրէց օր նորա-
դարձ հաւատացեալների թիւը շատացաւ:

Բառնաբանն այդ տեղ քարոզի մեծ կարիքն
ի նկատի առնելով գնաց Տարսոն քաղաքը Սա-
ւուղին որոնելու և երբ նրան գտաւ, խնդրեց նրա
հետը վերադարձաւ Անդիոք և երկուսն էլ միա-
սին մի ամբողջ տարի՝ քարոզեցին Աստուծոյ
խօսքը: Շատերը հաւատացեալ դարձան և նոցա
անուանեցին քրիստոնեայ:

«Զբարեբարութիւն և չհաղորդութիւն
մի մոռանայք, զի ընդ այնպիսի պատա-
րագս հաճի Աստուած»:

Թ. առ Եբրայեց. 13¹⁶:

15. ՅԱԿՈՎԲՈՍ ԱՌԱՔԵԱԼԻ ՄԱՀԸ ԵՒ ՊԵՏՐՈՍԻ ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆԸ.

(Գործք առաք. 12 գլ.):

Հերովդէս թագաւորը ինկատի ունենալով
այն հանգամանքը, որ քրիստոնէութիւնը շատ
յաջողութեամբ տարածւում է, նախանձով լրց-
ուած աշխատեց քրիստոնէական եկեղեցու ան-
դամներէն մի քանիսին ծանր չարչարանքներ
տալով տանջել, որպէս զի իրանց երկիւղ կրեն
և այդպիսով թուլանան իրանց գործունէութեան
մէջ: Ահա այդ չար դիտաւորութեամբ նա սրով
սպանել տուեց Յովհաննէս առաքեալի եղբայր

Յակովբոսին և երբ նկատեց, որ այդ բանը հրէ-
աներին շատ դուր եկաւ, խրախուսուելով բռնեց
Պետրոս առաքեալին, ձգեց բանդը և յանձնեց
զինուորներին խիստ հսկողութեան տակ պահել,
որպէսզի Չատկից յետոյ բերէ և ցոյց տայ ժո-
ղովրդին:

Սակայն Աստուծոյ հրեշտակը գիշեր ժամա-
նակ բանդում երևալով Պետրոսին ասաց. «Վեր-
կաց, գօտիդ կապիր, հողաթափներդ հազիր և
ինձ հետեիր»: Պետրոս առաքեալը կատարեց
հրեշտակի հրամանը. բանդից դուրս եկաւ գնաց
Յովհաննէս Մարկոս անուանուած առաքեալի
տունը:

«Փրկութիւն արդարոց ի Տիառնէ է,
վերակացու է նոցա ի ժամանակս նեղու-
թեան: Օգնեսցէ նոցա Տէր և փրկեսցէ զը-
նոսա...»:

Գիրք Սաղմոսաց 36^{39, 40}:

II Մ Ա Ս.

ՔՐԻՍՏՈՆԵԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑՈՒ ԸՆԴԵՐՉԵԿՈՒՆԵԼ ԶԵԹԱՆՈՍ ԱՅԽԱՐ-
ՀՈՒՄ ԵՒ ՊՕԳՈՍ ԱՌԱՔԵԱԼԻ ԳԼԽԱՆՈՐ ԳՈՐԾՈՒՆԵՐԹԻՒՆԵՐ:

Ե Ր Կ Ր Ո Ր Դ Շ Ր Զ Ա Ն.

16. ՊՕԳՈՍ ԱՌԱՔԵԱԼԻ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ԱՌԱՋԻՆ
ՃԱՆԱՊԱՐՀՈՐԴՈՒԹԻՒՆԸ ԶԵԹԱՆՈՍՆԵՐԻ ՄԷՋ:

(Գործք առաք. 13₁₋₅₂).

ա) Անտիոքի քրիստոնեաների գլխավորները. Ասորական Անտիոքի քրիստոնեայ հաւատացեալ-ների մէջ կային մի քանի մարգարէներ և առաջնորդներ այսպէս օրինակ՝ Բառնաքասը, Նիզէր կոչուած Սիմէօնը, Ղուկիոս Կիրենացին: Հերովդէս չորրորդապետի դայեկորդի Մանայէնը և Սաւուղ—Պօղոս կոչուածը: Մի օր երբ նոքա բոլորեքեան միասին աղօթում էին Ս. Հոգին երևաց և ասաց. «Ընտրեցէք Բառնաքասին և Սաւուղին այն գործի համար, ինչի համար ես հրաւերել եմ. այն է՝ գնալ հեթանոսների մէջ քարոզելու»:

Մենքը ծով պահելով աղօթք արին և ձեռները դնելով Բառնաքասի և Սաւուղի գլխին, արձակեցին:

Բառնաքաս և Սաւուղ առաքեալները գնացին Սելևկիա քաղաքը և այնտեղ նաև նստելով գնացին Կիպրոս կղզու գլխաւոր քաղաքը՝ Սաղամինա: Դոցա հետն էր, որպէս թարգման, հռովմէական լեզուին լաւ տեղեակ Յովհաննէս՝ Մարկոս մականուանեալը:

բ) Առաքեալները Պափոս քաղաքում. Սաղամինա քաղաքում առաքեալները մտան հրէից ժողովրդանոցը և սկսեցին քարոզել խաչուած Յիսուս Քրիստոսի մասին և ապա շրջելով ամբողջ կղզին, եկան Պափոս կոչուած քաղաքը, ուր ապրում էր մի կախարդ սուտ մարգարէ՝ Բարեյեսուս անունով:

Սա իւր խաբեբայական միջոցներով աշխատում էր այդ սեղի բդեշխի փոխանորդ Սերգի Պաւղոսին հաւատափոխ անել, որին Սաւուղն արդէն քրիստոնեայ էր դարձրել և ի պատիւ այդ իշխանի՝ իւր անունը փոխելով անուանում է Պաւղոս կամ Պօղոս:

Պօղոս առաքեալն իմանալով այդ կախարդի չար միտքը, յանդիմանեց նրան և ասաց. «Ով խաբեբայ և սատանայի որդի. դու շարունակ հետամուտ ես լինում Աստուծու ուղիղ ճանապարհը ծռելու. դու Աստուծոյ պատփից չես կարող փախչել. կոյր կ'դառնաս և մի ժամանակ արևի

լոյսը չես տեսնի»։ Այդ պէս էլ եղաւ. նա կուրացաւ և մարդ էր որոնում, որ ձեռքից բռնի և իրան առաջնորդ է։ Սերգի Պաւղոս իշխանն երբ այս հրաշքը տեսաւ, աւելի ամրացաւ իւր հաւատի մէջ։

գ) Պօղոս առաքեալը Յունական Անդիոքում. Պօղոս առաքեալն իւր խմբով Պափոս քաղաքից նաւ նստեց և գնաց Պամփիլիայի Պերգէ քաղաքը, որպէս զի փոքր Ասիայի հրէաներին քարոզէ Քրիստոսի աւետարանը։ Այստեղ Յովհաննէս Մարկոսը բաժանուելով նրանցից, վերադարձաւ Երուսաղէմ, իսկ Բառնաբասը և Պօղոսը Պերգէից անցան Պիսիդիայի Անդիոք քաղաքը, ուր Պօղոսը շաբաթ օրը մտաւ հրէից սինագոգը քարոզելու։ Այն ժամանակ ժողովրդապետները մարդ ուղարկեցին Պօղոսի մօտ և ասացին, «Եթէ ժողովրդին խրատելու և մխիթարելու համար էք քարոզելու, խօսեցէք»։

Պօղոս առաքեալը իրաւունք ստանալով բարձրացաւ ամբիոնի վրայ և ձեռքով նշան արեց ժողովրդին, որ չհեռանայ և սկսեց խօսել. «Ո՛վ Իսրայէլացիներ, դուք, որ Աստուածանից վախենում էք, լսեցէք իմ խօսքերը։ Աստուած բոլոր ազգերի միջից ձեզ ընտրեց իբրև սեպհական ժողովուրդ. դուք երկար ժամանակ Եգիպտոսում որպէս պանդուխտ ապրեցիք։ Նա ձեզ այն տեղ բազմացրեց, պաշտպանեց և այնտեղից դուրս բերելով ձեզ ազատեց փարաւոնների ձեռ-

քից։ Քառասուն տարի ձեզ անապատում պահեց, կերակրեց և ապա Յեսու Նաւիայի ձեռքով ձեզ Քանան տանելով այնտեղի եօթն ազգերին ոչնչացրեց և նոցա երկիրը ձեզ տուեց, որպէս ժառանգութիւն։ Յեսուից յետոյ, 450 տարի դասաւորների ձեռքով ձեզ կառավարեց մինչև Սամուէլ մարգարէն։ Այնուհետև Թագաւորներ խնդրեցիք. Աստուած լսելով ձեր խնդիրը Բենիամինի ցեղից Կիսի որդի Սաուլին Թագաւոր նշանակեց, որը մօտ 40 տարի ձեզ կառավարեց և վերջը Սաուլին փոխելով, նրա տեղը նշանակեց Յեսսէի որդի Դաւիթին. սրա ցեղից էլ ձեզ համար մի փրկիչ ուղարկեց, որ ձեզ քարոզի և փրկութեան հրաւիրի։ Եկաւ Յիսուսը, քարոզեց և դուք փոխանակ նրան լսելու, և հաւատաւու, ընդհակառակը բռնելով նրան չարչարեցիք և յետոյ դիմեցիք Պիղատոսին, որ մահուան պատժի ենթարկէ նրան։ Վերջը փայտի վրայ խաչեցիք և գերեզմանի մէջ դրիք. սակայն Աստուած նրան յարութիւն տուեց և շատերին երևեցաւ։ Արդ, ո՛վ եղբայրներ, նա մեզ մեղաց թողութիւն էր քարոզում. եթէ այժմ հաւատաք Յիսուս Քրիստոսին, կարողէք արդարանալ»։

Պօղոս առաքեալի քարոզն այնքան լաւ ազդեց ներկայ եղողներին վրայ, որ ունկնդիրներին շատերը եկան և խնդրեցին, որ միւս շաբաթ օրն էլ նոյն բանը քարոզի։

Հետևեալ շաբաթ օրը համարեա ամբողջ քա-

ղաքի ժողովուրդը հաւաքուեց սինագոգը կրկին լսելու Աստուծոյ խօսքը:

Հրէից մեծերն երբ հաւաքուած ժողովուրդի ահագին մեծ բազմութիւնը տեսան, նախանձով լցուած սկսեցին Պօղոսի հետ հակաճառել և նոյնիսկ հայհոյել:

Այն ժամանակ Պօղոսն ու Բառնաբասն առանց երկիւղ կրելու համարձակ կերպով պատասխանեցին նրանց և ասացին. «Աստուծոյ խօսքն առաջ ձեզ պէտք է քարոզուէր, բայց որովհետեւ դուք մերժեցիք և անարժան դարձրիք ձեզ յաւիտենական կեանքի համար, այդ պատճառաւ այժմ հեթանոսներին ենք քարոզում:

Աստուած մեզ այսպէս է պատուիրել և ասել. — Ձեզ հեթանոսների համար լոյս եմ նշանակել. դուք պէտք է գնաք աշխարհիս բոլոր կողմերը և ամենքին անխտիր փրկութիւն քարոզէք»:

Հեթանոսները այս խօսքերը լսելով ուրախացան, հաւատացին Յիսուսին և փառք տուին Աստուծուն, իսկ հրէաները դժգոհ մնալով, մի քանի աստուածապաշտ պարկեշտ կանանց և քաղաքի զլիաւորներին գրգռեցին Պօղոսի ու Բառնաբասի դէմ և միահամուռ ոյժով առաքեալներին իրանց սահմաններից արտաքսեցին: Առա-

քեալներն էլ իրանց ոտքի փռչին թափ տալով Անդիոքից հեռացան, գնացին Իկոնիա քաղաքը:

«Երանի այնոցիկ. որ լսեն զբանն Աստուծոյ և առնեն»:

Ղուկ. 11₂₈.

17) ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԵՐՋ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ԱՌԱՋԻՆ ՃԱՆԱՊԱՐՀՈՐԴՈՒԹԵԱՆ.

(Գործք առ. 14_{1—27}):

ա) Պօղոսն Իկոնիայում. Պօղոս և Բառնաբաս առաքեալներն Իկոնիա հասնելուց մի քանի օր յետոյ մտան ժողովարանը և սկսեցին քարոզել ժողովրդին. քարոզի հետևանքն այն եղաւ, որ բաւականին հրէաներ և յոյներ քրիստոնեայ դարձան: Քրիստոսին չ'հաւատացող հրէաները գրգռեցին հեթանոսներին առաքեալների դէմ և այդպիսով կազմուեցաւ մի զօրեղ կուսակցութիւն: Ժողովուրդը երկու մասի բաժանուեց. մի մասն առաքեալների քարոզներն հաւատալով նոցա պաշտպանում էր, իսկ միւս կողմը ընդհակառակն ամեն միջոց գործ դրեց վնասելու և բանն այն տեղ հասաւ, որ չ'հաւատացող հրէաներն ու հեթանոսներն իրանց իշխանների հետ յարձակուեցան առաքեալների վրայ և կամեցան քարկոծել: Առաքեալներն իմանալով իրանց հակառակորդների չար միտքը, իսկոյն թողին Իկոնիան և գնացին Լիւստրա քաղաքը:

ը) Պօղոսը Լիւստրայում. Լիւստրայում իծնէ մի կաղ մարդ էր ապրում. սա ամեն ժամանակ զնում էր Պօղոս առաքեալի մօտ և սիրով լսում էր նրա քարոզութիւնները: Պօղոս առաքեալը նկատելով, որ այդ կաղի մէջ հաւատ կայ, մի օր կռապաշտների առաջ բարձր ձայնով ասաց. «Քեզ եմ ասում, Յիսուս Քրիստոսի անունով վեր կաց և ման եկ»: Ի ծնէ կաղն իսկոյն բժըշկուեցաւ և վերկենալով ման եկաւ,

Կռապաշտները այս հրաշքը տեսնելով այնպէս կարծեցին, որ Պօղոսն ու Բառնաբասն իրանց աստուածներն են, ուստի դարմացած ասացին. «Աստուածները մարդու կերպարանք առած երկնքից մեզ մօտ են իջել»:

Բառնաբասին Դիոս (Իւպիտեր) աստուծոյ տեղն էին ընդունում, իսկ Պօղոսին Հերմէսի (Մերկուր):

Դիոսի քուրմը ժողովրդին հաւաքելով վազեց, որ եզներ և պսակներ բերէ և առաքեալներին առաջ զոհ մատուցանէ: Երբ այս բանը տեսան Պօղոսն ու Բառնաբասը ասացին. «Մարդիկ, այդ ի՞նչ էք անում. մենք ևս ձեզ նման մահկանացուներ ենք և եկել ենք ձեզ քարոզելու, որպէսզի դուք թողնէք կեղծ աստուածներին և դառնաք զէպի այն կենդանի Աստուածը, որը ստեղծել է երկինքը, երկիրը, ծովը և ամենայն ինչ»: Այս ասելով առաքեալները հազիւ

հազ կարողացան ժողովրդին արգելել, որ զոհ չ'անէ:

Անտիոքի և Իկոնիայի հրէաներն երբ իմացան որ առաքեալներն իրանց քարոզներով մեծ յաջողութեան մէջ են և շատերին քրիստոնեայ են դարձրել, հաւաքուեցին եկան Լիւստրա և այն տեղի ժողովրդին համոզեցին, որ Պօղոսին և Բառնաբասին հեռացնեն իրանց քաղաքից:

Կատաղած ժողովուրդը յարձակուեց առաքեալների վրայ և քիչ մնաց, որ Պօղոսին քարկոծելով սպանէր. սակայն նա փախաւ, մտաւ քաղաք և հետեւալ օրը Բառնաբասի հետ զնաց Դերբէ: Այստեղ նոքա մի առժամանակ մնալով քարոզեցին Քրիստոսի աւետարանը և շատերին քրիստոնեայ դարձրին և ապա կրկին յետ դարձան Լիւստրա, Իկոնիա և Անտիոք քաղաքները, նորից յորդորեցին հաւատացեալներին չ'թուանալ իրանց հաւատի մէջ և ամեն մի քրիստոնեայ համայնքի համար երէցներ, առաջնորդներ ձեռնադրելով պատուիրեցին նոցա աշաւուրջ ոգով կառավարել իրանց հօտը:

Այնուհետև առաքեալներն ամբողջ Պիսիդիայի մէջ շրջելուց յետոյ եկան Պամփիլիայի Պերգէ քաղաքը, ուր կրկին քարոզելուց յետոյ զնացին Ատալիա: Այդ տեղից նաւ նստելով Կիպրոս կղզու հիւսիսային կողմից կարճ ճանապարհով վերադարձան ասորական Անտիոք քաղաքը և հաւատացեալ քրիստոնեաներին պատմեցին թէ

ինչպէս Աստուած իրանց օգնեց և իրանք կարողացան հեթանոսների մէջ քրիստոնէական կրօնը տարածել:

«Զի այնպէս սիրեաց Աստուած զաշխարհ, մինչև զՈրդին իւր միածին ետ. զի ամենայն, որ հաւատայ ի նա՝ մի կ'ըրիցէ, այլ ընկալցի զկեանսն յաւիտենականս».

Յովհ. 3₁₆.

«Որ ընդունի զՈրդին, ընդունի և զկեանս և որ ոչ ընդունի զՈրդին Աստուծոյ և ոչ զկեանս ընդունի»:

Ա. թուղթ Յովհ. 5₁₂.

«Հաւատան ի Տէր Յիսուս Քրիստոս և ապրեսցես դու և ամենայն տուն քո»:

Գործք առ. 16₃₁.

18. ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ԱՌԱՋԻՆ ԺՈՂՈՎՆ ԵՐՈՒՍԱՆԻՄՈՒՄ:

(Գործք առ. 15_{1—35}).

Երբ Պօղոսն ու Բառնաբասը վերադարձան ասորական Անտիոք քաղաքը, այդ ժամանակ նրկատեցին, որ հաւատացեալ քրիստոնեաների մէջ մի խնդիր զօրեղ վիճաբանութեան նիւթ էր դարձել: Հրէութիւնից քրիստոնեայ դարձածներից ոմանք ասում էին հեթանոսութիւնից քրիստոնեայ դարձածներին. «Մինչև, որ Մովսիսի օրէն-

քի համաձայն չ'ըլփատուէք, չէք կարող փրկուել»: Պօղոսն ու Բառնաբասը այս բանն իմանալով ամեն կերպ աշխատեցին, որ այդ վիճաբանութեանը վերջ տան, սակայն այդ բանը նրանց չ'յաջողուեց: Այդ ժամանակ նոքա ժողովրդին առաջարկեցին իրանց միջից ընտրել մի քանի մարդու, որոնք իրանց հետ գնան Երուսաղէմ և այդ խնդիրը դնեն բոլոր առաքեալների առաջ և նրանցից վերջնական լուծումն սպասեն: Առաքեալների այդ առաջարկութիւնը քրիստոնեայ համայնքը սիրով ընդունեց և իրա միջից մի քանի մարդիկ ընտրելով Պօղոսի և Բառնաբասի հետ ճանապարհ ձգեց դէպի Երուսաղէմ: Դոքա անցան Փիւնիկէի և Սամարիայի վրայով և այն տեղի քրիստոնեաներին պատմեցին թէ ինչպէս հեթանոսներից շատերը քրիստոնեայ դարձան: Այս տեղեկութեան վրայ ամենքն էլ ուրախացան:

Երբ Պօղոսն ու Բառնաբասն Երուսաղէմ հասան, այն տեղի առաքեալները շատ սիրով ընդունեցին նրանց: Եւ յիշեալ վէճը յարուցանող խնդրի առթիւ առաքեալներից և երէցներից 50 թուին մի ժողով կազմուեց: Այդ ժողովում փարիսեցի հաւատացեալներից ոմանք պնդում էին, թէ հեթանոսութիւնից քրիստոնեայ դարձածներին պէտք է անպատճառ թլպատել և պատուիրել, որ Մովսիսի օրէնքը պահեն: Ահա այս խնդրի շուրջը երկար վիճաբանութիւն եղան և ա-

մեն մի կողմն իւր կարծիքն էր պաշտպանում:

Այն ժամանակ Պետրոս առաքեալն ասաց. «Եղբայրներ, ձեզ լաւ յայտնի է, որ սրանից մի քանի տարի առաջ Աստուած որոշեց իմ բերանով յայտնել հեթանոսներին աւետարանի խօսքը և այդպիսով ոչ մի խտրութիւն չ'դրեց մեր և նրանց մէջ: Ուրեմն եթէ Աստուած խտրութիւն չի դրել, մենք էլ իրաւունք չունենք նրանցից մի նոր բան պահանջելու»: Այնուհետեւ Պօղոսն ու Բառնաբասը պաշտպանելով Պետրոսի կարծիքը պատմեցին թէ Աստուած ինչպիսի նշաններ և հրաշքներ գործեց իրանց ձեռքով հեթանոսների մէջ: Այն ժամանակ ժողովի նախագահ՝ Յակովբոս առաքեալն այդ խնդրին մի որոշում տալու համար ասաց. «Ո՛վ եղբայրներ, ինձ լսեցէք. Սիմօն Պետրոսը պատմեց թէ ինչպէս, Աստուած առաջուց այց արաւ հեթանոսներին, որպէսզի նրանցից իւր համար ժողովուրդ կազմէ. ուստի ես էլ յարմար եմ համարում հեթանոսութիւնից քրիստոնեայ դարձածներին չ'նեղացնել ու այդպիսով նորանոր գթուարութիւններ չ'յարուցանել, այլ թուղթ գրել նրանց և պատուիրել, որ հեռու մնան կռապաշտական սովորութիւններից և պաշտամունքներից»:

Յակովբոս առաքեալի այս որոշումն ամենքն էլ հաւանեցին և առաքելական ժողովը որոշեց իրանցից ևս մի քանի արժանահաւատ մարդիկ ընտրել, որոնք Պօղոսի ու Բառնաբասի հետ գնան Անտիոք

և իրանց վճիռը յայտնեն այնտեղի քրիստոնեայ համայնքին: Առաքելական ժողովն ընտրեց Բարսաբա անունով մէկին, որ Յուդա էր կոչւում և Շիղային, որն Երուսաղէմի քրիստոնեաներից շատ սիրուած և յարգուած մարդ էր:

Բայց որովհետեւ Անտիոքի ժողովուրդը խօսում էր յունարէն լեզուով, ուստի հասկանալի լինելու համար, որոշուեց թուղթն այդ լեզուով գրել և Յակովբոս առաքեալն էլ որպէս ժողովի նախագահ՝ ստորագրեց: Ահա այդ թղթի պատճէնը. «Առաքեալներիցս ու երէցներիցս ողջոյն Անտիոքի հեթանոսութիւնից դէպի քրիստոնէութիւն դարձած մեր քրիստոնեայ եղբայրներին: Մենք լսեցինք, որ հրէաստանից մի քանի մարդիկ առանց մեր գիտութեան ինքնազուլիս ձեզ մօտ գալով ձեր մտքերը խառնել են քարոզելով, որ հեթանոսութիւնից քրիստոնէութեան դարձողները պէտք է թլփատուեն և Մովսիսի օրէնքները պահեն: Դուք այդ խնդիրը պարզելու համար մեզ մօտ էիք ուղարկել Պօղոսին, Բառնաբասին և մի քանի ուրիշ մարդկանց որպէս պատգամաւորներ: Այդ մասին ժողով կայացաւ և որոշուեց ժողովի վճիռը ձեզ գրաւոր յայտնել և միևնոյն որոշումը բերանացի ձեզ հաղորդելու համար որոշեցինք Պօղոսի և Բառնաբասի հետ ուղարկել մի քանի ընտրուած մարդիկ այն է՝ Յուդային ու Շիղային, որոնք իրանց անձը նուիրել են Յիսուս Քրիստոսի համար»: Առաքեալ-

ների կողմից ընտրուած մարդիկը Պօղոսի և Բառնաբասի հետ որոշ յանձնարարութեամբ գնացին Անդիոք, քրիստոնեայ բոլոր հաւատացեալներին ժողովելով, առաքելական թուղթը կարգացին. ամենքն ուրախացան առաքելական ժողովի այդ արդար որոշման համար: Յուդան յետ դարձաւ Երուսաղէմ, իսկ Շիղան մնաց այնտեղ:

19. ՊՕՂՈՍԻ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ԵՐԿՐՈՐԴ ՃԱՆԱՊԱՐՀՈՐԴՈՒԹԻՒՆԸ ՀԵԹԱՆՈՍՆԵՐԻ ՄԷՋ.

(Գործք առ. 15₃₅—41 16 գլ.):

ա) Պօղոսի եւ Բառնաբասի անհամաձայնութիւնը. Պօղոս և Բառնաբաս առաքեալները մի ամբողջ տարի մնացին ասորական Անտիոքում և այդքան ժամանակամիջոցում շարունակ քարոզում էին ժողովրդին Յիսուս Քրիստոսի աւետարանը:

Յիսուսն և մէկ թուին Պօղոսն ասաց Բառնաբասին. «Գնանք, այցելենք այն քաղաքներն, ուր քարոզել ենք Քրիստոսի աւետարանը և տեսնենք թէ քրիստոնեայ հաւատացեալներն ի՞նչ վիճակի մէջ են»: Բառնաբասը ցանկացաւ իւր ազգական Յովհաննէս — Մարկոս մականուանեալին ևս հետը տանել, սակայն Պօղոսը հակառակուեց ասելով. «Երբ նա մի անգամ Պամփիլիայում մեզանից բաժանուեց, այժմ այլևս կարիք չկայ, որ նա մեզ հետ գայ»: Այս խօսակցութիւնից

յետոյ անհամաձայնութիւն առաջացաւ Պօղոսի և Բառնաբասի մէջ և նոքա բաժանուեցին միմեանցից: Բառնաբասը Մարկոսին հետն առաւ զնաց Կիպրոս կղզին, իսկ Պօղոսը Շիղայի հետ ցամաքային ճանապարհով Դերբէ քաղաքի վրայով անցաւ մի քաղաքից դէպի միւսը, այցելեց քրիստոնեայ հաւատացեալներին և իւր ազդու քարոզներով նոցա աւելի ամրապնդեց իրանց հաւատի մէջ:

բ) Պօղոսը ընտրում է Տիմոթէոսին որպէս, ուղեկից և ընկեր: Երբ Պօղոսը Լիւստրա եկաւ, այնտեղ մի հաւատացեալի պատահեց, որի մայրը հրէայ քրիստոնեայ էր, իսկ հայրը յոյն հեթանոս: Այդ հաւատացեալ մարդու անունն էր Տիմոթէոս, որը մի բարի, ազնիւ անձն էր և լաւ անուն ունէր թէ Լիւստրայի և թէ Իկոնիայի քրիստոնեաների մէջ: Պօղոսը սրա արժանաւորութիւնները տեսնելով քարոզեց քրիստոնէական կրօնը և քրիստոնեայ դարձնելով վերջրեց իւր հետը: Սոքա որ քաղաքը, որ մտնում էին յորդորում էին այն տեղի քրիստոնեաներին՝ պահել այն բոլոր որոշումները, որոնք հաստատուած են Երուսաղէմում առաքեալներից և երէցներից: Վերջը դոքա զնացին Փոլեզիա և ապա այն տեղից մտան Գաղատացուց երկիրը. բայց ոչ մի տեղ չ'քարոզեցին, որովհետեւ Ս. Հոգին արգելել էր Աստուծոյ խօսքերն այդ կողմերը քարոզելու: Առաքեալներն այդ տեղից եկան Միւսիայի

կողմերը և փորձեցին գնալ Բիւթանիա և այն տեղ քարոզել. սակայն այն տեղ ևս իրաւունք չ'տրուեց քարոզելու: Այնուհետեւ Միւսիայից նոքա գնացին Տրովադա քաղաքը: Այստեղ Պօղոսին տեսիլքում մի ժակեդոնացի երեւաց, որն ասում էր. «Ե՛կ, Մակեդոնիա և օգնիր մեզ փրկելու մեր ոգիները»: Պօղոսն այս տեսիլքը պատմեց իւր ուղեկիցներին և որոշեցին շուտով գրնալ Մակեդոնիա և քարոզել Տիրոջ մասին: Տրովադայից նոքա ուղղակի գնացին Սամոթրակէ կղզին, իսկ հետեւեալ օրը նաւ նստելով ուղևորուեցին Մակեդոնիայի գլխաւոր քաղաքը՝ Փիլիպպէ: Այստեղ մի քանի օր մնալուց յետոյ շաբաթ օրը գնացին քաղաքից դուրս դէպի Գետափը, ուր սովորաբար տեղացի հրէաները շաբաթ օրերը հաւաքւում էին աղօթելու: Այդ տեղ գտնուող կանանց մէջ կար մի աստուածավախ ծիրանավաճառ կին՝ Լիդիա անունով: Սա լսելով Պօղոս առաքեալի խօսքերը հաւատաց. ուստի թէ ինքը և թէ իւր ամբողջ գերդաստանը քրիստոնեայ դառնալով մկրտուեցան:

գ) Պօղոսը ըժշկում է ռիւահար աղախնին. Մի անգամ էլ երբ շաբաթ օրն առաքեալները գնում էին գետափն աղօթելու, ճանապարհին նրանց մի ռիւահար աղախին պատահեց, որը գոռակոթիւններ էր անում և այդպիսով դրամ վաստակում:

Այդ ռիւահար աղախինն երբ Պօղոսին իւր

ընկերների հետ տեսաւ, աղաղակելով ասաց. «Այս մարդիկն Աստուծոյ ծառաներն են և եկել են մեզ փրկութեան ճանապարհը քարոզելու»:

Եւ երբ այս խօսքերը մի քանի անգամ կրկնեց, Պօղոսը զայրացաւ և դառնալով շար ոգուն ասաց. «Յիսուս Քրիստոսի անունով պատուելում եմ քեզ հեռանալ դրանից»: Դեն իսկոյն հեռացաւ աղախնից և նա կատարելապէս առողջացաւ: Երբ աղախնի տէրերը տեսան, որ նրա առողջանալով իրանց եկամուտի աղբիւրը կ'ապահայի, զայրացան առաքեալների վրայ և բռնելով Պօղոսին ու Շիղային տարան դատաւորների մօտ և ասացին. «Այս մարդիկն իրանք հրէաներ են և մեզ հռովմայեցիներին այնպիսի բաներ են քարոզում, որ ոչ կարելի է ընդունել և ոչ էլ կատարել. նոքա շփոթութիւն են ձգում մեր քաղաքում և մեզ մի նոր հաւատի մասին քարոզում»: Ամբոխը կատաղեց. քաղաքի գլխաւորները հրամայեցին, որ առաքեալներին ծեծեն ու բանդարկեն և բանդապետին էլ հրամայեցին, որ շատ զգուշութեամբ նոցա պահի: Բանդապետն էլ իշխանների առաջ հրամանի համաձայն կարգադրեց Պօղոսի ոտները կոճղի մէջ ամրացնել և ձգել ներքին բանդը:

դ) Առաքեալները քանդում. (Պօղոսն ու Շիղան): Կէս գիշերին Պօղոսն ու Շիղան աղօթում և օրհնում էին Աստծուն, իսկ բանդարկեալներն ամենայն ուշադրութեամբ լսում էին նոցա ա-

ղօթքները: Այսպիսի խորհրդաւոր լուսթեան ժամանակ, յանկարծ բանդի մէջ մի մեծ շարժում եղաւ. բանդապետը շարժի մեծ ձայնից զարթնելով տեսաւ, որ բանդի դռները բաց են և կասկածելով, որ բանդարկեալները փախել են, յուսահատութիւնից սուրը քաշեց և կամենում էր իրան սպանել: Պօղոս առաքեալն այդ բանը նշկատելով բարձր ձայնով ասաց. «Մի վախենար, մենք բոլորս էլ այստեղ ենք»: Բանդապետը ճրագն առնելով ներս վազեց դէպի բանդը և տեսաւ, որ ամենքն էլ այնտեղ են, շատ ուրախացաւ և իսկոյն ընկաւ Պօղոսի և Շիղայի ոտներն ու ասաց. «Ասացէք, ի՞նչ պէտք է անեմ, որ փրկուեմ»:

Առաքեալներն ասացին. «Հաւատա՛ Յիսուս Քրիստոսին. թէ դու և թէ քո տունը կ'փրկուին»: Պօղոսը քրիստոնէական կրօնը քարոզելով բանդապետին, նրան իւր ամբողջ ընտանիքով քրիստոնեայ մկրտեց:

Առաւօտը շատ վաղ դատաւորները մարդ ուղարկեցին, որ առաքեալներին բանդից ազատեն: Բանդապետն ուրախացած, դատաւորների այդ հրամանը յայտնելով Պօղոսին ասաց. «Այժմ իշխանութիւնը ձեզ արձակում է. ելէք և գնացէք խաղաղութեամբ»: Այն ժամանակ Պօղոսն ասաց. «Մեզ Հռովմայ քաղաքացիներին հրապարակով ծեծել տուին և այժմ ցանկանում են ծածուկ արձակել. ո՛չ. մենք այստեղից դուրս

չենք գնա. թող իրանք դատաւորները գան և մեզ արձակեն»: Դատաւորներն երբ իմացան, որ իրանց բանդարկել տուած մարդիկը Հռովմայ քաղաքացիներ են, շատ վախեցան և իսկոյն իրանք շտապեցին բանդ գալ և առաքեալներին խնդրել, որ բանդից դուրս գան: Առաքեալներն էլ բանդից դուրս գալով գնացին Լիզիայի տունը, մխրթարեցին հաւատացեալներին և հեռացան Փիլիպպէ քաղաքից:

«Զի այնպէս սիրեաց Աստուած զաշխարհ, մինչև զՈրդին իւր միածին ետ. զի ամենայն որ հաւատայ ՚ի նա մի կորից է, այլ ընկալցի զկեանսն յաւիտենականս»:

Յովհ. 3₁₆:

20. ՊՕՂՈՍԸ ԹԵՍՍԱՂՈՆԻԿԷՈՒՄ ԵՒ ԲԵՐԻԱՅՈՒՄ.

(Գործք առ. 17₁₋₁₄):

Առաքեալները Փիլիպպէից դուրս գալով շրջեցին Ամփիպոլիս, Ապոլոնիա քաղաքները և վերջն անցան դէպի Թեսաղոնիկէ, ուր կար հրէից մի ժողովարան: Պօղոսն ըստ իւր սովորութեան շաբաթ օրերը աղօթատուն գնաց քարոզելու և ժողովրդի առաջ բաց անելով Ս. Գիրքը. ցոյց տուեց այն մասը, ուր ասուած էր, թէ «Քրիստոսը պէտք է չարչարուէր, խաչուէր և մեռնէրից յարութիւն առնէր»: Քարոզի հետևանքն

այն եղաւ, որ լսողներէից շատերը հաւատացին Յիսուս Քրիստոսին, ի թիւս որոց կային հեթանոս շատ պաշտօնեաներ և անուանի կանայք:

Այս բանը տեսնելով Քրիստոսին չհաւատացող հրէաները նախանձեցին առաքեալներէ վրայ և փողոցային մի քանի մարդկանց հետ աղմուկ բարձրացնելով քաղաքի մէջ մեծ շփոթութիւն ձգեցին և բոլորեքեան հաւաքուեցին քրիստոնեայ Յասովնի տան առաջ, ուր իջել էին Պօղոսն ու Շիղան և կամեցան նոցա հրապարակ տանել, որ հասարակ ամբօխը նրանց դատէ:

Եւ երբ զայրացած ամբօխն առաքեալներին չգտաւ, Յասովնին և նրա մօտ եղած հաւատացեալներին քաշ տալով տարաւ քահանայապետի մօտ, աղմուկ բարձրացնելով բողոքեց ասելով. «Աշխարհ շփոթողները մեր քաղաքն են եկել և Յասովնը նրանց իր տունն է բնդուսել. դոքա ամենքն էլ կայսեր հակառակ մարդիկ են և Յիսուս անուշով մէկին էլ թագաւոր են անուանում»: Այսպիսով խռովարարներին յաջողուեց շփոթեցնել թէ քաղաքապետի և թէ բաղաքացւոց մտքերը:

Այն ժամանակ Թեսաղոնիկէի քրիստոնեաները գիշերով Պօղոսին ու Շիղային ճանապարհ ձգեցին դէպի Բերիա քաղաքը:

Երբ առաքեալներն այդ քաղաքն եկան, Պօղոսը շաբաթ օր շտապեց ժողովարան գնալ քարոզելու: Պէտք է ասել, որ այստեղի ժողովուր-

դըն աւելի խելացի վարուեց քան Թեսաղոնիկէինը, որովհետեւ սոքա առաքեալի քարոզը սիրով լսեցին և ուշադրութեամբ քննելուց յետոյ եզրակացրին, որ Պօղոսի քարոզած մեռելներից յարութիւն առած Քրիստոսը նա է, որի մասին Ս. Գրքում գրուած է. «Նա պէտք է չարչարուի և յարութիւն առնէ»: Ունկնդիրներից շատերը և նոյնիսկ մի քանի պարկէշտ յոյն կանայք հաւատալով Յիսուսին, քրիստոնեայ դարձան:

Երբ Թեսաղոնիկէի հրէաներն իմացան, որ Պօղոսը Բերիայումն էլ է քարոզում, եկան այդ տեղ և սկսեցին ժողովրդին զրգռել առաքեալների դէմ: Հաւատացեալները տեսնելով նոցա չար նպատակը, Պօղոսին նաւ նստացրին և ուղարկեցին Աթէնք քաղաքը, իսկ Շիղան և Տիմոթէոսը մի առ ժամանակ մնացին Բերիա քաղաքը քրիստոնեաներին իրանց նոր հաւատի մէջ աւելի զօրացնելու:

«Երանի աղքատաց հոգւով, զի նոցա է արքայութիւն Աստուծոյ»:

Մատթ. 5₃.

«Զի եթէ ոչ առաւելուցու արդարութիւն ձեր աւելի քան զդպրացն և զփարիսեցւոց, ոչ մտանիցէք յարքայութիւն Աստուծոյ»:

Մատթ. 5₂₀.

«Հողի է Աստուած և երկրագոյուաց
նորա հոգւով և ճշմարտութեամբ պարտ է
երկիր պագանել»:

Յովհ. 4₂₄.

21. ՊՕՂՈՍ ԱՌԱՔԵԱԼՆ ԱԹԷՆՔՈՒՄ.

(Գործք առ. 17₁₆—21):

Պօղոս առաքեալն Աթէնք գալով սպասում էր Տիմոթէոսին ու Շիլային: Մինչև նրանց գալը, նա ծանօթացաւ քաղաքի հետ և երբ տեսաւ, որ այդ քաղաքը լի է կուռքերով, շատ զարմացաւ: Պօղոսն այդ տեղ էլ իւր սովորութեան համաձայն, շաբաթ օրերը գնում էր ժողովարան և քարոզում էր հրէաներին. նոյնիսկ փողոցներով անցած ժամանակ, ում որ պատահում էր նրան սիրով քարոզում էր Քրիստոսի վարդապետութիւնը: Այդ տեղ գոյութիւն ունեցող Էպիկուրեան և Ստոյիկեան փիլիսոփաներից մի քանիսը վիճում էին Պօղոսի հետ, իսկ ոմանք էլ ասում էին. «Այս դատարկաշըշիկն ի՞նչ է ուզում ասել». միւսներն էլ ասում էին, «Երևի մի նոր աստուծոյ մասին է ցանկանում քարոզել»: Եւ որովհետեւ Աթէնացիները և այն տեղ բնակող օտարները պարապում էին նոր հետաքրքիր բաներ պատմելով և կամ մի նոր բան լսելով, այդ պատճառաւ Պօղոսին տարան Արիստագոս և ասացին. «Քո քարոզածը մեզ համար

նորութիւն է. ուստի կամենում ենք իմանալ թէ այդ ի՞նչ նոր վարդապետութիւն է, որի մասին դու քարոզում ես»:

Պօղոսն Արիստագոսում, Պօղոսը կանգնելով Արիստագոսի մէջ ասաց. «Ո՛վ Աթէնացիներ, ես տեսնում եմ, որ դուք շատ կրօնասէր մարդիկ էք. ես շրջեցի ամեն տեղ. տեսայ ձեր աղօթատները և գտայ մի սեղան, որի վրայ գրուած էր՝ անծանօթ աստուծուն: Ես այժմ քարոզում եմ հէնց այդ անծանօթ Աստուծոյ մասին, որին դուք առանց ճանաչելու պաշտում էք: Այդ Աստուածը, որն ստեղծել է երկինքն և երկիրը, ձեռագործ տաճարներում չի բնակւում: Նա մարդկանց կողմից ոչ մի բանի կարիք չունի. ընդհակառակը նա է ամենքին կեանք տուողը:

Նա միակ Աստուածն է, և ցանկացել է որ երկրիս վրայ ապրող մարդկային բոլոր ազգերը մի արիւնից ստեղծուին և բնակուելով աշխարհիս վրայ, աշխատեն որոշ տեղեր որոնել իրեն և գտնել: Նա որոշել է մի օր աշխարհս արդարութեամբ դատել այն մարդու ձեռքով, որին մեռելներից յարութիւն տուաւ»:

Ունկնդիրներն երբ մեռելների յարութեան մասին լսեցին, սկսեցին ծաղրել Պօղոսին. իսկ նորութիւն սիրողներն ասում էին. «Այդ մասին մենք ցանկանում ենք կրկին քեզանից լսել»:

Պօղոսը երբ իւր քարոզը վերջացրեց, հեռացաւ այդ տեղից: Պօղոսի քարոզի հետևանքն

այն եղաւ, որ Արիստագրոսի անդամ Դրոնիսիոսը, մի կին՝ Դամարիս անունով և ուրիշ շատ մարդիկ քրիստոնեայ դարձան:

«Եւ մեք հաւատացաք և ծանեաք զսէրըն Աստուծոյ՝ զոր ունի առ մեզ»:

Ա. Թուղթ Յովհ. 4₁₆.

«Երկինք պատմեն զփառս Աստուծոյ, և զարարածս ձեռաց նորա պատմէ հաստատութիւն»:

Սաղմոս 18₂.

22. ՊՕՂՈՍ ԱՌԱՔԵԱԼԸ ԿՈՐՆԹՈՍՈՒՄ.

(Գործք առ. 18_{1—11}):

Պօղոսն Աթէնքից հեռանալով գնաց Կորնթոս քաղաքը: Այդ տեղ նա պատահեց Պոնտացի Ակիլղոս անունով մի հրէայի, որն իւր կնոջ Պրիսկիլիայի հետ քրիստոնեայ էր դարձել և նոր էին եկել Իտալիայից: (Կլաւդիոս կայսրը հրամայել էր բոլոր հրէաներին Հռովմից հեռանալ): Պօղոսը գնաց նրանց մօտ. բայց որովհետեւ Պօղոսն նրանց հետ համարուեստ էր, գիտէին այժի մազից վրաններ և գորգեր պատրաստել, որոշեց մնալ նրանց մօտ և միասին աշխատել: Ամեն շաբաթ օրն էլ գնում էր ժողովրդանոցը, թէ հրէաներին և թէ յոյներին քալողելով յորդորում էր, որ Յիսուսը՝ Քրիստոսն է:

Եւ երբ Տիմոթէոսն ու Շիղան եկան, Պօղոսն աւելի սիրտ առնելով սկսեց մեծ եռանդով քարոզել հրէաներին, որ Յիսուսն Իսրայէլի Մեսիան է կամ իրանց հայրերի սպասած Փրկիչը: Շատերը լսելով Պօղոսին չհաւատացին և սկսեցին հայհոյել. այն ժամանակ Պօղոսն ասաց. «Երբ չէք ցանկանում հաւատալ, ձեր արիւնը ձեր գլուխը լինի, ես անպարտ եմ. ես այսուհետեւ կ'գնամ հեթանոսներին կ'քարոզեմ, որոնց համար նոյն իսկ առաքեալ եմ նշանակուել»:

Պօղոսը ժողովրդանոցից դուրս գալով գնաց Յուստոս անունով աստուածապաշտ մի մարդու մօտ, որն ի ծնէ հեթանոս էր եղել և որի տունը կից էր հրէաների ժողովրդանոցին:

Պօղոսի այս վճռական վարմունքն ազդեց Կրիսպոս ժողովրդապետի վրայ, նա հաւատաց Յիսուս Քրիստոսին և իւր ամբողջ ընտանիքով մկրտուեց: Սրա օրինակին հետեցին Կորնթացիներէից շատերը և Քրիստոսի անունով մկրտուեցին:

Այդ գիշերն Աստուած երևեցաւ Պօղոսին և ասաց. «Մի՛ վախենար, մի՛ լռի՛ր, խօսի՛ր, ես քեզ հետ եմ և ոչ ոք չի համարձակուի այլևս քեզ վնասելու. այս քաղաքում ես դեռ շատ ժողովուրդ ունիմ»:

Այնուհետեւ Պօղոսն այդ տեղ մի տարի ու կէս մնաց և շարունակ քարոզում էր Աստուծոյ ճշմարիտ խօսքը:

Պօղոսը Գալիոպի առաջ. երբ Աքայիայում

Գալիովն էր Բղեշխի փոխանորդը, բոլոր հրէաները միանալով բռնեցին Պօղոսին և տարան ատեան և զանազան մեղքեր բարդելով նրա վրայ ասացին. «Սա Մովսիսի օրէնքի հակառակ ժողովրդին քարոզում է յուրիշ Աստծու պաշտել»։ Պօղոս առաքեալն այս խօսքերը լսելով ցանկացաւ իրան պաշտպանել, սակայն Գալիովնը թոյլ չ'տուեց նրան խօսել և դարձաւ ժողովրդին ասաց. «Ո՛վ հրէաներ, եթէ սա մի անիրաւութիւն կամ չարութիւն գործած լինէր, ես սիրով կ'լըսէի ձեզ. բայց քանի որ խնդիրը ձեր կրօնի, Մեսիայի և Մովսիսի օրէնքի մասին է, այդ ձեր գործն է, թէ ձեր վէճն ի՞նչպէս կ'վճռէք. ես այդ տեսակ գործերի համար դատաւոր չեմ»։ Եւ խնդրին վերջ տալու համար Գալիովնը հրէաներին դատարանից հեռացրեց։

Յոյներն, որոնք մինչև այդ ժամանակը լոկ հանդիսատեսի դեր էին կատարում, երբ այս բանը տեսան, խիստ բարկացան Սոսթէնէս ժողովրդապետի վրայ, որն առաջնորդում էր հրէայ ամբօխին, ծեծեցին նրան։ Գալիովնը, որ ներկայ էր այդ տեսարանին ամեն բան տեսաւ և ոչինչ չ'ասեց։

Այնուհետև Պօղոսն երկար ժամանակ մնաց Կորնթոսում, քարոզեց ժողովրդին և ոչ ոք չէր համարձակւում նրան միորնէ վնաս տալ։

Բայց որովհետև ցանկանում էր Հոգեգալըստեան տօնին երուսաղէմում լինել, ուստի հրա-

ժեշտի ողջոյն տալով տեղացի քրիստոնեաներին Եփեսոսի վրայով եկաւ Կեսարիա, այցելեց այնտեղի քրիստոնեաներին և ապա երուսաղէմ գնալուց յետոյ վերադարձաւ ասորական Անտիոք քաղաքը։

«Երթալք տուք զկայսերն կայսեր եւ զԱստուծոյն, Աստուծոյ»։

Մատթ. 22²¹։

ՊՕՂՈՍԻ ԱՌԱՔԵԱԿԱՆ ԵՐՐՈՐԴԻ ՃԵՆՏԱՐԿՈՐԴՈՒԹԻՒՆԸ ՀԵԹՎ-ՆՈՍՆԵՐԻ ՄԷՑ։

23. ՊՕՂՈՍ ԱՌԱՔԵԱԿԱՆ ԵՓԵՍՈՍՈՒՄ.

(Գործք առ. 18^{23—28}, 19^{1—40})։

Պօղոս առաքեալն ասորական Անտիոքում մի առ ժամանակ մնալուց յետոյ գնաց Գաղատիա, Փոիւզիա և նախկին ճանապարհորդութիւնների ժամանակ եղած երկրները նորահաւատացեալ քրիստոնեաներին ամրապնդելու իրանց հաւատի մէջ։

ա) Ապօղոս. Պօղոսի այս շրջագայութեան ժամանակ Եփեսոս եկաւ Աղէքսանդրացի մի հրէայ՝ Ապօղոս անունով, որը մի ճարտարախօս մարդ էր և բաւականին հմուտ էր Հին-Ուխտի պատմութեանը։ Սա Աղէքսանդրիայում եղած ժամանակ ծանօթացել էր Յիսուսի վարդապետութեան հետ և ոգևորւած քարոզում էր Փրկչի մասին, մի օր գնաց ժողովրդանոց և սկսեց հա-

մարձակ քարոզել: Ակիւղան և Պրեսկիւլան երբ այդ մասին իմացան, կանչեցին Պօղոսին իրանց մօտ և Աստուծոյ ճանապարհն աւելի որոշ կերպով բացատրեցին նրան և երբ Ապօղոսը ցանկացաւ Աքայիա գնալ, Ակիւղան և Պրեսկիւլան յանձնարարական թուղթ գրեցին այն տեղի քրիստոնեաներին, որ նրան ընդունեն իրանց մէջ:

Ապօղոսն երբ Աքայիա հասաւ, հրապարակաւ սկսեց խիստ յանդիմանել հրէաներին և Ս. Գրքի վկայութեամբ ցոյց տուեց, որ Յիսուսը խոստացեալ Քրիստոսն է, շատերին զօրացնելով իրանց հաւատի մէջ և այդպիսով արդարացաւ Պօղոսի խօսքերը. «Ես ցանեցի, Ապօղոսը ջուր տուաւ, իսկ Աստուած աճեցրեց»: Ահա այդ ժամանակամիջոցում երբ Ապօղոսն Աքայիայի Կորնթոս քաղաքումն էր, Պօղոսը Փոքր Ասիայի ծովափնեայ երկիրները շրջելուց յետոյ եկաւ Նփեսոս քաղաքը. ուր պատահելով մի քանի հաւատացեալների հարցրեց. «Արդիօք Ս. Հոգին ընդունեցի՞ք, երբ քրիստոնեայ դարձաք»:

Նրանք պատասխանեցին. «Մենք նոյնիսկ չենք լսել, որ Ս. Հոգի կայ»: Այն ժամանակ Պօղոսը հարցրեց. «Հապա ի՞նչով մկրտուեցաք»: Հաւատացեալները պատասխանեցին «Յովհաննիսի մկրտութիւնով»: Պօղոսն ասաց. «Յովհաննէսն ապաշխարութեան մկրտութիւնով էր մկրտում ժողովրդին և յայտնում, որ իրանից յետոյ եկող Յիսուս Քրիստոսին պէտք է հաւա-

տալ»: Ունկնդիրներին 12 հոգի Պօղոսի այս խօսքերը լսելով Յիսուս Քրիստոսի անունով մկրտուեցան: Այնուհետև Պօղոսն երեք ամիս շարունակ ազատ կերպով ժողովրդանոց էր գնում, քարոզում էր Աստուծոյ արքայութեան մասին և ոչ մի հակառակող չկար:

Երեք ամսից յետոյ հրէաները դիտմամբ սկսեցին բամբասել Պօղոսին ժողովրդի առաջ, որպէս թէ նրա քարոզած փրկութեան ճանապարհը սխալ է. ուստի Պօղոսը թողնելով ժողովրդանոցը, իւր ունկնդիրների հետ գնաց Տիրան անունով հաւատացեալ մի քրիստոնեայի սրահը և այնտեղ երկու տարի քարոզելով Քրիստոսի վարդապետութիւնը շատ յոյների և հրէաների քրիստոնեայ դարձրեց: Պօղոսի քարոզները հաւատացեալների վրայ այնքան զօրեղ ազդեցութիւն թողեցին, որ նրա հակառակորդներին շատերը սկսեցին գալ նրա մօտ, խոստովանուել իրանց մեղքերն ու սխալները: Նոյն իսկ շատ կախարդներ սկսեցին իրանց մեծ արժէք ունեցող գրքերը սիրով բերել Պօղոսի մօտ և իբրև անպէտք գրքեր հրապարակով այրել տալ:

Այնուհետև Պօղոսը մտադրուեցաւ շրջել Մակեդոնիա, Աքայիա, գնալ Երուսաղէմ և ապա ցանկութիւն յայտնեց գնալ Հռոմ: Սակայն վերջը իւր մտադրութիւնը փոխելով ինքը դարձեալ մի առ ժամանակ մնաց Փոքր Ասիայում իսկ Տիմոթէոսին և Երաստոսին ուղարկեց Մա-

կեդոնիա և Աքայիա որպէս զի այդտեղի քրիստոնեաներին ամրապնդեն և զօրացնեն իրանց հաւատի մէջ:

բ) Դիմիտրիս. սրա ըարճրացրած աղմուկը Պօղոսի դէմ. Տիմոթէոսի և Երաստոսի հեռանալուց յետոյ մեծ աղմուկ բարձրացաւ Եփեսոսում: Դիմիտրիս անունով մի արծաթագործ Եփեսոսում գտնուած Արտեմիս կուռքի մեծ տաճարի ձեռով արծաթեայ փոքրիկ տաճարներ էր շինում և վաճառում: Սա մեծ շահ ունէր այդ գործից և այդ պատճառով էլ լաւ էր վարձատրում իր մօտ աշխատողներին: Մի օր Դիմիտրիսը ժողովեց իւր արուեստի մարդկանց և մեծ աղմուկ բարձրացրեց ասելով. «Դուք գիտէք, որ այս գործերն է մեր շահը. Պօղոսն Եփեսացիներին և Փոքր Ասիայի բոլոր բնակիչներին քարոզում է թէ ձեռքով շինուածները Աստուածներ չեն: Այդ խօսքերով ոչ թէ միայն մեր շահն է վտանգւում այլ և մեծ Արդեմիսին (Դիանա) որին ամբողջ Ասիան պաշտում է, նրա տաճարի նշանակութիւնն է վայր ընկնում»: Այս խօսքերից յետոյ ամենքը բարձրաձայն աղաղակեցին և ասացին. «Մեծ է Եփեսացւոց Արդեմիսը»: Կարճ ժամանակում ամբողջ քաղաքի ժողովուրդն ոտքի կանգնեց և հաւաքուած ամբոխը գնաց դէպի Թատրոն և յարձակուեցաւ Պօղոս առաքեալի ճանապարհորդակիցների՝ Գայիոսի և Արիստարքոս Մակեդոնացու վրայ: Պօղոսն այդ բանն իմանա-

լով կամեցաւ մտնել Թատրոն, որպէս զի իւր պատճառով բռնուածներին ազատէ. սակայն Եփեսոսի քրիստոնեաները թոյլ չ'տուին նրան ներս մտնելու: Կատաղած ամբոխն աղաղակում էր. շատերը նոյնիսկ չէին իմանում թէ ինչու համար են հաւաքուել:

Այն ժամանակ Աղէքսանդրոս անունով մէկին առջ քաշեցին, որ նա ժողովրդին բացատրէ թէ բանն ինչու՞ն է: Նա նշան արեց, որ խօսելու է. սակայն երբ ամբոխն իմացաւ, որ այդ մարդը հրէայ է, զայրացած միաբերան աղաղակելով ասաց. «Մեծ է Եփեսացւոց Արդեմիսը»: Ատենադպիրն ամբոխին հանգստացնելուց յետոյ ասաց. «Ո՛վ Եփեսացիներ, ո՞վ է այն մարդը, որ չ'գիտէ, որ Եփեսոս քաղաքը Մեծ Արդեմիս աստուծու տեղն է. ուրեմն հանգիստ եղէք. բացի այդ այս մարդիկը՝ Գայիոսը և Արիստարքոսը, որոնց բռնել այստեղ էք բերել, ոչ կռատուններ կողոպտողներ են և ոչ էլ ձեր աստուծուն հայհոյողներ: Արդ, եթէ Դիմիտրիսը և նրա արուեստի մարդիկը մէկի հետ գործ ունեն, դրա համար ատեան կայ, թող գնան այն տեղ և դատաւորների մօտ յայտնեն իրանց գանգատը: Բացի այդ մենք էլ պատասխանատու ենք այս օրուայ խռովութիւնների համար: Մենք ինչ կարող ենք ասել, եթէ մեզ հարցնեն թէ այս մարդկանց ինչու համար էք բռնել»:

Այս խօսքերից յետոյ աղմուկը դադարեց և

ամենքը ցրուեցին: Պօղոսն էլ կանչեց իւր աշակերտներին, խօսեց նրանց հետ և իւր հրաժարականի ողջոյնը տալով նրանց գնաց դէպի Մակեդոնիա:

«Զի արմատ ամենայն չարեաց արծաթսիրութիւն է»:

Ա. Թ. Տիմոթ. 6₁₀:

«Այս են յաւիտենական կեանք, զի ծանիցեն զքեզ միայն ճշմարիտ Աստուած և զոր առաքեցեր զՅիսուս Քրիստոս»:

Յովհ. 17₃:

24. ՊՕՂՈՍԸ ՄԻԼԵՏՈՒՄ ՀՐԱԺԱՐԱԿԱՆ Է ՏԱԼԻՍ ԵՓԵՍՈՍԻ ԵԿԵՂԵՑՈՒ ԵՐԷՅՆԵՐԻՆ.

(Գործք առ. 20₁₅₋₃₈):

Պօղոսի քարոզը. Պօղոս առաքեալը Մակեդոնիայում երեք ամիս շրջելուց յետոյ որոշեց Փիլիպպէի, Տրովատայի և Եփեսոսի մօտով, ծովային ճանապարհով վերադառնալ Երուսաղէմ, որպէս զի Պենդէկոստէի տօնին կարողանայ այն տեղ լինել. ուստի Մակեդոնիայից նաւեց դէպի Միլետ քաղաքը և այն տեղից մարդիկ ուղարկեց Եփեսոս, այն տեղի քրիստոնէական եկեղեցու երէցներին իւր մօտ հրաւիրելով խօսեց նրանց հետ և յուսադրելով ասաց. «Զեզ լաւ յայտնի է, որ ես Ասիա եկածս օրից մինչև այժմ միշտ ձեզ հետ եմ եղել և Աստծուն ամե-

նայն խոնարհութեամբ ծառայել եմ: Այդքան ժամանակամիջոցում շատ նենգութիւններ եմ տեսել հրէաների կողմից և հրքան արտասուել եմ. սակայն չ'նայելով այդ բոլորին, ես երբէք չեմ զլացել ձեզ բարին, ճշմարիտը և օգտակարն ուսուցանել: Ինչպէս հրէաներին, այնպէս էլ հեթանոսներին ցոյց եմ տուել թէ դէպի Աստուած դառնալու համար ինչպէս պէտք է ապաշխարել և թէ ինչպիսի հաւատ պիտի ունենայ քրիստոնեան դէպի Յիսուս Քրիստոսը, որ կարողանայ մեղքերի թողութիւն ստանալով արժանանայ յաւիտենական կեանքի:

Միևնոյն ձայնն այսօր ինձ կանչում է դէպի Երուսաղէմ. այն տեղ ինչ կապանքներ ու նեղութիւններ են պատահելու ինձ հետ, ես այդ չ'գիտեմ և ոչ մի պատճառ չի կարող ինձ արգելք լինել այն տեղ գնալու համար: Եւ որպէս զի կարողանամ ինձ վրայ դրուած պարտքս ուրախութեամբ կատարել, ամենայն սիրով անձս կ'զոհեմ: Այժմ հեռանում եմ ձեզանից. գուցէ այլևս միմիանց չ'տեսնենք. թող այս խորհրդաւոր օրը վկայ լինի, որ ես անմեղ եմ և ոչ մի տեղ երկիւղ չեմ կրել քարոզելու Աստուծոյ կամքը: Բայց որովհետև այժմ ամբողջ գործի պատասխանատուութիւնը ձեզ վրայ է մնում, ուստի զգոյշ եղէք թէ ձեր անձի և թէ ձեր հօտի վերաբերմամբ: Ես գիտեմ, որ իմ հեռանալուց յետոյ ձեզ մօտ գալու են յափշտակող գայ-

լեր և ձեզանից շատերին աշխատելու են գայ-
թակդեցնել և իրանց հետևող դարձնել: Արդ,
արթուն կացէ՛ք այնպէս, ինչպէս որ ես երեք
տարի շարունակ ժողովրդի համար արթուն էի
և այդքան ժամանակամիջոցում ժողովրդի ոչ
արծաթը, ոչ ոսկին և կամ հանդերձը չեմ ցան-
կացել. այլ ընդհակառակը թէ իմ և թէ ինձ հետ
եղողների օրական պարէնն իմ ձեռքերովն եմ
աշխատել: Պօղոսն երբ իւր քարոզը վերջացրեց,
ծունր դրեց և ամենքի հետ աղօթք արաւ: Ա-
ռաքեալի շուրջը գտնուող բոլոր հաւատացեալները
լաց եղան և նրա վզովն ընկնելով ի սրտէ ցա-
ւում և համբուրում էին, որ այլևս նրան չեն
տեսնելու: Բոլորեքեան Պօղոսին տարան մինչև
ծովափը և նաւ նստացնելով ճանապարհ դրին:

«Յիշեցէ՛ք զառաջնորդս ձեր, որ խօսե-
ցան ձեզ զբանն Աստուծոյ»:

Թուղթ առ Երբ. 13₆:

«Եթէ ոք կամի գալ զկնի իմ, ուրացի
զանձն իւր և բարձէ զխաչ իւր և եկեսցէ
զկնի իմ»:

Մարկ. 8₃₄:

25. ՊՕՂՈՍԻ ՎԵՐԱԴԱՐՁԸ ՄԻԼԵՏԻՑ ԴԵՊԻ ԵՐՈՒ-
ՍԱՂԷՄ.

(Գործք առ. 21₁₋₁₅):

Պօղոս առաքեալը Միլետում քրիստոնեա-

ներին հրաժեշտի ողջոյն տալուց յետոյ նաւեց դէպի
Կով, Հռոդոս և Պատարաքաղաքները: Պատարալում
առաքեալը մի նաւ գտաւ, որ գնում էր ուղղակի
Փիւնիկէ. նստեց այդ նաւը և Կիպրոս կղզու հալա-
ւային կողմով նաւեց դէպի Ասորիք և իջաւ Տիւրոս
քաղաքը, ուր նաւը ստիպուած եղաւ կանգնել իւր
բեռը թափել և նոր բեռն ընդունել: Պօղոսն այդ դէպ-
քից օգտուելով եօթն օր մնաց այդ տեղ և շա-
րունակ ամեն օր հանդիպելով քրիստոնեանե-
րին, մխիթարեց նրանց ու զօրացրեց իրանց
հաւատի մէջ: Տիւրոսից հեռանալու ժամանակ
բոլոր քրիստոնեաներն իրանց կանանցով, զա-
ւակներով գնացին մինչև ծովափը ճանապարհ
ձգելու. ուր ամենքը չոքեցին, աղօթք արին և
բարի ճանապարհ մաղթեցին առաքեալներին:
Պօղոսը Տիւրոսից նաւեց դէպի Պաղոմայիդա քա-
ղաքը, ուր մի օր մնալով տեսաւ այնտեղ ապրող
քրիստոնեաներին:

Հետեւեալ օրն իւր ընկերներով եկաւ Կեսա-
րիա քաղաքը և իջաւ եօթը սարկաւագներից
մէկի՝ Փիլիպպոսի տանը: Փիլիպպոսն արգէն Ս.
Հոգուց քարոզելու իրաւունք էր ստացել. սա
ունէր. չորս աղջիկ, որոնք մարգարէական շնորհ
ունէին գուշակելու: Պօղոսը բաւականին ժամա-
նակ մնաց այդ տեղ: Ահա այդ միջոցներում
Հրէաստանից Կեսարիա եկաւ մի մարգարէ Ագա-
րոս անունով. սա վեր առաւ Պօղոս առաքեալի
գօտին կապեց իւր ձեռներն ու ոտները և մար-

գարէանալով ասաց. «Այս գօտու տիրոջը հրէաներն երուսաղէմում այսպէս պէտք է կապեն և հեթանոսների ձեռքը մատնեն»:

Ագաբոսի այս խօսքերը լսելով Կեսարիայի քրիստոնեաները, լալով աղաչեցին Պօղոսին, որ երուսաղէմ չ'գնայ:

Սակայն Պօղոսն ասաց նրանց. «Ի՞նչէք անում. ի՞նչու էք լաց լինում և դրանով իմ սիրտը ճմլում: Ես Յիսուս Քրիստոսի համար պատրաստ եմ ոչ թէ միայն բռնուելու և կապուելու, այլ և մեռնելու»: Պօղոսը նրանց աղաչանքի և լացի վրայ ուշք չ'դարձրեց և գնաց երուսաղէմ:

«Յայսմ գիտացեն ամենեքեան, եթէ իմ աշակերտք իցէք»:

Յովհ. 13₃₅.

«Եղիցին կամք քո...»:

Մատթ. 6₁₀:

26. ՊՕՂՈՍ ԱՌԱՔԵԱԼՆ ԵՐՈՒՍԱԼԷՄՈՒՄ.

(Դործք առ. 21₁₇₋₄₀ 22, 23₁₋₁₂).

ա) Պօղոսին ընդարկում են երուսաղէմում. Պօղոսը 58 թուականի մայիսի 15-ին հասաւ երուսաղէմ, ուր քրիստոնեաները նրան սիրով ընդունեցին: Հետեւեալ օրն իւր ընկերների հետ գնաց Յակովբոս առաքեալի մօտ, որտեղ ժողովի հաւաքուեցան քրիստոնէական եկեղեցու բոլոր

երէցները: Պօղոսը ողջունելով ժողովականներին մանրամասն պատմեց թէ ինչպէս Աստուծոյ օգնութեամբ շրջեց զանազան քաղաքներ և ամեն տեսակ նեղութիւնների ու վտանգների ենթարկելով իւր սնձը յաշոգութեամբ կատարեց իւր առաքելական գործը: Ունկնդիրները լսելով Պօղոս առաքեալի այդ խօսքերն, ուրախացան և միաբերան փառք տուին Աստուծուն ու շնորհակալ եղան:

Երուսաղէմում Հոգեգալստեան տօնից եօթն օր անաջ հրէաները հեռու տեղերից եկող ուխտաւորների համար հանդէսներ էին կատարում և երբ այդ եօթն օրը լրանում էր, այն ժամանակ ուխտաւորներն իրաւունք էին ստանում առաւօտեան 9-ը ժամին մտնել Սրբութիւն. ահա այդ ժամանակ երբ Պօղոսը մտաւ տաճարը և իւր զոհն էր կատարում, Ասիայից եկած հրէաները նրան տեսնելով շատ զայրացան և սկսեցին ամբօխին գրգռել և գոռալով յարձակուեցան Պօղոսի վրայ ու ասացին. «Օգնեցէք, ով Իսրայէլացիներ, սա այն մարդն է, որ ամեն տեղ ժողովրդի, օրէնքի և տաճարի հակառակ է քարոզում. այդ դեռ բաւական չէ, իւր հետ հեթանոսներին տաճար բերելով՝ պղծեց այս սուրբ տեղը»:

Հրէաները առաջուց տեսնել էին, որ Տրոփիմոս եփեսացին երուսաղէմում շրջում էր Պօղոսի հետ, հետեւապէս կարծում էին, որ նրան էլ տաճար բերած կ'լինի:

Ամբողջ քաղաքն աղմկեց և կատաղած ամբոխը յարձակուեց Պօղոսի վրայ, բռնեց նրան և քաշ տալով տարաւ հեթանոսների գաւիթ կոչուած տեղը, որպէսզի իւր աղմուկներով տաճարի ծիսակատարութիւնը չ'խանգարէ: Այդ տեղ ցանկացան Պօղոսին քարկոծել. սակայն տաճարին կից Անտօնիոսի աշտարակ անուանով հռովմէական մի զօրանոց կար, երբ լուրը հասաւ այնտեղի հազարապետին, որ ամբողջ երուսաղէմի ժողովուրդն աղմուկի մէջ է, իսկոյն զինուորների և հարիւրապետների հետ շտապեց խռովութեան տեղը: Ամբոխն այս տեսնելով վախեցաւ և հանգիստ թողեց Պօղոսին: Հազարապետը կարծելով թէ Պօղոսը մի մարդասպան է, բռնեց, երկու շղթայով կապել տուեց և ապա դառնալով դէպի հաւաքուած ամբոխը հարցրեց. «Ո՞վ է այս մարդը և ի՞նչ է արել»: Ամբոխի միջից ամեն մինը սկսեց մի բան աղաղակել և ոչինչ չ'հասկացուեց. այն ժամանակ հազարապետը հրամայեց Պօղոսին տանել Անտօնիոսի աշտարակը: Երբ տաճարի սահմաններից դուրս բերին Պօղոսին, կատաղած ամբոխը յարձակուեց իւր զօնի վրայ և ցանկանում էր կտոր կտոր անել. սակայն զինուորներն ստիպուած եղան զէնքի ոյժով հազիւ հազ Պօղոսին աղատել: Իսկ կատաղած ամբոխն անդադար աղաղակելով ասում էր. «Բարձ գդա»: Եւ երբ Պօղոսը զօրանոց մտաւ, և տեսաւ, որ այլևս հրէաներից երկիւղ չ'կայ, զիմեց հազա-

րապետին և խօսելու իրաւութիւն դրեց: Այն ժամանակ հազարապետը հարցրեց Պօղոսին. «Յուսարէն զիտե՞ս արդեօք, և դու այն եգիպտացիին չե՞ս, որ սրանից 14 ամիս առաջ մեծ խռովութիւն ձգեցիր և 4,000 աւագակ մարդիկ ոտքի հանեցիր և տարար դէպի անապատը»: Պօղոսը պատասխանեց. «Ես հրէայեմ և Կիլիկիայի նշանաւոր Տարսոն քաղաքի քաղաքացի. խնդրում եմ թոյլ տաք ինձ այս ժողովրդի հետ խօսելու»: Հազարապետը յարգելով Պօղոսի խնդիրը թոյլ տուեց խօսելու:

ը) Պօղոսը պաշտպանում է իրան. Պօղոսը հազարապետից իրաւունք առնելուց յետոյ կանգնեց աշտարակի աստիճանների վրայ և դառնալով ժողովրդին նշան արեց, որ իրան լսէ և երբայական լեզուով ասաց. «Ո՞վ եղբայրներ և հայրեր. ես հրէայեմ և ծնուել եմ Կիլիկիայի Տարսոն քաղաքում. ուսել եմ երուսաղէմում մեծ ուբբի Գամաղիէլի մօտ և դաստիարակուել եմ իմ հայրենի օրէնքի համաձայն: Ես այն աստիճան ատում էի քրիստոնեաներին, որ երուսաղէմում եղածս ժամանակ թէ տղամարդկանց և թէ կանանց բռնել, կապել էի տալիս և բանդն ուղարկում: Այդ բանը կարող են վկայել քահանայապետը և ծերերի ժողովը, այդ դեռ բաւական չէր. ես քահանայապետից թուղթ առնելով գնացի Դամասկոս քաղաքը, որպէս զի այն տեղ գտնուող քրիստոնեաներին կապել տամ և երու-

սաղէմ ուղարկեմ: Սակայն երբ Դամասկոսին մօտեցայ, յանկարծ մի լոյս փայլեց, ես երկիւղից վայր ընկայ գետնին և մի ձայն լսուեց, որ ասում էր. — «Սաւուղ, Սաւուղ. ի՞նչու ես ինձ հալածում»: Ես հարցրի. — Ո՞վ ես դու Տէր. ձայնը պատասխանեց. — «Ես Յիսուս Նազովրեցին եմ, որին դու հալածում ես»: Այն ժամանակ ես կրկին հարցրի. — Տէր, ի՞նչ անեմ. — Տէրը պատասխանեց. — «Վեր կաց, գնա Դամասկոս և այն տեղ քեզ կասեն թէ ի՞նչ պէտք է անես»: — Լուսոյ փայլից ես կուրացած ուրիշների օգնութեամբ գնացի Դամասկոս, ուր ապրում էր մի երկիւղած մարդ՝ Անանիա անունով, որը լաւ անուն ունէր Դամասկոսի հրէաների մէջ: Անանիան ինձ մօտ եկաւ և ասաց. — «Սաւուղ եղբայր, վերև նայիր. մեր հայրերի Աստուածը քեզ ընտրել է, որ գնաս Յիսուս Քրիստոսի մասին վկայես բոլոր մարդկանց. վեր կաց, մկրտուի՛ր և Տիրոջ անունով սրբի՛ր քո մեղքերը»: — Ես լսեցի Տիրոջ ձայնը և այդ օրուանից գնացի նրա ճանապարհով, քրիստոնեայ դարձայ և սկսեցի քարոզել: Եւ երբ երեք տարուց յետոյ նորից Երուսաղէմ դարձայ և իմ ազգի որդոց դարձի համար տաճարում աղօթում էի, դարմանքը պաշարեց ինձ և ես տեսայ Յիսուսին, որն ասում էր ինձ. «Շտապի՛ր, դուրս եկ Երուսաղէմից. այն վկայութիւններն, որ դու անում ես իմ մասին, սոքա չեն ընդունի. հեռացի՛ր այստեղից, ես քեզ պէտք

է ուղարկեմ հեռու երկրներ հեթանոսներին քարոզելու»:

Մինչև այս խօսքերի ասելը, բոլոր հրէաներն ուշադրութեամբ լսում էին Պօղոսին, այնուհետև մեծ աղմուկ բարձրացնելով ասացին հազարապետին. «Այս մարդն արժանի չէ ապրելու. բարձ գդա»: Երբոր հազարապետն այս աղմուկը լսեց, հրամայեց Պօղոսին զօրանոց տանել և մտրակելով ստիպեց, որ իւր յանցանքը խոստովանի: Եւ երբ կաշուէ փոկերով ծեծեցին, Պօղոսն ասաց իւր մօա կանգնած հարիւրապետին. «Սա արդարութիւն է, որ դու մի հռովմայեցի մարդու դեռ չ'դատապարտած ծեծում ես»:

գ) Հազարապետի խօսակցութիւնը Պօղոսի հետ. Հարիւրապետն երբ իմացաւ, որ Պօղոսը Հռովմի քաղաքացի է, իսկոյն գնաց հազարապետի մօտ և յայտնեց նրան: Այն ժամանակ հազարապետը գալով Պօղոսի մօտ հարցրեց.

«Ասա ինձ, ճշմարիտ է, որ դու Հռովմայ քաղաքացի ես». Պօղոսը պատասխանեց. «Այո»: Հազարապետն իւր խօսքը շարունակելով ասաց. «Ես Հռովմայ քաղաքացիութեան իրաւունքը ձեռք եմ բերել մեծաքանակ զրամով»: Պօղոսն ասաց. «Ես ոչ թէ զրամով եմ ստացել Հռովմայ քաղաքացիութեան իրաւունքը, այլ ծնունդ եմ որպէս Հռովմայ քաղաքացի»: Եւ երբ հազարապետը Պօղոսի Հռովմայ քաղաքացի լինելը ճշտեց, շատ վախեցաւ, որ առանց նրա յանցանքը հա-

տատելու, հոռվմէական օրէնքի հակառակ, կապել է տուել: Հետեւեալ որը ցանկացաւ հաստատապէս իմանալ թէ ի՞նչու համար են հրէաները Պօղոսից գանգատուում, ուստի հրամայեց նրա կապանքներն արձակել և պատուիրեց քահանայապետին ու ատեանի բոլոր անդամներին կանչել: Ատեան կազմուեց և Պօղոսին էլ այդ տեղ բերին: Պօղոսն երբ ատեանում հրէաներին տեսաւ ասաց. «Ա՛րք եղբարք, ես որպէս հրէայ մանկութիւնիցս մինչև այսօր ուղիղ մտքով եմ գնացել Աստծու առաջ»: Անանիա քահանայապետը այս խօսքերը լսելով հրամայեց Պօղոսի բերանին խփեն: Այն ժամանակ Պօղոսն ասաց քահանայապետին. «Բռեալ որմ, դու արտաքուստ գեղեցիկ ես երևում, բայց ներքուստ լիքն ես ամեն տեսակ տգեղութեամբ: Ինչպէս որ դու ինձ խփեցիր, այնպէս էլ Աստուած քեզ կ'խփի. դու նստել ես դատաւորական աթոռի վրայ օրէնքով դատելու, թէ օրէնքի հակառակ ինձ խփելու»: Մօտիկ կանգնող հրէաները զայրանալով Պօղոսի վրայ ասացին. «Դո՛ւ Աստուծոյ քահանայապետին հայհոյում ես»: Պօղոսը պատասխանեց. «Եղբայրներ, ես չ'գիտէի, որ նա քահանայապետ է. ճշմարիտ է, գրուած է — «Քո ժողովրդի իշխաններին չ'պէտք է հայհոյես»:

դ) Փարիսեցու խնդիր...: Եւ երբ Պօղոսն իմացաւ, որ ներկայ եկողների մի մասը սադուկեցի է, իսկ միւս մասը փարիսեցի, ասաց. «Արք

եղբարք, ես փարիսեցի եմ և փարիսեցու որդի. ես այսօր դատուում եմ նրա համար, որ հանդերձեալ կեանք և մեռելների յարութիւն եմ քարոզել»: Պօղոսի այս խօսքերից յետոյ սադուկեցիների և փարիսեցիների մէջ երկպառակութիւն ընկաւ. որովհետեւ սադուկեցիներն ասում էին թէ ոչ մեռելների յարութիւն կայ, ոչ հրեշտակ և ոչ էլ հոգի, իսկ փարիսեցիներն ընդհակառակն ընդունում և հաւատում էին, որ կայ մեռելների յարութիւն, հոգի և հրեշտակներ:

Ահա այս խնդիրների շուրջը մեծ աղմուկ բարձրացաւ և դպիրներից ոմանք փարիսեցիների կողմն անցնելով սկսեցին Պօղոսին պաշտպանել և ասել. «Մենք ոչ մի յանցանք չենք գտնում այս մարդու մէջ. սա ժողովրդի, օրէնքի և մեր սրբութիւնների հակառակ ոչինչ չէ քարոզել. իսկ թէ Դամասկոս գնալիս ճանապարհին նրան հրեշտակ կամ ոգի է երևացել և յետ դարձրել, շատ կարելի է, որ այդ ուղիղ լինի»: Սադուկեցիների և փարիսեցիների միջի խռովութիւնը քանի գնաց աւելի սաստկացու և հազարապետը վախեցաւ մի գուցէ Պօղոսի հակառակորդները յարձակուեն և սպանեն առաքեալին, հրամայեց զինուորներին, որ նրան զօրանոց տանեն: Հետեւեալ զիշերը Տէրը երևալով Պօղոսին ասաց. «Պօղոս, քաջացիր. ինչպէս որ ինձ համար երուսաղէմում քարոզեցիր, այնպէս էլ պէտք է գնաս Հռովմ և իմ մասին քարոզես»:

«Օրհնեալ է Աստուած և Հայր Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, հայր գթութեանց և Աստուած ամենայն մխիթարութեան, որ մխիթարէն զմեզ յամենայն նեղութիւնս մեր, առ ի կարող լինելոյ մեզ մխիթարել զայնոսիկ, որ յամենայն նեղութիւնս իցեն, մխիթարութեամբն որով մեք մխիթարիմք յԱստուծոյ»:

Կորնթաց. Բ. Թուղթ 1₃—5:

27) ՊՕՂՈՍ ԱՌԱՔԵԱԼԸ ԿԵՍԱՐԻԱՅԻ ՓԵԼԻՔՍ ԿՈՒՍԱԿԱԼԻ ՄՕՏ.

(Գործք առ. 23₁₂—35 և 24 զԼ):

ա) Դաւաճանութիւն Պօղոսի դէմ. Պօղոսին զօրանոց տանելուց յետոյ հետեւեալ օրը հրէաներից մօտ քառասուն հոգի որոշեցին չ'ուտեն, չ'խմեն մինչև որ Պօղոսին չ'սպանեն. ուստի դռքա եկան քահանայապետի և ծերերի մօտ ասացին. «Մենք որոշել ենք ամեն միջոց գործ դնել և Պօղոսին սպանել: Դուք զիմեցէք հազարապետին, որ Պօղոսին նորից ատեան բերի իբրև թէ դուք ցանկանում էք ամեն բան ճշմարտութեամբ իմանալ: Մենք էլ ճանապարհին կ'յարձակուենք նրա վրայ և կ'սպանենք»: Այս դաւաճանութիւնն իմանալով Պօղոսի քրոջ որդին, եկաւ Պօղոսի մօտ և ամեն բան պատմեց: Պօղոսն էլ հարիւրապետներից մէկին իւր մօտ կանչելով խնդրեց, որ այդ պատանուն տանի հազարապետի մօտ, որով-

հետև բան ունի նրան ասելու: Հարիւրապետը Պօղոսի ցանկութեան համաձայն այդ պատանուն տարաւ հազարապետի մօտ: Պատանին պատմեց հազարապետին. «Հրէաները որոշել են միաբերան քեզ խնդրել որ էգուց Պօղոսին տանես ատեան, որովհետև իրանք կամենում են ճշմարիտ քննութիւն անել նրա համար. սակայն դու չ'հաւատաս նրանց խօսքերին: 40 հոգի դարան են մըտել և որոշել են Պօղոսին զօրանոցից ատեան տանելիս սպանել»:

Հազարապետն իսկոյն հարիւրապետներից երկուսին իւր մօտը կանչելով հրաժայեց 200 զինուոր, 70 հեծելազօր և 200 տիգաւոր մարդիկ պատրաստել որպէս զի Պօղոսին անվտանգ տանեն Կեսարիա Փելիքս կուսակալի մօտ: Եւ մի նամակ էլ գրեց Փելիքս կուսակալին այս իմաստով. «Պատուական կուսակալ Փիլիքսին, ողջոյն Լիւսիաս հազարապետից. հրէաներն այս մարդուն բռնելով ցանկանում էին սպանել. ես զինուորներիս հետ վրայ հասայ և ազատեցի. սակայն իմանալով, որ Հռովմայեցի է, կամեցայ նրա յանցանքն իմանալ. ատեան կազմելով քննեցի և տեսայ, որ դա կապուելու կամ մեռնելու արժանի ոչ մի գործ չի կատարել, սակայն իմանալով, որ հրէաները դրա դէմ նենգութիւն են կազմել, որոշեցի ձեզ մօտ ուղարկել. որ դուք մի վճիռ տաք»: Զինուորներն հազարապետի հրամանի համաձայն Պօղոսին տարան Կեսարիա և գրած

Թուղթն էլ յանձնեցին կուսակալին: Կուսակալը կարգալուծ թուղթը հարցրեց Պողոսին, թէ ո՞ր գաւառիցն է. և երբ տեղեկացաւ, որ Կիլիկիայից է, ասաց. «Ես քեզ կ'լսեմ այն ժամանակ, երբ քո դէմ չարախօսողներն էլ կ'գան»: Հրամայեց, որ Հերովդէսի պալատը տանեն և այն տեղ պահեն:

ը) Պողոսի հակառակորդների մեղադրանքը. Հինգ օրից յետոյ Պողոսի հակառակորդներից Անանիա քանապպետը հրէից ծերերի և մի ոմն ճարտարախօս Տերտիլիոսի հետ գնացին Կեսարիա և ներկայանալով կուսակալին յայտնեցին, որ իրանք եկել են Պողոսի գործի համար: Ատեան կազմուեց և Պողոս առաքելին բանդից դուրս բերին դատելու: Տերտիլիոսը Պողոսին ամբաստանելով ասաց. «Ո՛վ Փելիքս, քո իշխանութեան օրով քեզ յանձնուած երկիրը խաղաղութիւն է վայելել և հրէից ազգի համար ամեն տեղ շատ օգտաւէտ հոգատարութիւններ ես արել, այդ պատճառով էլ մենք շատ շնորհակալ ենք քեզանից: Եւ որպէս զի քեզ աւելի նեղութիւն չ'պատճառեմ, խնդրում եմ, քեզ յատուկ հեզութեամբ լսես մեզ: Մենք գտանք, որ այս մարդը մի փասակար անձն է և մի երկրից միւսն անցնելով իւր փասակար և թիւնաւոր քարոզներով ամեն ուրեք հրէաների մտքերը պղտորում է, իրան համարում է ժողովրդի ճշմարիտ պաշտպան և Նազովրեցու ազանդի ա-

ռաջնորդ: Սա քարոզում է, որ Յիսուս Նազովրեցին Քրիստոսն է. և երբ կամեցաւ մեր տաճարը պղծել, բռնեցինք և ցանկանում էինք մեր օրէնքով դատել. սակայն Լիւսիաս հաղարապետն եկաւ, բռնութեամբ խլեց մեր ձեռքից և ուղարկեց այս տեղ, որ դուք քննէք և մի որոշում տաք»: Անանիա քահանայապետը և իւր հետ եղող հրէաներն, որպէսզի խնդրին աւելի ոյժ տան, միաբերան վկայեցին, որ Տերտիլիոսի ասածները ճշմարիտ են:

Կուսակալը մի կողմի ասելիքը լսելուց յետոյ, թոյլ տուեց Պողոսին պատասխանել:

զ) Պողոսի պաշտպանողական ծառք. — Պողոսն ասաց. «Ո՛վ Փելիքս, որքան ես գիտեմ, դու երկար տարիներ այս ազգի դատաւորն ես և լաւ ես ճանաչում նրան: Ես այսօր ինձ երջանիկ եմ համարում, որ մի այդպիսի դատաւորի առաջ եմ կանգնած. ուստի ես պատրաստ եմ ամենայն սիրով պատասխանել այն բոլոր մեղադրանքներին, որոնք սրանք բարդում են ինձ վրայ: Դու շատ հեշտութեամբ կարող ես ստուգել, որ ես սրանից 12 օր առաջ դուրս եկայ Կեսարիայից և ուխտ գնացի Երուսաղէմ: Դոքա ինձ ոչ տեսել են տաճարում մէկի հետ խօսելիս և կամ ժողովրդին շուրջս հաւաքած խռովութիւն անելիս. իմ հակառակորդները ոչ մի փաստով չեն կարող հաստատել իրանց ամբաստանութիւն-

ները. դրանց ասածները լոկ խօսքեր են և զուրկ ճշմարտութիւնից: Պէտք է ասեմ, որ այն ճանապարհը որով ես այժմ գնում եմ, նոյն ճանապարհն է, որով գնացել են իմ նախահայրերս՝ Աբրահամը, Իսահակը, Յակովբը և պաշտել են ճշմարիտ Աստծուն: Իսկ ինչ վերաբերում է այն բանին, որ իբրեւ թէ ես տաճարը պղծել եմ, պէտք է ասեմ, որ ես երկար տարիներ եղել եմ օտար երկրներում և այժմ միայն վերադարձայ Երուսաղէմ: Վերադարձիս, որպէս հրէայ, հետս էլ տուրք՝ ողորմութիւն բերի իմ ազգակիցների համար: Ծշմարիտ է, ես աաճարում զոհ արեցի և այնպէս իմ պարտքը կատարեցի. բայց պէտք է յայտնեմ, որ զոհ անելիս ինձ ոչ թէ Անանիան և նրա հետ եկող այս մարդիկը տեսան տաճարում, ոչ. այլ այդ բանը տեսել են Ասիայից եկող մի քանի հրէաներ և դոքա էլ տեսել են ինձ ոչ թէ Ժողովրդի բազմութիւնը զլիսի հաւաքած խռովելիս, այլ միայն զոհ անելիս»:

«Եթէ ես մի այդպիսի յանցանք գործած լինէի, նրանք անշուշտ օր առաջ կ'գային ձեզ մօտ և կ'գանգատուէին ինձ վրայ: Իսկական վկաներ չկան այստեղ և եթէ այսօր քահանայապետը և ծերերը փոխարինում են այն վկաններին, ինչու նոքա Լիւսիաս հազարապետի ներկայութեամբ ինձ այդ բաների մէջ չմեղադրեցին. իսկ երբ ես ատեանում յայտնեցի, որ հաւա-

տում եմ մեռելների յարութիւնը, նոքա իսկոյն ինձ դատի կանչեցին»:

դ) *Նուաակալի քննած կեղծ դիրքը.* Փելիքս կուսակալը լսելով Պողոսի այս համառօտ պատասխանը, նա այն համոզումը կազմեց, որ առաքեալն արդարէ և հրէաները նախանձից դըրդուած նրա դէմ զանազան չարութիւններ են ստեղծում: Սակայն լինելով մի երեսպաշտ անձն, չ'ուզեց Պողոսի խնդրին մի կերպ վերջ դնելով վիրաւորել հրէաներին, ուստի դարձաւ Անանիա քահանայապետին և նրա հետ եկող հրէաներին ասաց. «Երբ Լիւսիաս հազարապետը գայ, ես կ'տեղեկանամ գործի ամբողջութեան հետ և ըստ այնմ մի որոշում կ'անեմ»: Ահա Փելիքսը հրէաներին զուր գալու համար հրամայեց Պողոս առաքեալին նորից զինուորական հսկողութեան տակ պահել. իսկ միւս կողմից առաքեալին ազատութիւն տուեց, որ ամեն մարդ կարողանայ նրա մօտ գնալ, գալ և ծառայել:

Այս դատից մի քանի օր յետոյ Փելիքս կուսակալն իւր կին Դրուսիլիայի հետ (որը հրէայ էր) եկաւ Պողոսի մօտ: Պողոսն օգտուելով հանգամանքից, քրիստոնէական մաքուր հաւատի մասին շատ տեղեկութիւններ հաղորդեց կուսակալին: Եւ երբ խօսեց արդարութեան, ժողովալութեան և հանդերձեալ դատաստանի մասին, Փելիքսն այն աստիճանի զրաւուեցաւ նրա խօսքերով, որ հրամայեց Պողոսին անմիջա-

պէս ընդհատել իւր խօսակցութիւնը և ասաց. «Պօղոս, բաւական է. դու այժմ գնա և երբ ժամանակ ունենամ քեզ նորից կ'կանչեմ, որ շարունակես քո ասելիքը»:

Փելիքսը կաշառակեր մարդ լինելով յոյս ունէր Պօղոսից կաշառք ստանալ և ըստայնմ արձակել. այդ պատճառով յաճախ կանչում էր իւր մօտը և հետը խօսում: Երկու տարուց յետոյ այն է 60 թուին Փելիքս կուսակալի տեղն եկաւ մի ուրիշ նոր կուսակալ՝ Փեստոս Պորկիոսը:

«Զի ամենայն որ դշար գործէ ատեաց զլոյս և ոչ գայ առ լոյսն»:

Յովհ. 4₂₀.

«Այլ որպէս ընտրեցաք յԱստուծոյ հաւատարիմ լինել աւետարանին, նոյն պէս և խօսիմք, ոչ իբրև մարդկանց հաճոյ լինել, այլ Աստուծոյ, որ քննէ զսիրտս մեր»:

Ա. Թ. Թեաաղ. 2₄.

28. ՊՕՂՈՍԸ ՓԵՍՏՈՍ ՊՈՐԿԻՈՍ ԿՈՒՍԱԿԱԼԻ ՄՕՏ.

(Գործք առ. 25₁₋₁₂):

Փեստոս Պորկիոս կուսակալն իւր պաշտօնը ստանալուց երեք օր յետոյ Կեսարիայից գնաց Երուսաղէմ, որպէսզի այն տեղի հանգամանքների հետ ծանօթանայ: Այդ միջոցին քահանայա-

պետը մի քանի յայտնի մարդկանց հետ ներկայանալով կուսակալին խնդրեց, որ Պօղոսին Երուսաղէմ բերել տայ, այնտեղ կրկին քննութեան ենթարկէ նրան և այդ գործին վերջ տայ: Հրէաների նպատակն էր Պօղոսին Երուսաղէմ բերելու ժամանակ յարձակուել նրա վրայ և ճանապարհին սպանել:

Փեստոսը հրէաների միտքը լաւ հասկանալով ասաց. «Կարիք չկայ Պօղոսին այս տեղ բերել տալու. ես մի քանի օրից յետոյ վերադառնալու եմ Կեսարիա, դուք կ'գաք այնտեղ և ես նրա գործը քննելով, մեղաւոր եղած դէպքում կ'սպատեմ»:

Փեստոս կուսակալը 8 կամ 10 օրից յետոյ վերադարձաւ Կեսարիա. չ'անցաւ մի քանի օր Պօղոսի հակառակորդներն էլ հաւաքուեցին Կեսարիա և զանազան կեղծ ու փրատակար վրկաներ բերելով կուսակալի մօտ աշխատեցին ամեն տեսակ ծանր մեղադրանքներ բարդել առաքելի վրայ. իսկ Պօղոսը իւր հակառակորդների ամեն մի կեղծ վկայութիւնը կամ ստորցուցմունքները հերքելով ապացուցեց, որ ինքը ոչ հրէաների օրէնքի, ոչ տաճարի և ոչ էլ կայսեր դէմ մի որևէ յանցանք չէ գործել:

Փեստոսը հրէաների մեծամեծներին հաճոյք պատճառելու համար, չ'ցանկացաւ վճիռ տալ և Պօղոսին ասաց. «Քեզ մեղադրում են, որ դու քո հայրենի օրինաց դէմ ես

մեղանչել և տաճարը պղծել: Դոքա այնպիսի խնդիրներ են, որ հռովմէական օրէնքով չի կարելի վերջնական որոշում տալ. ուստի չէ՞իր կամենայ երուսաղէմ գնալ և իմ ներկայութեամբ դատուել»:

Պօղոսը տեսնելով, որ Փեստոսը ձգտում է հաճոյանալ հրէաներին և քաջութիւն չ'ունի իրա անմեղութիւնը պաշտպանել, ասաց. «Ես գտնուում եմ կայսերական ատեանում և այստեղ էլ կ'կամենայի դատուել. ես հրէաների դէմ ոչ մի անարդար գործ չեմ կատարել. այդ բանն ինքդ էլ լաւ գիտես. ուրեմն ի՞նչ կարիք կայ ինձ երուսաղէմ ուղարկել: Եթէ ես մի փաստակարմարդ եմ և մահուան արժանի յանցանք եմ գործել, թող այստեղ դատուեմ և ես մահից չեմ վախենում. իսկ եթէ հակառակորդներին մեղադրանքներն անհիմն են, այն ժամանակ ոչ ոք իրաւունք չունի ինձ նոցա ձեռքը յանձնելու: Բացի այդ ես Հռովմայ քաղաքացի եմ և հռովմէական կայսեր բողոքելու իրաւունք ունեմ»: Պօղոսի այս խօսքերից յետոյ Փեստոս Պորկիոսն իւր խորհրդականների հետ ժողով կազմելով խորհրդակցեց և ասլա յայտնեց Պօղոսին. «Երբ դու կայսեր բողոքելու իրաւունք ունես, կարող ես և կայսեր մօտն էլ գնալ»:

«Դատաստանն Աստուծոյ է»:

Ե. Մովս. 1₁₇

29. ՊՕՂՈՍԸ ՓԵՍՏՈՍ ԿՈՒՍԱԿԱՆԻ ԵՒ ԱԳՐԻՊ-ՊԱՍ ԹԱԳԱՒՈՐԻ ԱՌԱՋ.

(Գործք առ. 25₁₃₋₂₆):

ա) Փեստոսը տեղեկացնում է Ագրիպպային Պօղոսի մասին. Միքանի օրից յետոյ Հրէից թագաւոր Ագրիպպասն իւր Բերենիկէ կնոջ հետ եկաւ Կեսարիա ներկայանալու Փեստոս կուսակալին և շնորհաւորելու նրա գալուստը: Ագրիպպաս թագաւորը բաւականին ժամանակ ֆնաց Կեսարիայում. ուստի մի օր Փեստոս կուսակալը Պօղոսի գործի մասին նրան տեղեկութիւն տալու համար ասաց... Փելիքս կուսակալի կառավարելու ժամանակուանից այստեղ մի բանդարկեալ մարդ կայ՝ Պօղոս անունով. երբ ես երուսաղէմ գնացի, քահանայապետները, հրէաների գլխաւորները ինձ մօտ գալով խնդրեցին, որ այդ մարդուն դատաւարտեմ. ես յայտնեցի, որ հռովմէական օրէնքով թոյլ է տրւում մեղադրեալին իւր դատախազի բոլոր մեղադրանքներին պատասխանելու. ուստի յայտնեցի նրանց, որ Կեսարիա գնալ գործի քննութեան ժամանակ: Եւ երբ երուսաղէմից Կեսարիա վերադարձայ, մի քանի օրից յետոյ հրէաներն էլ եկան և ես իսկոյն ատեան կազմեցի: Սկզբում ես կարծում էի, որ այդ բանդարկեալը կամ մարդասպան է, կամ դժբախտեղ, սակայն գործի քննութեան ժամա-

նակ հակառակորդների բոլոր ցուցմունքներից այդ բանը չ'երևաց»:

«Հրէաները Պօղոսին մեղադրում էին, որ-պէս թէ իրանց հայրենի օրէնքը չի յարգել, տաճարը պղծել է և մի ոմն մեռած Յիսուսի մասին քարոզում է, որ նա կենդանի է: Այնուհետև ես դժուարացայ այդ խնդիրը քննել. ուստի առաջարկեցի Պօղոսին, որ գնայ Երուսաղէմ և հրէից օրէնքի համաձայն այն տեղ դատուի: Պօղոսը չ'ցանկացաւ Երուսաղէմ գնալ և որպէս Հռովմայ քաղաքացի, իրաւունք համարեց կայսեր բողոքելու: Այժմ ես էլ նրան բանդարկուած պահում եմ, որ կայսեր մօտ ուղարկեմ»:

Այն ժամանակ Ագրիպպան ասաց Փեստոսին. «Ես ևս կ'կամենայի այդ մարդուն լսել»: Հետևեալ օրը երբ Ագրիպպան իւր Բերենիկէ կնոջ, հազարապետների և քաղաքի պատուաւոր անձանց հետ ատեան եկաւ. Փեստոս կուսակալը հրամայեց Պօղոսին ատեան բերել և ապա դառնալով հանդիսականներին ասաց. «Ո՛վ Ագրիպպա թագաւոր, և դուք հանդիսականներ. հրէից ժողովուրդը թէ այստեղ և թէ Երուսաղէմում բողոքեց այս մարդու դէմ և ինձ խնդրեց, որ սրան դատապարտեմ: Ես քննութեան ենթարկեցի այս մարդուն և քննութիւնից պարզուեց, որ այս մարդը մահուան արժանի յանցանք չի գործել: Վերջը ցանկացայ նրան Երուսաղէմ ուղարկել, որ այն տեղ դատուի, սակայն նա որպէս

Հռովմայ քաղաքացի, պահանջեց թոյլ տալ իրան կայսեր բողոքելու: Ես էլ խորհրդականներէս հետ ժողով կազմելով որոշեցինք նրան Հռովմ ուղարկել:

Այսքանից աւելի ուրիշ յանցանք չ'գիտեմ այդ մարդու մասին, որ կարողանամ կայսեր գրել. ուստի ես ցանկացայ նրան ձեր առաջը բերել նրա համար, ով Ագրիպպա թագաւոր, որ դուք վերաքննելով այս մարդու գործերը, ինձ միջոց տաք կայսեր մի բան գրել. այլապէս շատ անմիտ և անյարմար կ'լինի կայսեր մօտ մի յանցաւոր ուղարկել, առանց նախօրօք նրա յանցանքը որոշելու»:

բ) Պօղոսի պաշտպանողական ծառը. Ագրիպպա թագաւորը Փեստոս Պրկիրոսի խօսքերը լսելուց յետոյ ասաց Պօղոս առաքեալին. «Այժմ կարող ես քեզ պաշտպանել»:

Պօղոսն ասաց. «Ո՛վ Ագրիպպա թագաւոր, ես ինձ այսօր երջանիկ եմ զգում, որ ձեր ներկայութեամբ պէտք է պատասխանեմ հրէաների իմ դէմ յարուցած բոլոր մեղադրանքներին. և որովհետև դու աւելի լաւ տեղեակ ես հրէաների կրօնին ու սովորութիւններին, ուստի աւելի ձեռնհաս ես ուղիղ դատաստան անելու. կ'խնդրէի համբերութեամբ լսել ինձ: Ես իմ մանկութիւնն անց եմ կացրել Երուսաղէմում և հաւատարիմ լինելով մեր կրօնին, ամենայն եռանդով հալածում էի Նազովրեցի Յիսուսի հետևողներին:

Քանի մարդկանց հալածել եմ՝ Երուսաղէմում և քանի քանի որբերի բանդարկել. այդ բաւական չ'համարելով ես քահանայապետից իրաւունք ստացայ Դամասկոս գնալ և այն տեղի քրիստոնէաներին էլ հալածել, բայց ճանապարհին երկնքից մի պայծառ լոյս փայլատակեց. ես և իմ ուղեկիցները յանկարծ վայր ընկանք և մի ձայն լսեցի, որ ասում էր. — Սնուդ, Սնուդ, ի՞նչու ես ինձ հալածում: — Ես հարցրի ո՞վ ես դու. Ձայնը պատասխանեց. — «Ես այն Յիսուսն եմ, որին դու հալածում ես. վեր կաց. ես կամենում եմ քեզ պաշտօնեայ և վկայ դարձնել այն բանին, ինչ որ դու տեսար. ես Յիսուսն եմ և ցանկանում եմ քեզ ուղարկել հեթանոսների և հրէաների մէջ քարոզելու, որպէսզի նոցա աչքերը բացուեն և խաւարից դէպի լոյսը դառնան»: — Ես հաւատալով երկնային այդ տեսելքին, սրտով հաւատացի և ճանաչեցի Յիսուսին. այնուհետև սկսեցի նախ Դամասկոսում, յետոյ Երուսաղէմում և ապա հեթանոսների մէջ քարոզել, որ մարդիկ ապաշխարեն և հաւատան Յիսուս Քրիստոսին: Ահա այս խօսքերիս համար հրէաներն ինձ տաճարում բռնեցին և կամենում էին սպանել. սակայն Աստուած ինձ օգնեց և ես մինչև այժմ կենդանի եմ և վկայում եմ թէ մեծերին, թէ փոքրներին այն ամենն ինչ որ Մովսէսը և միւս մարգարէները գուշակել էին, թէ «Յիսուսը պէտք է չարչարուի, թաղուի, յարուցուի առ-

նէ և հեթանոսներին և հրէաներին լոյս քարոզէ»:

Պողոսն երբ իր այս պատասխան ճառը վերջացրեց, Փեստոսը բարձր ձայնով ասաց. «Պողոս, դու քեզ մոռանում ես և շատ կարգաւուց մոլորուել ես»: Պողոսը պատասխանեց. Ո՞վ քաջդ Փեստոս, ես չեմ մոլորուել, այլ ճշմարտութիւնն եմ ասում: Այդ մասին Ագրիպպա թագաւորն էլ գիտէ որ ես անկիւններում ծածուկ երբէք չեմ խօսել, այլ ես համարձակօրէն ամեն ճշմարտութիւն յայտնել եմ և քարոզել հրապարակաւ: Յետոյ դառնալով դէպի թագաւորն ասաց. «Ո՞վ Ագրիպպա, հաւատում ես մարգարէներին. դիտեմ, որ հաւատում ես»: Այն ժամանակ Ագրիպպան ասաց Պողոսին. «Պողոս, քիչ է քննում, որ ինձ ևս համոզես քրիստոնէայ դառնալու»: Պողոսն ասաց. «Աստուածանից կ'ինդրէի, որ ոչ թէ միայն դու, այլև այն բոլոր մարդիկ, որոնք ինձ լսում են, քրիստոնէայ դառնան, բացառութեամբ այս շղթաների, որոնց ես կրում եմ»:

Պողոսի այս խօսքերից յետոյ Ագրիպպա թագաւորը, իւր կին Բերենիկէն, Փեստոս կուսակալը և ներկայ եղող բոլոր հրէաները վերկացան գնացին և ճանապարհին միմիանց հետ խօսելիս ասացին. «Այս մարդը մեռնելու կամ կապուելու արժանի ոչ մի գործ չի կատարել». իսկ Ագրիպպան ասաց Փեստոսին. — Այս մար-

դուն կարելի էր ազատ արձակել, եթէ նա վաղորօք կայսեր բողոքած չ'լինէր»:

«Այլ որպէս ընտրեաց յԱստուծոյ հատարիմ լինել աւետարանին, նոյնպէս և խօսիմք, ոչ իբրեւ մարդկան հաճոյ լինել, այլ Աստուծոյ, որ քննէ զսիրտս մեր»:

Ա. Թ. առ Թես. 24.

«Եւ զխորհուրդն զոր խորհիք խափանէ Տէր, զի Աստուած ընդ մեզ է»:

Ժամագիրք.

30. ՊՕՂՈՍԻ ՃԱՆԱՊԱՐՀՈՐԴՈՒԹԻՒՆԸ ԴԵՊԻ ՀՌՈՎՄ.

(Դործք առ. 27 գլ.):

ա) Պօղոսը ծովի վրայ.— Փեստոս Պորկիրոս կուսակալն որոշեց Պօղոսին Հռովմ ուղարկել. այդ պատճառով Պօղոսին մի քանի ուրիշ բանդարկեալների հետ յանձնեց Յուլիոս անունով մի հարիւրապետի, որը Սեբաստեան գնդիցն էր: Սոքա նաւ նստելով հեռացան Կեսարիայից և հետեւեալ օրը հասան Սիդոն: Պօղոսը ճանապարհին գրաւեց հարիւրապետի սիրտը ու հաւատը դէպի իրեն և երբ նաւը մի քանի օր Սիդոնում մնաց, նա հարիւրապետից թոյլտուութիւն ստացաւ գնալ այցելել այդ տեղի քրիստոնեաներին և նըրանց քարոզել: Յետոյ նոքա Սիդոնից դուրս գալով նաւեցին դէպի հիւսիս և Կիպրոս կղզու

հիւսիսային ծայրի մօտով անցան Կելիկիայի և Պամփիլիայի առաջով և հասան Միւռա քաղաքը, որը գտնուում էր Լիկիայում: Այդ տեղից նաւելով շատ նեղութիւններ ու տանջանքներ կրելով հազիւ հազ հասան Կնիդիայի կողմերը: Թէև դոքա ցանկանում էին այդ տեղ ցամաք դուրս գալ, սակայն սաստիկ փչող քամին արգելում էր. ուստի նոքա փոխանակ դէպի արեւմուտք նաւելու, քամու ոյժով թեքուեցին դէպի հարաւ և նաւը հասաւ Կրետէ կղզու Սաղամինա քաղաքը. այստեղից էլ նոքա դժուարութեամբ նաւելով հասան Գեղեցիկ կոչուած նաւահանգիստը, որը մօտ էր Լասսա քաղաքին:

Կեսարիայից դուրս գալուց յետոյ արդէն բաւականին ժամանակ էր անցել. աշունն արդէն սկսուել էր և յաջող եղանակի սպասելու յոյս էլ չ'կար. իսկ առաջ գնալը վտանգաւոր էր դառնում. ուստի Պօղոսն իւր հետ եկողներին խորհուրդներ տալով ասում էր. «Ես տեսնում եմ, որ մեր նաւագնացութիւնն առանց նեղութեան չի վերջանալու. ուստի մենք ոչ թէ բեռների կամ նաւի կորստեան երկիւղ պէտք է ունենանք, այլ մեր անձի. աւելի լաւ կ'լինի, որ մենք այս տեղ մնանք և ձմերենք»:

Բայց որովհետև հարիւրապետը նաւի տիրոջը և նաւավարին աւելի էր հաւատում, քան Պօղոսին, նրանց հետ խորհուրդ անելով որոշեցին նաւել Կրետէ կղզու Փիւնիկէ նաւահանգիստը

և այնտեղ ձմեռն անցկացնել: Փոքր ժամանակից յետոյ փչեց հիւսիսարեւելեան քամին և սաստիկ փոթորիկ բարձրանալով նաւն այլևս անհնարին եղաւ քամու հակառակ կառավարել. բոլորի յոյսերը կտրուեց և ամեն բան թողին բաղդին:

Ճանապարհորդները երկիւղը և հոգեկան վիճակն այն աստիճան զօրեղացաւ, որ նոքա մոռացան նոյն իսկ ուտելը և խմելը: Միայն Պօղոս առաքեալն էր, որ իրեն հոգուն յատուկ խաղաղութեամբ, առանց երկիւղի նոցա մէջը կանգնելով ասաց. «Եթէ դուք ինձ լսած լինէիք, մենք կրեաէից չէինք դուրս գալ և այս նեղութիւններն և շարժարանքները չէինք տեսնի: Ճիշտ է, այնտեղ լաւ և յարմար ապաստան չէր. բայց և այնպէս կարելի էր ձմեռը մի կերպ պատապարուել: Անցածն անցել է. այլևս չենք կարող վերադարձնել. միայն խնդրում եմ ոչ մի երկիւղ մի կրէք, այլ ընդհակառակը քաջալերուեցէք: Ես կարծում եմ, որ բացի նաւից մեզ ոչ մէկիս փրկաւ չի պատահի: Այս գիշեր Աստծու հրեշտակն ինձ երևաց և ասաց. — «Մի վախենար, Պօղոս, դու կայսեր պէտք է ներկայանաս. ոչ քո և ոչ էլ քեզ հետ եղող մարդկանց կեանքին ոչ մի վտանգ չի պատահի և բոլորէքեան կ'ազատուէք»: — Արդ, քաջալերուեցէք, և ես հաւատացած եմ, որ այդպէս էլ կ'լինի. մենք այս վտանգից ազատուելու ենք և յետոյ դուրս ենք գալու մի կղզու վրայ»:

Կրեաէ կղզուց դուրս գալու օրուանից արդէն անցել էր 14 օր և նրանք հազիւ հազ մօտեցել էին Ադրիական ծովին: Մառախուղն այնպէս էր պատել երկինքը, որ ցերեկը ոչ արեգակն էր երևում և ոչ էլ գիշերը աստղերը. նաւավարները կարծում էին թէ ցամաքի հասած կլինին և որպէս զի այդ բանն ստոգեն, արձձի գունդը ծովը ձգեցին և տեսան, որ ծովի խորութիւնը 20 գրկաչափ կամ ձողաչափ է, (որը հաւասար է 120 ոտնաչափի): Մի փոքր առաջ նաւելով երկրորդ անգամ չափեցին ծովի խորութիւնը և այս անգամ երևաց, որ 90 ոտնաչափ է: Այդ բանից երկիւղ կրելով մի գուցէ խութերի են հանդիպել, որոշեցին նաւի չորս կողմից խարիսխ ձգել և սպասել լոյսի բացուելուն: Սակայն նաւավարներն երկիւղի սաստկութիւնն ինկատի առնելով կամեցան թողնել նաւը և փախչել. և ահա այդ նպատակով մի մակոյկ իջեցրին ծովը:

Պօղոս առաքեալն այդ բանը նկատելով ասաց հարիւրապետին և զինուորներին. «Եթէ դրանք նաւից հեռանան, նաւը վարող չի լինի և մենք ամենքս էլ կարող ենք վտանգի ենթարկուել»: Այն ժամանակ զինուորները իսկոյն պարանները կտրելով մակոյկը ծովը ձգեցին:

Դեռ լոյսը չէր բացուել և մթութեան պատճառով ոչ ոք գործ չէր անում. Պօղոս առաքեալն այդ հանգամանքից օգտուելով յորդորեց ամեն-

քին, որ հաց ուտեն և ասաց. «Ահա 14 օր է, որ դուք անօթի էք և ոչինչ չէք կերել. խնդրում եմ ձեզ, նոյնիսկ ձեր ազատութեան համար կերակուր կերէք և ոչ մի երկիրդ մի ունեցէք. ես ասում եմ, որ ձեզանից ոչ մէկի գլխից մի մազ անգամ չի պակասի»։ Այնուհետև առաւ հացը, գոհացաւ Աստուածանից և կերաւ։ Պօղոսի խօսքերից քաջալերուելով, ամենքն էլ հաց կերան և նաւի մէջ եղած ցորենը ծովը թափեցին որպէսզի նաւը թեթևանայ և իրանք կարողանան մի կերպով ծովի ափը դուրս գալ։

Եւ երբ լոյսը բացուեց, նոքա մի ցամաք տեսան, բայց չգիտէին թէ դա ի՞նչ երկիր է. ուստի մտածեցին նաւը մի որևէ ձևով ափը հասցնել. իսկոյն խարիսխների պարանները կըտրեցին, դեկերի կապերը թուլացրին և առագաստը պարզեցին քամու ուղղութեամբ, որ նաւին դէպի ափը մղէ։ Այսպէս նոքա հասան մի տեղ, որի երկու կողմիցն էլ ծով էր, բայց խորը չէր. լինելով նաւի առաջին մասը խրուեց ծանծաղուտի մէջ. իսկ յետևի մասը կատաղի քամու ալիքներից խորտակուեց։ Նաւը բոլորովին կործանուելու վտանգի մէջն էր. զօրականները խորհուրդ արին կապեալներին սպանել, որպէս զի լողալով չ'փախչեն։ Սակայն հարիւրապետը ցանկանալով Պօղոսին պահել և ազատել, զօրականներին թոյլ չ'տուեց իրանց վատ խորհուրդը կատարել. ուստի հրամայեց լող տուողներին

ջուրն ընկնել և լողալով ցամաք դուրս գալ։ Ամենքն էլ իրանց ծովը ձգեցին. լող տուողները ծովի ափը դուրս եկան, իսկ լող չ'իմացողներն էլ մի փայտի կամ տախտակի կտոր և կամ մի ուրիշ բան բռնած անվտանգ ցամաք դուրս եկան։

«Եթէ Աստուած ի մեր կոյս է, ո՞վ իցէ մեր հակառակ»։

Թ. առ Հոովմ. 8₃₁.

31. ՊՕԴՈՍԸ ՄԵԼԻՏԻՆԷ ԿԴՁՈՒ ՎՐԱՅ.

(Գործք առ. 28₁₋₁₆).

ա) Պօղոսը Մելիտինէում. Երբ նաւի վրայ գտնուողներն անվտանգ ցամաք դուրս եկան, հարց ու փորձ անելով տեղացիներից իմացան, որ այդ ցամաքը Մելիտինէ կղզին է։ (Այժմ Մալտա է կոչւում)։

Եղանակը ցուրտ և անձրևային էր. կղզու բարբարոս բնակիչները նոցա սիրով ընդունեցին և կրակ վառեցին, որ տաքանան։ Պօղոս առաքեալն էլ խոիւ—(փայտի մանր կտորներ) հաւաքելով կրակի վրայ էր դնում. այդ ժամանակ յանկարծ մի սառած օձ տաքանալով, նրա ձեռքից կախ ընկաւ։ Կղզու բնակիչներն այդ բանը նկատելով միմիանց ասացին. «Այս մարդն անպատճառ մարդասպանի մէկն է, որը թէև խեղ-

դուռերուց ազատուեց, բայց արդարութիւնը չը-
թողեց, որ ապրի»։ Այդ միջոցին առաքեալը
ձեռքը թափ տուեց, օձն ընկաւ կրակի մէջ և
նչ մի վնաս չ'տուեց նրան։ Սակայն կղզու բնա-
կիչներն անհամբեր սպասում էին, որ առաքեալի
մարմինն օձի թոյնի ազդեցութիւնից կ'ուռչի և
յանկարծ վայր ընկնելով կ'մեռնի։ Եւ երբ նոքա
տեսան, որ օձի փաթաթուելը նչ մի վատ հե-
տեանք չ'ունեցաւ, իսկոյն իրանց խօսքերը փո-
խելով ասացին. «Սա մի աստուած կ'լինի»։

Մալտա կղզու իշխան Պօպիլիոսը սիրով ըն-
դունեց Պօղոս առաքեալին իւր մօտ և երեք օր
նրան հիւրասիրեց։ Այդ ժամանակ Պօպիլիոսի
հայրը ջերմով հիւանդ պառկած էր. Պօղոսը նրա
մօտ գնաց, ձեռքը գլխին դրեց, աղօթք արեց և
նրան բժշկեց։

Այս գէպը զարմացրեց Մալտա կղզու բնա-
կիչներին. նոքա գնացին իրանց հիւանդները բե-
րին և խնդրեցին Պօղոսին, որ նրանց էլ բժշկէ։
Պօղոսը շատերին բժշկելով, արժանացաւ ամենքի
յարգանքին. և երբ պատրաստուում էին կղզուց հե-
ռանալ, բարբարոս ժողովուրդը նրան մեծամեծ
պատիւներ տուեց և ճանապարհի համար անհրա-
ժեշտ պաշար դրեց, որ հացի նեղութիւն չ'ը-
քաշէ։

բ) Պօղոսը Հռովմի Ճանապարհին. Պօղոսի
հետ եկողներն երեք ամիս Մալտա կղզու վրայ
մնալուց լեռոյ, Աղէքսանդրացի մի նաւ տեսան,

որը ձմերել էր այդ կղզու վրայ, նստեցին նրա մէջը
և գնացին Սիրակուզա քաղաքը, որը գտնուում
էր Սիցիլիա կղզու արեւելեան ափում և մի լաւ
նաւահանգիստ էր։ Նաւի միջի բեռը դատարկե-
լու համար երեք օր այդ տեղ մնացին և յետոյ
նաւելով հասան Հռեգիոն քաղաքը. այդ տեղից
էլ յաջողութեամբ նաւելով գնացին հասան Պա-
տիօլիւս քաղաքը։ Այդ տեղի քրիստոնեաները
խնդրեցին Պօղոսին, որ մի շաբաթ մնայ իրանց
մօտ և քարոզի։ Յուլիոս հարիւրապետը թոյլ
տուեց Պօղոսին եօթն օր այդ տեղ մնալ և այնու-
հետեւ ճանապարհ ընկան դէպի Հռովմ։

Հռովմի քրիստոնեաներն իմանալով, որ Պո-
ղոս առաքեալն Հռովմ է գալիս, նրան պատիւ
տալու համար շատերն ընդ առաջ եկան մինչև
Ապպիա քաղաքը, իսկ ոմանք էլ եկան հասան
մինչև ծովափնեայ Երեք կրպակները։

Երբ Պօղոսը տեսաւ այդ մարդկանց, շնոր-
հակալ եղաւ. Աստծուց, որ իւր երեք տարի ա-
ռաջ գրած թուղթը, Հռովմի հաւատացեալներին
սիրոյ և միաբանութեան ոգի է ներշնչել։

Պօղոսը 61 թուին հասաւ Հռովմ։ Յուլիոս
հարիւրապետը բոլոր կապեալներին զօրանոց ու-
ղարկեց, իսկ Պօղոսին թոյլ տուեց մի մասնա-
ւոր բնակարան վարձել և զինուորական հսկո-
ղութեան տակ ապրել։

«Տէր Աստուած ամենակալ. արդար և
ճշմարիտ են ճանապարհ քո»

Յայտն. Յովհ. 15₃.

32. ՊՕՂՈՍ ԱՌԱՔԵԱԼԸ ՀՌՈՎՄՈՒՄ.

(Գործք առ. 28₁₇₋₃₂).

ա) Պօղոսը խօսում է Հռովմում հրէաների հետ. երբ Պօղոսը Հռովմ հասաւ, երեք օրից յետոյ այնտեղի հրէաների մէջ գտնուող բոլոր յայտընի մարդկանց իւր մօտ կանչելով ասաց. «Միւրելի եղբայրներ, ես ոչ մեր ժողովրդի և ոչ էլ հայրենի օրէնքների հակառակ գործ եմ կատարել Երուսաղէմում. սակայն իմ հայրենակիցները ինձ բռնեցին և հռովմայեցիների ձեռքը մատնեցին: Ինչպէս Փելիքսը, այնպէս էլ նրա յաջորդ Փեստոս Պորկիրոս կուսակալները հարց ու փորձի ենթարկեցին ինձ, տեսան որ ես մահուան արժանի մեղք չեմ գործել, ուստի կամեցան ինձ արձակել. սակայն հրէաները բողոքեցին դրա դէմ և կամենում էին նորոգել իմ դատը. տանել Երուսաղէմ և ինձ կրկին հարց ու փորձի ենթարկել: Ես չէի կարող լռել. ուստի ստիպուած եղայ կայսեր բողոքել և ոչ թէ իմ ազգի վրայ չարախօսել: Բայց կարող են այնպիսի մարդիկ լինել, որոնք կ'աշխատեն ձեր մտքերը պղտորել և արատ դնել իմ հայրենասիրութեան վրայ, այդ պատճառով ես ձեզ ինձ մօտ կանչեցի, որ ձեզ հետ խօսեմ. և եթէ դուք ինձ կ'հաւատաք, ես իմ դատի մանրամասնութեան հետ ձեզ կ'ծանօթացնեմ, որ ես այժմ Իսրայէլի յուսոյ համար

եմ այս շղթան կրում»։ Պօղոսի այս խօսքերից յետոյ հրէաներն ասացին. «Քո մասին մենք Հրէաստանից ոչ թուղթ ենք ստացել և ոչ էլ մեր հրէայ եղբայրներից մէկն եկել է և քո մասին մի որևէ վատ կամ չար բան մեզ պատմել: Քո բռնած դիրքը դէպի հրէութիւնը մեզ շատ է հետաքրքրում. ուստի լսելով, որ դու պատկանում ես Նազովրեցի Յիսուսի աղանդին, մենք սիրով կ'կամենայինք իմանալ թէ դու ի՞նչ նըպատակներ ունես և ի՞նչ սկզբունքների ես հետևում»։

Պօղոս առաքեալը սիրով ընդունեց հրէաների առաջարկութիւնը և որոշեց մի օր այդ խընդրի մասին խօսել:

Մի քանի օրից յետոյ հրէաները հաւաքուեցին Պօղոսի մօտ: Սա մանրամասն պատմեց նըրանց Աստուծոյ թագաւորութեան և խաչուած Յիսուսի մասին: Պօղոսը մարդարէներից և Մովսիսից վկայութիւններ բերելով աշխատեց հրէաներին համոզել, որ Յիսուսը հրէաների սպասած Մեսիան — Բրիստոսն է:

Լսողներից ոմանք հաւատացին Պօղոս առաքեալի խօսքերին, իսկ ոմանք էլ ոչ:

Ունկնդիրների մէջ անհամաձայնութիւնն այն աստիճան սաստկացաւ, որ առաքեալի քարոզութեան հաւատացողներին անկարելի եղաւ քրիստոնեայ դառնալ. և Պօղոսը հեռանալու ժամանակ ասաց հետևեալ յանդիմանական խօսքե-

րը. «Սուրբ Հոգին Եսայի մարգարէի բերանով մեր հայրերի հետ խօսելիս ասաց. — «Գնա՛, Ժողովրդին ասա՛. դուք ձեր ականջներով կ'լսէք, բայց չէք հասկանալ, ձեր աչքերով կ'տեսնէք, բայց չէք ճանաչի, որովհետեւ ձեր սիրտը թանձրացել է: Եթէ նոքա սրտով հաւատան, զղջան իրանց մեղքերը և յեր դառնան, ես նրանց կ'ըբժշկեմ»»: — «Ա՛րդ, յայտնում եմ ձեզ, որ Աստուծոյ փրկութիւնը հեթանոսների համար ուղարկուեցաւ և նոքա կ'լսեն»:

Այս խօսքերից յետոյ հրէաները թողին Պօղոսին և հեռացան: Պօղոսի դատաւարութիւնը բաւականին երկարեց և նա ստիպուած եղաւ մի սենեակ վարձել և երկու տարի այն տեղ ապրել: Եւ այդքան ժամանակամիջոցում իւր մօտ գնացող եկողներին սիրով քարոզում էր Աստուծոյ արքայութեան գաղափարները և ուսուցանում էր Յիսուս Քրիստոսի մասին: Այսպիսով վերջանում է Պօղոս առաքելի պատմութիւնը և նրա վերջին ճակատագրի մասին «Գործք Առաքելոցը» ոչ մի տեղեկութիւն չի տալիս:

Ենթադրւում է, որ նա ներոն կայսեր ժամանակ 64 թուին նահատակուել է Հռոմում:

բ) Մի քանի խօսք Պօղոս առաքելի վերջին ճակատագրի մասին. Մի հին աւանդութիւն էլ կայ այդ մասին, որ ասում է. «Պօղոս առաքելն իւր առաջին բանդարկութիւնից ազատ-

ուելուց յետոյ կրկին առաքելական մի կարճ ճանապարհորդութիւն է կատարել դէպի Հռոմ, ուր երկրորդ անգամ բանդարկուելով ազատ է արձակուել և այդպիսով թողել է Հռոմը և գնացել մինչև Իսպանիա:

«Լեր հաւատարիմ մինչև ի մահ, և տաց քեզ զպսակն կենաց»:

Յայտն. Յովհ. 2₁₀.

«Զի դամենայն, որ յԱստուծոյ ծնեալ է՝ յաղթէ աշխարհի. և այս է յաղթութիւնն, որ յաղթէ աշխարհի, հաւատքն մեր»:

Ա. Թուղթ Յովհ. 5₄.

ԵՐՐՈՐԴ ՄԱՍ.

33. ՄԻ ՔԱՆԻ ԽՕՍԲ ԷՆ ՊԵՏՐՈՍԻ ԵՒ ՄԻԻՍ ԱՌԱՔԵԱԼՆԵՐԻ ԳՈՐԾՈՒՆԵՌԻԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ.

Յիսուս Քրիստոսի համբարձումից յետոյ առաքեալները մնացին Երուսաղէմում որպէս զի աւելի ամբանան իրանց հաւատի մէջ. և ապա միմիանցից բաժանուելով գնացին հռովմէական կայսրութեան զանազան երկրները ու քաջաբար քարոզեցին Քրիստոսի վարդապետութիւնը:

Այսպէս ա) Սիմօն-Պետրոս. Սա Քրիստոսի ամենաաւագ աշակերտն էր, որ Գենէսարէթ լճի ափին ձուկ էր որսում, երբ Յիսուս իւր մօտն հրաւիրելով ասաց. «Պետրոս, ես քեզ ցանկանում եմ մարդկանց որսորդ դարձնել»:

Յիսուսից յետոյ Պետրոս առաքեալը նրա վարդապետութիւնը քարոզել է փոքր Ասիայում ցրուած հրէաների մէջ և աշտեղից յետոյ անցել է Նփրատի ու Բաբելոնի կողմերը, ուր այդ ժամանակ կային բազմաթիւ հրէաներ, որոնք հեռացած լինելով մայր հողից, մշտապէս ապրում էին այդ կողմերը:

Աւանդութիւնն ասում է, որ Պետրոս առաքեալն իւր կեանքի վերջին օրերում գնացել է Հռովմ և 64 կամ 67 թուին Ներոն կայսեր օրով քրիստոնեաների մեծ հալածանքի ժամանակ խաչի վրայ նահատակուել է:

բ) Յակովբոս Մեծ. Յակովբոս Մեծը եղել է Յովհաննէս առաքեալի եղբայրը և բոլոր առաքեալներից առաջ մարտիրոսական մահով վախճանուել է: Սրան Հերովդէս Ագրիպպա առաջինը իւր մօտ կանչելով սրով սպանել է տուել ուրիշների հետ 44 թուին: (Գործք առ. 12 գլ. 1—2) Հերովդէսը տեսնելով, որ այդ դէպքը շատ հաճելի է դառնում հրէաների համար, ուրախացած բաղարջակերաց տօնի ժամանակ բռնել է տալիս Պետրոս առաքեալին և նոյնպէս բանդարկում է:

գ) Յակովբոս Արդար. — Պետրոս առաքեալի հետ միաժամանակ Յակովբոս Տեառն եղբայրը Երուսաղէմի քրիստոնեայ համայնքի մէջ համարւում էր իբրեւ առաջնակարգ մարդ, որը իւր արդար վերաբերմունքով դէպի հրէից օրէնքները և իւր բարութեան ու ճշմարիտ հայեացքների համար անուանուել է Արդար:

Երբ Պօղոս առաքեալին հրէաները բռնած տանում էին հռովմէական կուսակալի մօտ, Յակովբոսի թշնամիները իրանց բռնութիւններն աւելի սաստկացրին դէպի առաքեալը:

Աւանդութիւնն ասում է. «Նրան բռնում

տանում են տաճար ու ստիպում են, որ ուրա-
նայ քրիստոնէութիւնը. սակայն նա հաստապէս
պաշտպանում է իւր դաւանանքի վէհութիւնն
ու սրբութիւնը: Թշնամիները կատաղած Յակով-
բոս առաքեալին տաճարից ներքեւ են ձգում. նա
դեռ հոգին չ'աւանդած մեծահոգութեամբ աղօ-
թում է իւր հակառակորդների համար: Այդ ժա-
մանակ հրէաներից մէկը մօտենալով նահատակել
է տալիս նրան 64 թուին:

դ) Յովհաննէս առաքեալ: Սա 66 և կամ 70
թուին հրէական պատերազմի ժամանակ զնացել
է Փոքր Ասիա Պօղոս առաքեալի կազմած քրիս-
տոնեայ համայնքների մէջ քարոզելու և քսան
տարուց աւելի սիրով քարոզել է Յիսուս Քրիս-
տոսի վարդապետութիւնը թէ Նփեսոսում և թէ
Փոքր Ասիայի միւս քաղաքներում, մինչև Դո-
միտեան կայսեր ժամանակ, որը բռնում է նրան
և կապած աքսորում է Պատմոս անմարդաբնակ
կղզին: (Այդ կղզին գտնւում էր Փոքր Ասիայի
հարաւ-արեւմտեան կողմում):

Դոմիտեան կայսեր մահուանից յետոյ 96
թուին Յովհաննէս առաքեալն աքսորից վերա-
դառնում է Նփեսոս և երկար տարիներ իբրեւ
ճշմարիտ հայր, իւր հայրական ոյժը գործ է
դնում այդ տեղի ժողովրդի փրկութեան համար:
Աւանդութիւնն ասում է. «Սա առաքեալների
մէջ միակն է եղել, որ մեռել է իւր բնական մահով»:

Յովհաննէս առաքեալի մասին կան քրիստո-

նէական շատ աւանդութիւններ, որոնք նրա մե-
ծութիւնն են ցոյց տալիս: Այդ աւանդութիւն-
ներից մէկն ասում է. «Մի անգամ երբ Յովհան-
նէս առաքեալը քրիստոնէական մի համայնքի
այցելեց, այնտեղ տեսաւ մի առողջ կազմուած-
քի և գեղեցիկ ու դուրեկան դէմքի տէր մի պա-
տանու. դառնում է այդ համայնքի առաջնոր-
դին և ասում է. — Ես այս պատանուն քեզ եմ
յանձնում»: — Համայնքի առաջնորդը այդ պա-
տանուն իւր մօտ տարաւ, խնամեց, ուշք դար-
ձրեց և աշխատեց նրան քրիստոնէական ճշմա-
րիտ ոգով կրթել: Այդ պատանին երբ մեծացաւ,
ընկաւ վատ ընկերների շրջանում և աւագակ
դարձաւ:

Քիչ ժամանակից յետոյ երբ Յովհաննէս
առաքեալը կրկին եկաւ նոյն համայնքի մօտ և
նրա առաջնորդից պահանջեց յիշեալ պատանուն,
առաջնորդն արտասուքն աչքերին ասաց. — Նա
մեռել է»: Յովհաննէսը զարմացած հարցնում է. —
Ե՞րբ և ի՞նչ մահով վախճանուեց». առաջնորդը
պատասխանում է. — Նա Աստուծոյ առաջն է մե-
ռել. նա այժմ մի փշացած մարդ է դարձել և
աւագակութեամբ է պարապում»: Յովհաննէս
առաքեալը սրտով ցանկանում է այդ պատանուն
տեսնել. և երբ երկար որոնելուց յետոյ գտնում են,
բերում են առաքեալի մօտ, նա ամաչում և իս-
կոյն փախչում է: Յովհաննէս առաքեալն այս
բանը նկատելով ասում է. — Որդեակ, ի՞նչու ես

փախչում ինձանից, քո հօրից. դու դեռ կարող ես փրկուել, հաւատա՛ Յիսուս Քրիստոսին, զըղջայ մեղքերդ ու դու կ'փրկուես. ինձ Յիսուս Քրիստոսն է այստեղ ուղարկել»։ Պատանին սառած մնալով անկարող է լինում առաքեալի երեսին նայել. աչքերը գետնին ձգած սկսում է դառնապէս լաց լինել։

Յովհաննէս առաքեալը նրան գրկած տանում է քրիստոնեայ համայնքի մէջ։ Պատանին զղջում է իւր մեղքերը, հեռանում է իւր չար և վատ գործերից և իբրև նոր ծնունդ դառնում է ճշմարիտ քրիստոնեայ։

Մի ուրիշ աւանդութիւն էլ պատմում է. «Երբ Յովհաննէս առաքեալը ծերացել էր և հագիւ հազ կարողանում էր դողդողալով խօսել, մի օր իւր շուրջը հաւաքուած հաւատացեալ քրիստոնեաներին ասաց. «Որդեակք, սիրեցէք միմիանց»։ Այն ժամանակ նրա աշակերտները հարցնում են.— ի՞նչու համար է մեզ այդ բանը հարկաւոր»։ Յովհաննէս առաքեալը պատասխանում է. «Եղբայրների սիրելն է ամենամեծ պատուիրանը»։

Ե) Մնացած առաքեալները։ Քրիստոսի մնացած առաքեալների կեանքից և նոցա կատարած դործերից շատ տեղեկութիւններ պակասում են։ Նոցա մասին այս քանը կարելի միայն ասել, որ բոլորն էլ հարկաւ հաւատարիմ մնալով իրանց Մեծ Ուսուցչի պատուէրին, գնացել են աշխարհիս այլևայլ կողմերը և քարոզել են Նրա վար-

դապետութիւնը. սակայն այդ մասին պատմութիւնն այսօր ոչինչ չի ասում։ Աւանդութիւնից միայն այս քանն է իմացւում, որ Անդրէաս առաքեալը եղել է այժմեան Ռուսաստանի կողմերը, Փիլիպպոսը Փոլիգիայի կողմերը, Բարդուղիմէոսը եղել է Հայաստանում, Թովմասը Հնդկաստանի կողմերը, Մատթէոսը Եթովպիայի և Սիւսոն Կանանացին Մեսապոտամիայի (Միջագետքի) կողմերը։

Գոյութիւն ունեցող բոլոր աւանդութիւնները և քրիստոնէական ամենահին տեղեկութիւնները միաձայն վկայում են, որ Քրիստոսի բոլոր աշակերտները նահատակուել են իրանց առաքելական գործունէութեան ժամանակ։

«Երանի՛, որ հալածեալ իցեն վասն արդարութեան. զի նոցա է արքայութիւն երկնից»։

Մատթ. 5¹⁰.

«Հովիւ քաջ զանձն իւր դնէ ի վերայ ոչխարաց»։

Յովհ. 10¹¹.

«Երանի՛ մեռելոց, որք ի Տէր հանգեան»։

Յայտն Յովհ. 14¹³.

ՅԸՆԿ ԺԱՄԱՆԱԿԱԳՐՈՒԹԵԱՆ.

- 33 Թուին կատարուեց Հոգեգալստեան առաջին
տօնը.
36 Թ. Ս. Ստեփանոսի նահատակութիւնը.
37 կամ 38 Թ. Պօղոսի դարձը.
43 կամ 44 Թ. Յակովբոս Մեծի մահը.
45 48 Թ. Պօղոսի առաքելական առաջին ճա-
նապարհորդութիւնը.
50 Թ. Երուսաղէմում կայացաւ առաքելական
առաջին ժողովը.
51—54 Թ. Տեղի ունեցաւ Պօղոս առաքելի
երկրորդ ճանապարհորդութիւնը.
55—58 Թ. Տեղի ունեցաւ Պօղոս առաքելի
երրորդ ճանապարհորդութիւնը.
58—60 Թ. Պօղոսը որպէս բանդարկեալ կեսար-
իայում.
62 Թ. Պօղոսը որպէս բանդարկեալ Հռովմում.
63 Թ. Յակովբոս Տեառն եղբօր մահը.
64 Թ. Քրիստոնեաների հալածանքը Հռովմում.

64 կամ 67 Թ. Պօղոսի և Պետրոսի նահատա-
կութիւնը.

70 Թ. Երուսաղէմի կործանումը Տիտոսի ձեռ-
քով.

100 Թ. Յովհաննէս առաքելի մահը:

ԲՈՎԱՆ ԴԱԿՈՒԹԵԱՆ ՅԱՆԿ.

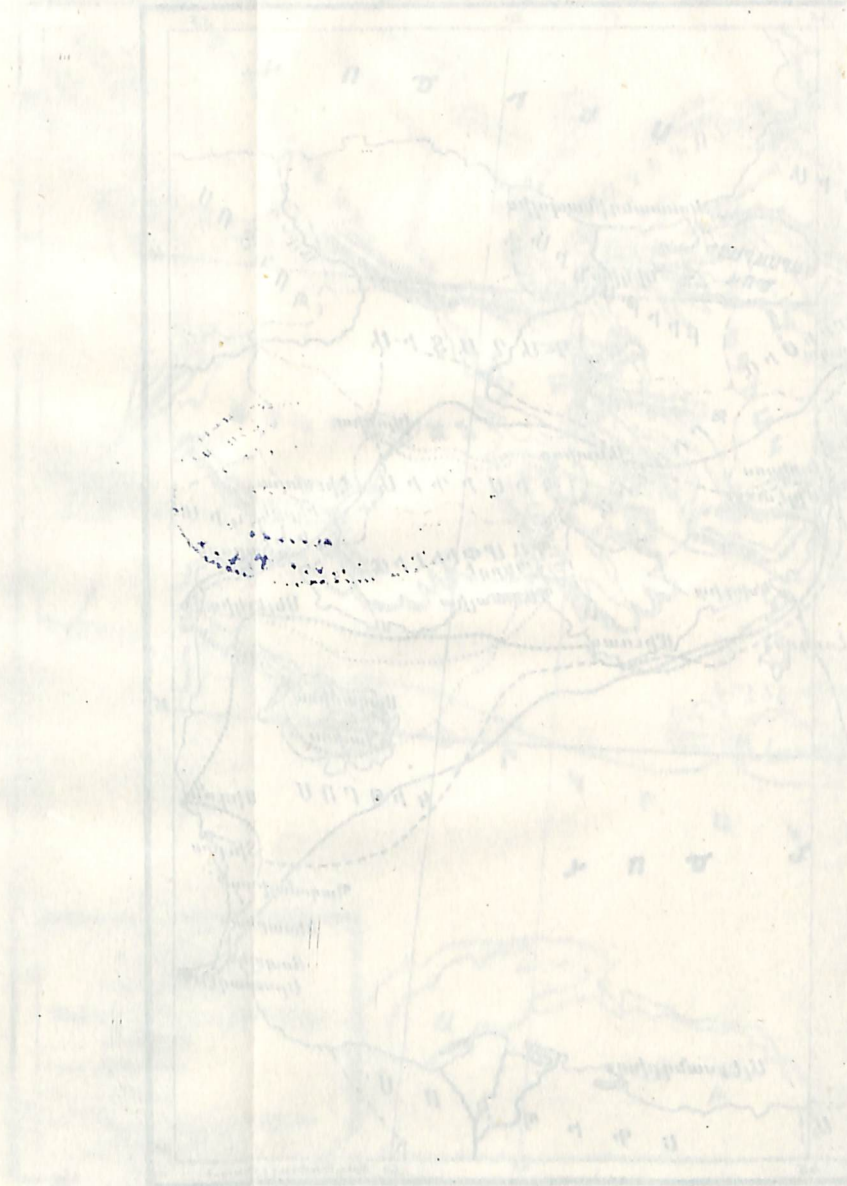
	Երես
1. Յիսուս Քրիստոսի Համբարձումը.	5
2. Մատաթիայի ընտրութիւնը.	7
3. Ս. Հոգու գալուստը.	8
4. Պետրոս առաքեալի կատարած առաջին հրաշքը.	11
5. Հալածանք առաքեալների դէմ.	13
6. Անանիա և Սափիրա.	16
7. Առաքեալները բարձրագոյն ատեանում.	18
8. Եօթը սարկաւագների ընտրութիւնը.	22
9. Ս. Ստեփանոսի քարոզը և մարտիրո- սական մահը.	24
10. Փիլիպպոսը և Եթովպացի ներքինին.	26
11. Պօղոսի դարձը.	29
12. Պօղոսը Դամասկոսում և Երուսաղէմում.	32
13. Կոռնելիոս հարիւրապետը.	34
14. Առաջին քրիստոնէական համայնքն Ան- տիոքում.	38
15. Յակովբոս առաքեալի մահը և Պետրո- սի ազատութիւնը.	40
16. Պօղոսի առաքելական առաջին ճանա- պարհորդութիւնը.	42

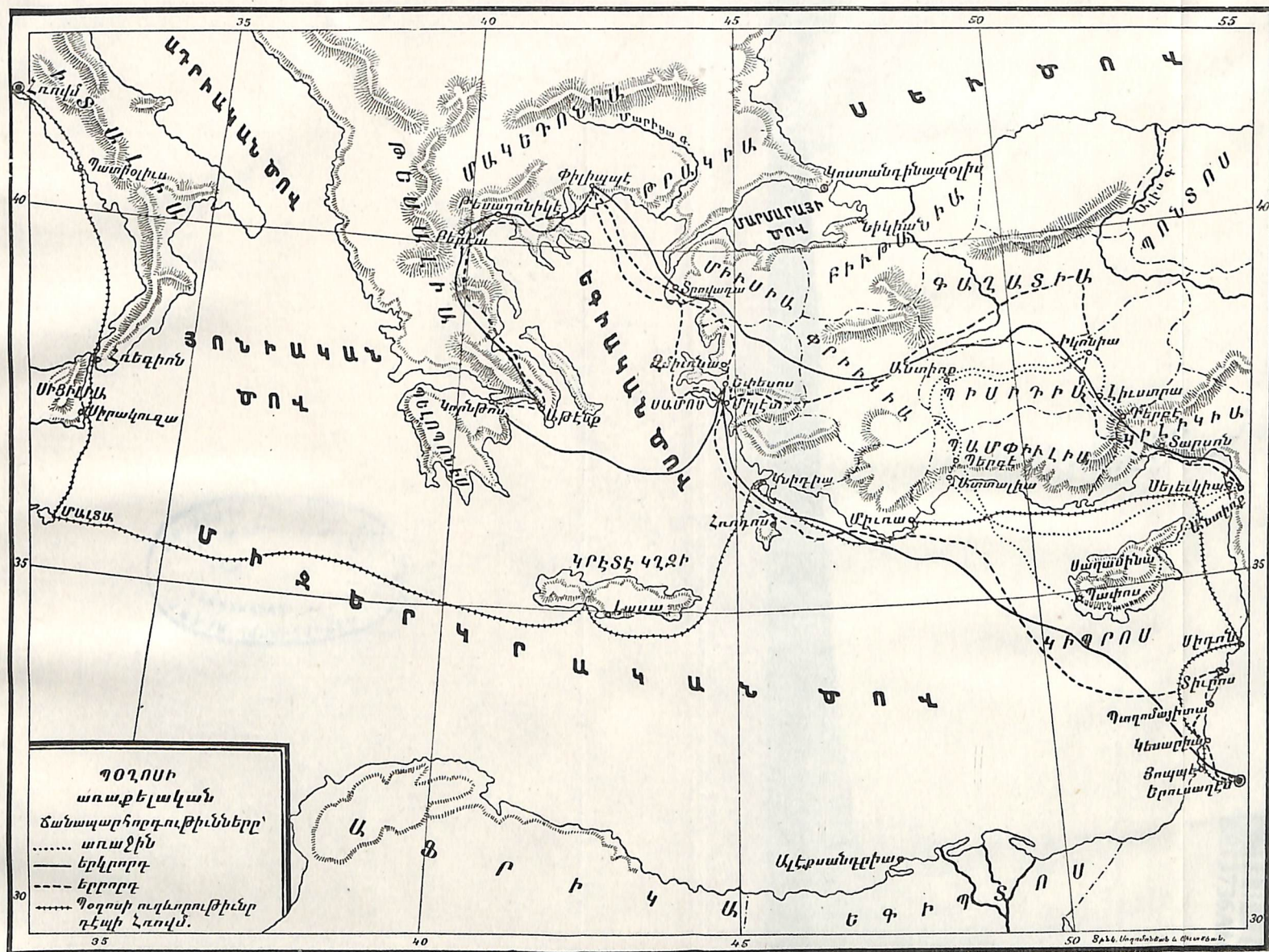
Երես.

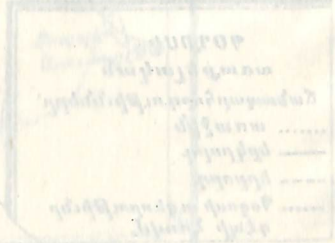
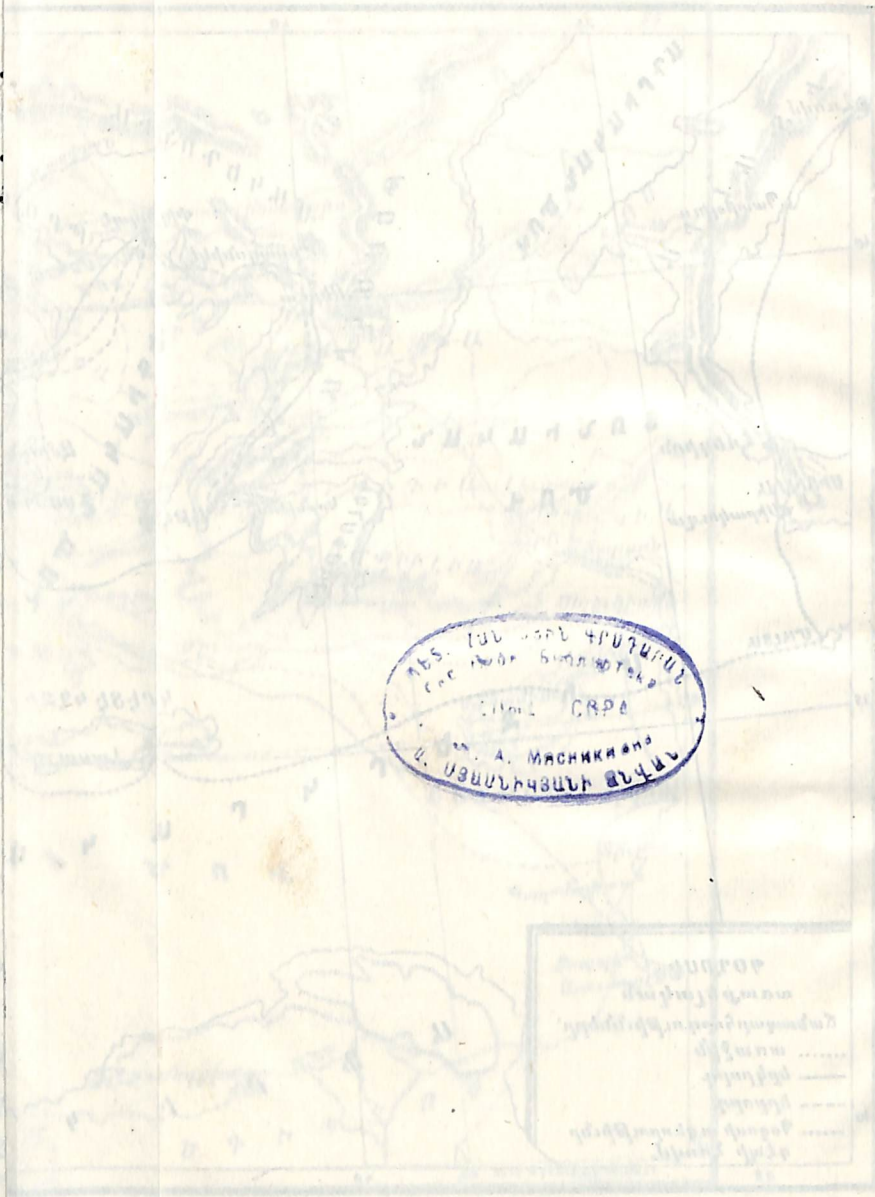
17. Շարունակութիւն և վերջ առաքելական առաջին ճանապարհորդութեան.	47
18. Առաքելական առաջին ժողովն Երուսա- ղէմում.	50
19. Պօղոսի առաքելական երկրորդ ճանա- պարհորդութիւնը.	54
20. Պօղոսը Թեսաղոնիկէում և Բերիայում.	59
21. Պօղոսն Աթէնքում.	62
22. Պօղոսը Կորնթոսում.	64
23. Պօղոսի առաքելական երրորդ ճանա- պարհորդութիւնը. Պօղոս առաքեալն Եփեսոսում.	67
24. Պօղոսը Միլետում.	72
25. Պօղոսի վերադարձը Միլետից դէպի Ե- րուսաղէմ.	74
26. Պօղոս առաքեալն Երուսաղէմում.	76
27. Պօղոսը Փելիքս կուսակալի մօտ.	84
28. Պօղոսը Փեստոս Պրկիլոս կուսակալի մօտ.	90
29. Պօղոսը Փեստոս կուսակալի և Ագրիպ- պա թագաւորի առաջ.	93
30. Պօղոսի ճանապարհորդութիւնը դէպի Հռովմ.	98
31. Պօղոսը Մելիտինէ կղզու վրայ.	103
32. Պօղոսը Հռովմում.	106

երևա.

33. Մի քանի խօսք Պետրոսի և միւս առա-
քեալների մասին . . . 110
34. Յանկ ժամանակագրութեան . . . 116
35. Յանկ բովանդակութեան . . . 118

32

1063

0028069

1063

